

nous horitzons

N.63

Maig 80

Stalin i la qüestió nacional

PIERRE VILAR

L'Estatut dels treballadors

LEOPOLDO ESPUNY

La nova dimensió del nostre internacionalisme

GIANCARLO PAJETTA

Sobre Louis Aragon

N. BOËR — J. C. GARCIA BOËR

Els pactes socials i les empreses

ANGELS MARTINEZ — JOSEP ROSELL
EDRO MARTIN — FRANCISCO CONESA

Cap a quin model d'escola anem!

RAMON PLANDIURA

La calle no calla

Per estar informat.
Per poder opinar.
Per saber què fa el president.
Per que diu el Reventós
Per saber què pensa el Guti...
Cada setmana : LA CALLE
Cada dijous al quiosc

LA CALLE
la primera a
l'esquerra

nous horitzons

Núm. 63 - Maig de 1980

Director periodista:

Andreu Claret

Director responsable:

Joaquim Sempere

Consell de redacció:

Lluís Argemí

Roser Argemí

Pau Bordonava

Jordi Borja

Francesc de Carreras

Andreu Claret

Leandre Colomer

Joan Gay

Joaquim Horta

Antoni Luchetti

Àngels Martínez

Ramon Plandiura

Oriol Ramis

Ignasi Riera

Antoni Segarra

Joaquim Sempere

Laura Tremosa

Francesc Vallverdú

Jordi Vives

Consell assessor:

Pere Ardiaca

Ricard Boix

Maria Dolors Calvet

Alfons Carles Comín

Xavier Folch

Josep Lluís López Bulla

Joan Ramos

Rafael Ribó

Enric Solé

Jordi Solé Tura

Secretària de redacció

i producció:

Marina Curià

Disseny:

Josep Lluís Gállego

Edita:

PSUC

Redacció i

administració:

Vallespir, 171, baixos,

Barcelona-14

Tel. 321 21 54

Producció:

Fotografia Ind. Rodríguez

Gran Vial, 9

Montornès del Vallès

(Barcelona)

Preu de l'exemplar:

125 ptes.

Subscripció: Espanya:

5 números: 625 ptes.

10 números: 1.250 ptes.

Estranger:

5 números: 1.000 ptes.

10 números: 2.000 ptes.

Publicació mensual

Dipòsit Legal: 37.808

El moment

2 El Parlament i la Seat

Antoni Lucchetti

Els treballs i els dies

3 No resignar-se a la impotència

Serrallonga

L'Estatut dels Treballadors: el nou marc de la

4 negociació col·lectiva

Leopoldo Espuny

De mes a mes

10 El llibre català i la seva expansió

Francesc Vallverdú

11 Stalin i la qüestió nacional

Pierre Vilar

14 La nova dimensió del nostre internacionalisme

Giancarlo Pajetta, Introducció de Josep M. Colomer

20 Cap a quin model d'escola anem!

Ramon Plandiura

24 Premsa de partit i premsa orgànica de classe

f. x. ruiz-collantes

31 ¿Què fer amb els barris?

Rafael Pradas

L'acció

34 Debat entorn dels pactes socials a les empreses

Àngels Martínez, Josep Rosell Comellas,

Pedro Martín Serrano, Francisco Conesa Mata

La cultura

39 La vida escriure

Noëlle Boër, Josep Conrad García Boër

La història

42 Lenin a casa. El pensament de Lenin a Catalunya

Emili Gasca, Francesc Roca

44 L'austromarxisme

Francesc Roca

TITO I SARTRE HAN MORT

Amb pocs dies d'interval han mort dos personatges que han marcat profundament la nostra època. Moltes diferències els separen. Però malgrat les diferències entre l'home d'acció i el pensador, tots dos coincideixen a haver contribuït a la causa de la justícia i la llibertat, a la causa del socialisme. Tots dos han maldat per fer-nos retrobar la confiança en les forces dels pobles i de les persones, la fe en la capacitat per alliberar-se del domini de forces superiors. I tots dos s'han guanyat el respecte de molta gent, fins i tot de molts que podien discrepar de bon tros de les seves idees. NOUS HORITZONS expressa el seu condol per aquesta doble pèrdua.

Antoni Lucchetti **EL PARLAMENT I LA S.E.A.T.**

L'establiment d'un govern monocolor, marginant les forces polítiques representatives de la classe obrera, és la conseqüència més greu de les eleccions celebrades el passat 20 de març. Precarietat se'n diu, d'aquesta figura. La dreta al poder executiu haurà de comptar amb una oposició conseqüent en el poder legislatiu, on no té una majoria tan clara.

Molts són els problemes que té plantejats Catalunya en aquest moment. I no són gaires els instruments que té per a fer-hi front. Un dels més importants, l'Estatut, en mans de la dreta pot quedar sense la imaginació i el coratge necessaris per a dotar-se d'un contingut que permeti resoldre els greus problemes que planteja la crisi econòmica, l'absentacionisme polític, el redreçament social.

Un d'aquests problemes, que ha saltat a un primer pla d'actualitat, és el de la reestructuració industrial, i molt en concret la del sector d'automoció. El govern espanyol d'UCD, el darrer any, ha adoptat un conjunt de mesures que comprometen greument la solució dels problemes d'aquest sector, de forta presència a Catalunya. Mesures que s'inscriuen en la línia d'una més gran liberalització del sector, d'un lliurament sense reserves, amb armes i bagatges, als interessos de les multinacionals de l'automòbil.

La primera mesura esmentada és la nova legislació reguladora del sector (BOE 21/4/79), coneguda com el «decret General Motors», que té com a efecte més important per als fabricants actuals —excepte la Ford— d'ampliar notablement (fins al 60% el 1984) el «grau de nacionalització» dels fabricats. Això vol dir que el 40% del valor dels cotxes correspondrà a peces d'importació, amb l'efecte negatiu que això tindrà sobre el sector de la indústria auxiliar, radicada precisament en la seva part més gran a Catalunya. Com a contrapartida, caldrà d'exportar per un valor d'almenys el 20% superior a les importacions. Per a la Ford, el «grau de nacionalització» serà del 55% i les exportacions d'un 50% superiors a les importacions.

Als nous fabricants que s'instal·lin els serà exigida una xifra de producció mínima diària de 600 unitats, i que es dirigeixin fonamentalment —almenys fins al 1982— cap a l'exportació. És evident que aquesta disposició ha estat dictada per la General Motors, la gegant multinacio-

Foto Morera

nal dels Estats Units d'Amèrica del Nord, que ja ha anunciat l'establiment de dues plantes, una a Figueuella (Saragossa) i l'altra a Puerto Real (Cadis), amb una producció —ja el 1982— de 270.000 cotxes, dels quals 200.000 serien exportats. L'acord entre el govern espanyol i la General Motors, signat el juny de 1979, serà finançat en part amb crèdits oficials (un 10% de les inversions fixes a Saragossa i un 25% de les de Cadis).

Una altra mesura ha estat, al mes de maig de 1979, la liberalització de les importacions d'automòbils, amb un resultat espectacular. Les xifres d'importació han anat més enllà del doble (arribant als 9.163 milions de pessetes només de gener a octubre), i no precisament la de cotxes utilitaris.

Finalment, i també el passat maig de 1979, es signaven els acords INI-FIAT-Banca sobre el futur de SEAT, la primera empresa automobilística espanyola, i de molt la primera factoria industrial catalana, amb més de 26.000 treballadors a les seves instal·lacions de la Zona Franca de Barcelona. L'ominós acord suposa el

lliurament total de SEAT als interessos de FIAT, d'una FIAT fortament colpejada per la crisi a Europa i arreu del món, i que sembla sacrificar SEAT: mentre el percentatge de producció a Espanya en el total de FIAT va augmentar fins al 1975 (del 12,8% el 1969 al 17,7% el 1975), ha disminuït aquests darrers anys (del 17,7% el 1975 al 13,5% el 1978), a partir de la mort de Franco i al mateix temps que començaven a fabricar-se els primers FIAT al Brasil.

És interessant d'observar que, mentre les inversions FIAT a Catalunya i a Pamplona se centren exclusivament en el sector de l'automòbil, a escala mundial només el 38,5% de la seva facturació i el 33% de les seves inversions corresponen a aquest sector, segons dades del 1978. Aquesta diversificació, que la FIAT es nega a dur a terme al nostre país, és una de les claus de la política actual de FIAT a escala global. L'altra mesura és la descentralització de les seves instal·lacions (Argentina, Brasil, Algèria, Polònia, Iugoslàvia, etc.), que li permet d'utilitzar tots els recursos típics de les empreses multinacionals (diversificació de

No resignar-se a la impotència

perills, facturacions a preus polítics, doble explotació tecnològica, mobilitat de capitals, etc.) per augmentar la seva taxa de guany.

Aquests acords INI-FIAT-Banca esta immersos plenament en la filosofia del Programa Econòmic del Govern. Vegem les condicions de l'acord:

—llibertat de preus en el mercat intern;

—possibilitat d'un expedient de regulació d'ocupació (reduint el dia de treball), si les existències superen les 45.000 unitats, xifra molt inferior a la que es ve mantenint normalment com a estoc aquests darrers anys; aquesta condició és la clau de l'expedient recentment aprovat;

—possibilitat de «mobilitat de plantilla» entre uns centres de treball i els altres;

—crèdits i finançament sense avals de FIAT;

—manteniment dels beneficis d'«indústria d'interès preferent»;

—autorització per traslladar equips entre les plantes d'Itàlia i d'Espanya.

Si aquestes condicions es compleixen fins al 1981, la FIAT es quedarà amb un 80% de les accions, i l'INI l'altre 20%. Si no es compleixen, l'INI serà el que carregarà amb les accions. El text complet de l'acord, per altra banda, és desconegut pels treballadors i l'opinió pública.

Els resultats de les eleccions sindicals a la SEAT —tot just celebrades al moment de redactar aquesta nota, i que exigirien un comentari especial— no vindran precisament a reforçar el front sindical, sinó al contrari, i fan preveure un afebliment de la capacitat d'intervenció autònoma dels treballadors.

Tot això configura un futur no gens clar per al sector de l'automòbil a Catalunya. La reestructuració que a nivell mundial està produint-se es donarà aquí sense que disposem de gaires instruments —polítics, sindicals, institucionals— per fer-hi front. Per contra, s'inscriu plenament en la filosofia del Programa Econòmic del Govern, de l'Estatut dels Treballadors, de l'acord marc UGT-CEOE, de l'anomenada «Llei d'ocupació» d'UCD, etc. Caldrà un intens debat aquí a Catalunya, dintre i fora del Parlament, per abordar amb garantia dels interessos nacionals —dels centenars de milers de treballadors de la indústria de l'automòbil i auxiliar—, un problema important per al nostre país. ●

Fa poc em deia un xicot de 18 anys: «El gran drama de la joventut treballadora és que no troba feina, o està amenaçada de perdre-la, a causa de l'atur massiu. Això fa que molts joves no tinguin una experiència directa del món del treball, ni pràctica sindical; que no coneixin —per no haver-la viscut directament— l'explotació capitalista (tot i que en pateixen les conseqüències), ni la solidaritat de classe. L'única relació d'aquests joves amb la classe obrera és el vincle familiar, precisament en una època en què la institució familiar es troba en crisi. Així és difícilíssim que s'estableixi una relació positiva entre aquesta joventut i la seva classe, la classe obrera; és difícilíssim que aquest jovent marginat i maltractat se senti vinculat a la classe treballadora, al seu destí històric, al seu patrimoni moral i polític. No cal dir que aquest jovent és pastura fàcil de tota mena d'influències ideològiques destructives, des de l'evasió individualista fins al feixisme.»

Vaig apreciar la penetració i lucidesa d'aquest diagnòstic, i que algú de 18 anys fos capaç de fer-lo. És damunt d'aquest terreny adobat on cau aleshores tot el pes corruptor i desintegrador d'aquesta societat: la publicitat alienant, la propaganda de la violència, la filosofia de l'individualisme i l'egoisme, els mites de l'evasió.

Però ja és hora que deixem de queixar-nos i intentem ajudar els

Foto Morera

joves —i ara parlo en nom dels no joves, o dels no tan joves, que rebutgem aquesta societat— a trobar un camí.

M'ha semblat observar que els grans ideals estan desprestigiats entre les noves generacions. Probablement perquè contrasten amb la pobresa de les seves realitzacions pràctiques. He observat també que hi ha, en canvi, interès per objectius més immediats i modestos. Aquest interès, que de vegades pot expressar una inhibició per la cosa pública i un recloure's en la pròpia individualitat, pot tenir també una versió solidària i constructiva. Recordo l'explosió d'activisme solidari que es va desencadenar l'any 1962, amb motiu de les ruïnes catastròfiques que van provocar moltes morts i altres desastres a diverses localitats dels voltants de Barcelona. Molts joves, aparentment passius i inhibits respecte als interessos col·lectius, es van mobilitzar amb gran abnegació.

No sé si hi ha sempre una reserva moral, que es manifesta en moments especials com aquell. Quan hi ha ocasió. Una bona tasca és buscar aquestes ocasions. René Dumont explica com joves comunistes dels voltants de París anaven a collir la fruita que els pagesos, a causa d'una caiguda vertical de preus, deixaven podrir als arbres, i la repartien entre pensionistes, immigrants africans, infants. ¿Simple acte de «beneficència» o acte de solidaritat (i de lluita alhora contra la irracionalitat econòmica del sistema)?

Potser posant-hi imaginació podrien obrir-se vies d'acció **concreta, tangible**. Mobilitzacions de masses contra l'atur. Treballs des dels ajuntaments o la Generalitat. Lluita contra l'imperialisme i l'armamentisme. Formació de cooperatives juvenils de producció artesanal o agrícola. Neteja de boscos per prevenir incendis forestals. Neteja de platges... Els joves volen divertir-se, passar-s'ho bé. Però volen també ser útils, i sentir-se'n.

Potser tot plegat és pura fantasia, fer volar coloms, somniar truites. Però més val pecar per excés d'imaginació que per defecte. Després ja vindrà la realitat amb les rebaixes. El més important, això sí, és **no resignar-se a la impotència i a la passivitat**. Si aquest jovent, ara passiu en una gran mesura, no s'hi resigna, serà possible que es desbloquegi la situació. «Ells» tenen la paraula. ●

Leopoldo Espuny

L'ESTATUT DELS TREBALLADORS: EL NOU MARC DE LA NEGOCIACIÓ COL·LECTIVA

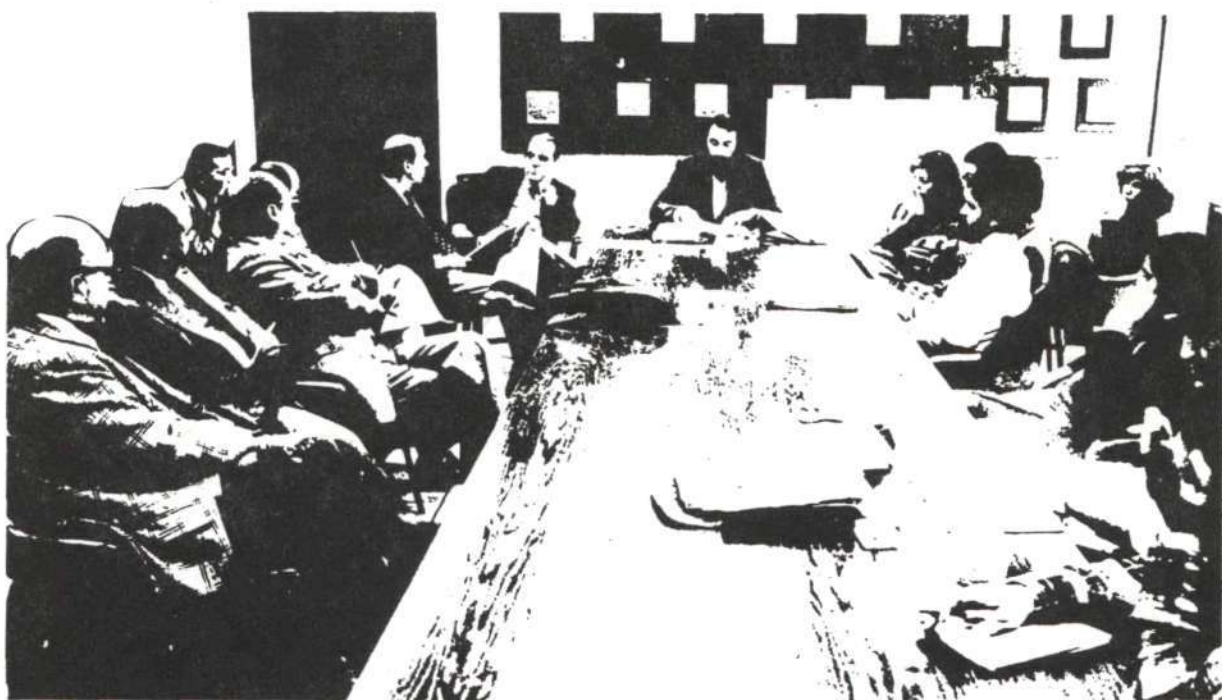

Foto Soleras

1. Negociació col·lectiva i lluita de classes

La negociació col·lectiva és un dret conquerit pel moviment obrer a través d'una llarga lluita l'objecte de la qual fou de sortir del marc de la contractació individual en què el treballador es trobava indefens i no tenia més opció que acceptar les condicions imposades per l'empresari, el qual li podia donar o negar el lloc de treball segons el seu voler. La història ens ensenya que els empresaris i el seu Estat de classe han reconegut a contrària de la voluntat dels treballadors, que sempre han intentat de limitar-lo i que, a determinades èpoques, l'han arribat a suprimir —de la mateixa forma que altres drets sindicals— per dificultar la solidaritat, l'organització i la lluita dels treballadors.

Els convenis col·lectius, al nostre país, són esmentats com a fonts del dret a l'article novè de la Llei de Contracte de Treball del 1931, sota la Constitució Republicana. Desapareixen del nostre dret després de la guerra civil, quan s'estableix a

Espanya una legislació laboral de tall feixista que pretén de tenir la funció de superar la lluita de classes. La Llei de Contracte de Treball del 1944 no reconeix el dret a la negociació col·lectiva. Tanmateix, amb el ressorgiment del moviment obrer i sota la pressió de les lluites generalitzades entre el 1956 i el 1958, el Règim franquista, al mateix temps que reprimeix amb duresa el moviment de vagues, cedeix en algunes de les reivindicacions: elecció de jurats de l'anomenada línia representativa i promulgació de la Llei de Convenis Col·lectius del 24 d'abril de 1958. El reconeixement legal de la negociació col·lectiva va portar com a conseqüència un ascens de la consciència de classe i del nivell d'organització dels treballadors. La desconfiança que aquests tenien envers el sindicat vertical els va dur a escollir comissions representatives per a la negociació de convenis. Quan aquestes comissions adopten un caràcter permanent, sorgeix, com una creació original dels treballadors, el moviment que ha donat origen al nostre sindicat. La reivindicació de condicions col·lectives de treball ha estat, una vegada més, el factor decisiu

que ha impulsat el moviment sindical.

A tots aquells que, per manca de memòria històrica, consideren els convenis col·lectius com el fruit només de la capacitat de compromís, caldria recordar-los que els primers convenis es van signar amb sang. Les experiències viscudes recentment pel moviment obrer al nostre país ens eximeixen de posar-ne exemples. Els pactes que comporta la negociació col·lectiva no pressuposen pas una convergència d'interessos a la qual s'arribi en virtut de la lliure autonomia de la voluntat, tal com s'esdevé en el contracte del dret civil. Ben al contrari, aquests pactes són l'expressió d'una determinada correlació de forces en la lluita entre interessos contraposats i exigeixen l'adopció, per part dels treballadors, d'unes mesures de pressió que tenen un cert caire coactiu, de les quals la més típica és la vaga. Si no fos així, la modificació de les condicions contractuals preexistents no seria possible perquè aquesta modificació, en ella mateixa, no interessa els empresaris i aquests no donen el seu consentiment en virtut d'un acte espontani de la voluntat. Els convenis col·lectius són, per tant, uns compromisos que expressen una determinada correlació de forces en la lluita de classes i serveixen per millorar les condicions de vida i de treball dels treballadors assalariats. Pel fet de ser el resultat de la precarietat de les condicions econòmiques, socials i polítiques en què viuen els treballadors dins el sistema capitalista, el moviment sindical tendeix a revisar, en el termini més breu possible, el contingut dels convenis. En canvi, la patronal procura donar als pactes la vigència temporal major per tal de garantir l'estabilitat del sistema, al mateix temps que tendeix a anul·lar les conquestes obtingudes pels treballadors a través de l'augment dels preus i de l'increment dels ritmes i de la productivitat del treball. En conseqüència el moviment obrer es veu obligat a lluitar permanentment per tal de defensar les seves conquestes i aconseguir-ne altres de noves en la negociació col·lectiva.

Els convenis col·lectius no poden situar-se al marge del procés de lluita de classes que els va originar i del qual es nodreixen. Si els convenis col·lectius fossin, com pretén el Títol III de l'Estatut dels Treballadors, una pura expressió de l'autonomia de la voluntat, potser avui encara no s'hauria firmat el primer conveni de la història. En la contractació col·lectiva real els treballadors s'expressen com a classe, s'uneixen i lluiten conjuntament contra la voluntat dels patrons, per tal de millorar les seves condicions de vida i de treball. Per tant, des del punt de vista d'un sindicat obrer, les normes que regulen aquest dret han d'inspirar-se en els principis d'unitat i solidaritat de classe, sense els quals els treballadors queden totalment indefensos enfront de la patronal. Les normes del Títol III de l'Estatut s'inspiren en el principi del dret civil d'igualtat de les parts en la contractació. Aquí rau la ideologia enganyosa del text. Dins el sistema de producció capitalista, aquesta igualtat és fictícia: l'empresa-

ri que posseeix el capital i el treballador que només posseeix la seva força de treball no són iguals i no estan en una situació paritària davant de la contractació laboral. El treballador individual no és lliure de contractar-se o de no fer-ho. En canvi, l'empresari disposa d'un «exèrcit de reserva» constituït pels parats, que garanteix la seva llibertat de contractació. És cert que en la contractació col·lectiva, a diferència d'allò que s'esdevé en el contracte individual, els treballadors amb la seva lluita unitària poden pressionar sobre la voluntat dels empresaris. Però això s'esdevindrà sempre que expressin els seus interessos units per la solidaritat de classe. Com ja veurem, amb el pretext de potenciar l'autonomia de la voluntat, les normes del Títol III de l'Estatut atempten greument contra la unitat i la solidaritat dels treballadors, posen la patronal en una situació d'avantatge per tal de dividir el moviment obrer i són, per tant, regressives en aquest aspecte. CCOO, en fer servir aquestes normes, ha de combatre els riscos de divisió que contenen i ha de configurar en la vida real unes regles amb què els treballadors s'identifiquin i defensin la seva unitat. La pràctica de la democràcia en assemblees serà, de cara a això, més necessària que mai.

2. Concepte i eficàcia dels convenis segons l'Estatut

L'Estatut dels Treballadors defineix, a l'article 83, els convenis col·lectius com una «expressió dels acords lliurement adoptats en funció de l'autonomia col·lectiva» i tot seguit, al número 2 del mateix article, com a instruments per regular les condicions de treball i de productivitat i la «pau social». El propòsit del vell règim —reflèctit a l'article 2 de la llei del 19 de desembre de 1973— de superar la lluita de classes i «integrar en una comunitat d'interessos els elements personals que intervenen en el procés econòmic», desapareix i és substituït pel reconeixement exprés del caràcter contractual dels convenis que, de totes maneres, estava implícit a l'article quinze de la Llei que he esmentat abans.

Però els convenis no són pas simples contractes, sinó vertaderes normes d'origen contractual, típiques del dret del treball i reconegudes com a tals tant al dret espanyol com en el comparat. L'article sisè de la Llei del 19 de desembre de 1973, igual com el text modificat pel decret llei del 4 de març de 1977 sobre Relacions de Treball, dona als convenis força normativa d'eficàcia general. La jurisprudència del Tribunal Suprem, en sentències reiterades, reconeix al conveni col·lectiu un caràcter de llei no en el sentit latí, sinó en el sentit tècnic i estricte de llei material. Realment es tracta de normes l'especificitat de les quals rau en el poder social que les origina, diferent de la potestad legislativa que promulga les normes comunes. En el dret comparat, en gene-

ral, es reconeix la força normativa dels convenis. La doctrina francesa no li dona, al conveni, la funció d'incorporar-se al contracte individual, sinó la de regir aquest contracte com la pròpia llei. Tanmateix, a l'apartat 3 de l'article 82 de l'Estatut desapareix el reconeixement exprés de la força normativa dels convenis, tot i que manté gairebé literalment la resta de la redacció del primer paràgraf de l'article 6è de la llei del 19 de desembre de 1973. D'aquesta manera l'Estatut sembla apuntar, en una línia regressiva, vers el concepte de conveni com a contracte de dret laboral, anàleg al del dret Civil i privat d'eficàcia general. Tot això portaria conseqüències greus i previsiblement contràries als interessos dels treballadors, pel desordre i el fraccionament que suposaria per a les relacions industrials.

A l'apartat 2 de l'article 82 esmentat, els convenis són definits com a instruments per regular les condicions de treball i de productivitat i «pau social». En aquest punt l'Estatut segueix els passos de l'article 2 de la llei del 19 de desembre de 1973. D'aquesta forma es desvirtua el caràcter que els convenis han tingut des del seu origen, com a conquesta de la classe obrera, tant en introduir la regulació de la productivitat, reivindicació reiteradament plantejada per la patronal, com la finalitat d'instaurar la «pau social», contingut contrari a la natura i als objectius de la negociació col·lectiva. CCOO no ha de firmar compromisos d'augment de la productivitat que, en les circumstàncies actuals de crisi de superproducció i baix nivell d'utilització de la capacitat productiva de les empreses, suposarien una reducció del nivell de feina i agreujarien l'efecte més desastrós de la crisi per als treballadors. És encara més evident, si és que això és possible, que no s'han de firmar clàusules de «pau social», contràries als principis del nostre sindicalisme de classe. Els convenis col·lectius no són instruments per instaurar la «pau social» dins un sistema d'explotació, sinó una conquesta adquirida pel moviment obrer per mitjà de la lluita de classes, la qual es vincula al dret històric de la classe obrera de lluitar contra l'explotació capitalista i per la seva emancipació.

La concepció progressiva dels convenis col·lectius com a normes d'origen contractual que serveixen per millorar les condicions laborals dels treballadors, reconeguda fins i tot a l'article 3r de la complexa i contradictòria llei del 19 de desembre de 1973, la qual estableix la nul·litat dels convenis que impliquin condicions menys favorables per als treballadors, desapareix per complet del Títol III de l'Estatut, segurament a causa de la poderosa influència que la CEOE ha tingut en l'elaboració de la llei.

3. Unitats de negociació

Amb el títol «unitats de negociació», l'article

83 de l'Estatut no estableix cap d'aquestes unitats i deixa l'àmbit d'aplicació dels convenis a la «lliure determinació que les parts acordin autònomament». Amb aquesta subtilesa desapareixen les unitats de negociació de l'article 5 de la llei del 19 de desembre de 1973, modificat per l'article 27 de decret llei del 4 de març de 1977: una sola empresa o un centre de treball quan les seves característiques ho exigeixin, un grup d'empreses homògenes o un ram de producció. La fixació de l'empresa —o el centre de treball en circumstàncies excepcionals— com a unitat mínima de contractació, no ha estat només una característica del dret laboral espanyol, sinó que és general en el dret comparat. La desaparició de les unitats de negociació, tot prenent la defensa de l'autonomia d'ambdues parts, es converteix realment en un atemptat en contra de la unitat dels treballadors i dissimuladament obre les portes a la negociació per grups professionals o fins i tot per grups de treballadors segons la seva afiliació sindical, i n'estimula el corporativisme i el sindicalisme groc. També s'obre la possibilitat de negociar convenis que només afectin un grup d'empreses afiliades a una determinada associació patronal. Enfront d'aquest intent de divisió dels treballadors, la nostra alternativa per defensar la unitat i solidaritat de classe passa per mantenir les unitats de negociació d'empresa i de ram i per estimular la participació de tots els assalariats en l'elaboració de les plataformes reivindicatives que responen als interessos col·lectius i formalitzen les aspiracions legítimes d'obres, administratius i tècnics.

4. Articulació i concurrència de convenis

L'Estatut, en aquest mateix article 83, obre la possibilitat d'acords al nivell estatal entre organitzacions sindicals i associacions patronals en els quals hauran de constar «les matèries que no poden ser objecte de negociació als àmbits inferiors», única forma que, en cas de concurrència, un conveni podrà ser afectat per un altre d'àmbit distint (article 84). La intenció latent en aquestes normes és de facilitar una negociació al capdamunt, separada de la base del moviment sindical, a través de la qual difícilment —en la correlació de forces actual— es podrà arribar a un resultat que no sigui la firma de pactes socials per limitar la negociació col·lectiva per sota. Es tracta d'afavorir la pràctica d'un sindicalisme burocràtic, d'una espècie de verticalisme reformista que, com en altres temps el verticalisme feixista, suplanti el moviment dels treballadors per altres mitjans.

Pel que fa als acords marc, nosaltres defensem una negociació articulada en la qual els convenis d'àmbit inferior puguin complementar i superar els mínims establerts als àmbits superiors. La qual cosa significa una oposició a l'establiment de màxims per dalt i a la fixació de matèries que no

Foto Soteras

poden ser objecte de negociació als àmbits inferiors. Només a partir d'un canvi de la correlació de forces actual i si el nostre sindicalisme compta amb una capacitat més gran per mobilitzar el conjunt dels treballadors, serà possible arribar a uns acords entre les associacions patronals i les organitzacions sindicals més representatives, al voltant d'unes plataformes mínimes que serveixin de base a la negociació articulada.

La solució que l'article 84, comparat amb el 83, de l'Estatut dona al problema de la concurrència és regressiva en comparació del tractament que li dona l'article 6 de la llei del 19 de desembre de 1973 en la redacció primitiva. La llei del 73 estableix, en cas de concurrència entre dos convenis, l'aplicació del conveni que, en el conjunt i en un còmput anual, resultés més favorable per als treballadors, amb l'excepció lògica dels convenis d'empresa que gaudeixen d'una aplicabilitat preferent, llevat que s'hagi pactat el cas contrari. Aquesta norma va ser modificada pel decret llei del 4 de març de 1977, que va introduir el principi de no concurrència, seguit per l'article 84 de l'Estatut, encara que obri una possibilitat limitada de complementarietat i de fixar regles per resoldre els conflictes de concurrència en acords al nivell estatal.

5. Contingut i vigència

Si bé el contingut a què es refereix l'article 85 de l'Estatut no aporta cap novetat comparat amb la llei de Convenis Col·lectius del 1973, llevat d'una redacció més clara i senzilla, la vigència

dels convenis queda subjecte a la lliure determinació d'ambdues parts segons el nou text. Per primera vegada no s'estableix un termini mínim de vigència, la qual cosa permet la negociació de convenis per una duració inferior a l'any. La llei del 24 d'abril de 1958 va fixar en un any la duració mínima dels convenis. La llei del 1973 va ampliar aquest període a dos anys amb la finalitat evident de reduir els efectes socio-polítics de la negociació col·lectiva. Posteriorment, es va tornar a fixar la durada mínima dels convenis en un any, termini de vigència que era l'habitual al nostre país. Malgrat tot, actualment, els convenis que es pacten dins l'acord-marc tenen una vigència de dos anys, llevat de l'apartat de revisió salarial. Cal assenyalar que els efectes d'un període de vigència llarg són sempre negatius per al desenvolupament del sindicalisme, que adquireix més impuls durant la negociació de les condicions col·lectives de treball.

6. La representació dels treballadors

L'article 87, que regula la legitimació per negociar, és la peça clau de la nova filosofia que aporta el Títol III de l'Estatut. Comença per arrabassar als Comitès i delegats del personal la competència exclusiva en la negociació d'àmbit empresarial, la qual, des de l'entrada en vigor de l'Estatut, queda compartida amb les seccions sindicals. D'aquesta manera s'introdueix un primer trencament amb la pràctica unitària del moviment obrer espanyol i un primer factor de divisió entre els treballadors. Segons aquesta norma, «ambdues parts s'hauran de reconèixer com a interlocutors».

cutors»; la qual cosa no serveix de res als treballadors perquè en els convenis d'empresa enfront dels treballadors no és possible un interlocutor que no sigui l'empresari o les persones que aquest delegui. Però aquest reconeixement mutu és per a la patronal un avantatge que no s'ha de menystenir perquè es col·loca com a àrbitre de possibles conflictes al voltant de la representació dels treballadors. No cal dir que aquesta qüestió pertoca només als mateixos treballadors i que aquests han de resoldre-la sense ingerències, per l'únic mitjà democràtic i unitari: les eleccions sindicals. «Això no obstant —continua l'article 87—, als convenis que afectin la totalitat dels treballadors de l'empresa, serà necessari que aquestes representacions sindicals sumin, en conjunt, la majoria dels membres del comitè». Així, d'una forma sibil·lina, al mateix temps que s'estableix una garantia elemental de representativitat, es referma la possibilitat —oberta a l'article 83— de negociar convenis que no afectin la totalitat dels treballadors de l'empresa, amb la intenció ja esmentada d'estimular les tendències corporativistes i conciliadores al si del moviment obrer. La nostra actitud ha de ser ferma tant quan ens oposem a la negociació de convenis que no afecten la totalitat dels treballadors com quan defensem la competència exclusiva dels Comitès en els convenis col·lectius d'empresa.

Pel que fa a la representació en els convenis d'àmbit superior, es confirmen les regles que regeixen habitualment, de legitimar els sindicats i les associacions patronals que tinguin un mínim del 10% de representants dels treballadors i empresaris afectats pel conveni. La Comissió Negociadora quedarà constituïda vàlidament, segons l'article 88, quan els sindicats i les associacions patronals representin com a mínim la majoria absoluta dels comitès i delegats del personal, així com els empresaris afectats per la negociació. Al mateix temps es fixen uns números màxims de 12 o 15 membres, per cada una de les parts, depenent de si els convenis són d'àmbit d'empresa o superior.

El problema de la composició de la representació dels treballadors, en els convenis d'àmbit superior a l'empresa, queda sense resoldre al Títol III de l'Estatut, segurament perquè la posició interessada de la UGT —en convivència amb la CEOE— ha influït en la redacció de les seves normes. L'únic criteri democràtic i jurídicament vàlid per formar la representació dels treballadors és la proporcionalitat respecte del resultat de les eleccions sindicals. Però l'error comès pel nostre Consell Confederal de recomanar la formació de Comissions Negociadores a mitges amb la UGT, sense fer cas del resultat electoral i basant-se en un principi d'unitat d'acció malentès, està costant molt car a CCOO. L'experiència ha demostrat que la unitat aconseguida a través d'un tràfic de privilegis és una unitat fictícia. Ara, trencada totalment per la UGT aquesta unitat falsa i interessada, aquesta central vol fer valer la com-

posició de les Comissions Negociadores acordada els altres anys, amb la finalitat d'aconseguir una representativitat superior a l'atorgada pels treballadors i això, sumat al suport de la CEOE, li pot permetre imposar el contingut de l'acord-marc i el seu model de sindicalisme reformista. Cal que CCOO i el conjunt dels treballadors exigeixin la democràcia sindical i en conseqüència la formació de les Comissions Negociadores segons el criteri d'estricta proporcionalitat en relació a les eleccions sindicals.

7. Causes d'oposició

L'article 89 introdueix una causa nova d'oposició a la negociació: «quan no es tracti de revisar un conveni ja vençut». Aquest motiu d'oposició pot ser invocat per la patronal per tal d'impedir l'establiment d'àmbits nous en la negociació col·lectiva. Però difícilment podrà ser utilitzat pels treballadors, ja que la norma només reconeix de forma expressa aquest dret a la part receptora de l'escrit d'iniciació, que a la pràctica sempre és la patronal. Això no vol pas dir que CCOO hagi de contemplar passivament els intents de fixar àmbits de negociació que comportin la divisió dels treballadors: ben al contrari, ens hi oposarem d'una forma sistemàtica.

8. Validesa dels convenis

Al mateix article 89 s'estableix el requisit pel qual els acords adoptats a la Comissió Negociadora comptin amb el vot favorable del 60% de cada una de les representacions. Malgrat tot, un cop desaparegut el tràmit d'homologació que l'article 90 reduïx a un simple tràmit de registre i publicitat, podem trobar-nos amb el fet que l'Administració dona llum verda a convenis que no gaudeixen de les firmes requerides. Perquè amb la fórmula de «presentació del conveni» només per a efectes de «registre» i «publicitat obligatòria», el que es pot esdevenir és que l'Administració es renti les mans i renunciï a fiscalitzar-ne fins i tot el compliment dels requisits essencials, quan el fet de no observar-los hauria de viciar el conveni de nul. L'apartat 5 de l'article 90 ha previst que l'autoritat laboral s'adreci, d'ofici, a la jurisdicció competent quan un conveni conculqui la legalitat o lesioni l'interès de terceres persones. Però aquest procediment —en el qual és possible el tràmit de recurs mentre no es disposi en sentit contrari— pot ser d'una durada llarga i obligar els treballadors a acceptar un conveni que prèviament s'hagi registrat i publicat en el «Boletín Oficial». CCOO ha d'exercir una oposició sindical i legal al registre i a la publicitat de qualsevol conveni que no hagi estat aprovat per la majoria dels treballadors a través dels seus represen-

tants legítims. Des del punt de vista legal, si un conveni és l'expressió de l'acord adoptat pels representants dels treballadors i els empresaris (article 82-1) i aquest acord requereix «el vot favorable del 60% de cada una de les representacions» (article 89-3), l'incompliment d'aquest requisit produeix la inexistència pràctica i legal de l'acord i, com a conseqüència directa, la inexistència del conveni. Per tant, la nostra oposició al fet que l'autoritat laboral registri i publiqui com a conveni allò que no és conveni, troba una fonamentació jurídica precisa.

9. El no intervencionisme de l'Estat

El fet que les noves normes sobre negociació col·lectiva hagin tallat el tradicional intervencionisme de l'Estat al nostre país, implica un canvi radical les conseqüències del qual són incalculables. Perquè la filosofia no intervencionista es barreja conscientment amb la inseguretat jurídica, per la manca de garanties d'autenticitat en la representació dels treballadors, de cara als efectes de la validesa del conveni. La publicació al BOE de l'acord-marc i l'homologació tàcita o expressa de convenis firmats per la UGT, tot i que aquesta central compta només amb una minoria de representants, són antecedents que mostren que l'Estat no intervé, hi fa els ulls grossos o fins i tot beneeix tot allò que està d'acord amb la seva política econòmica, malgrat no estar d'acord amb la legalitat vigent. L'argument que aquestes són homologacions d'acords privats que no tenen una eficàcia general no és vàlid, perquè, si fos així, els acords no haurien d'homologar-se ni ser publicats al Butlletí Oficial corresponent, fet que queda reservat a les normes jurídiques d'eficàcia general. Aquesta curiosa forma que té l'Estat burgès de no intervenir és precisament la raó principal per la qual nosaltres no enyorem l'intervencionisme. Tot i que els antecedents de què disposem no permeten tenir gaires esperances.

Des del moment que es posi en vigor l'Estatut, la negociació col·lectiva es farà sense la vàlvula de sortida de la conflictivitat que, fins ara, han suposat els laudes. Mentre no es disposi una altra cosa, si no es firma un altre conveni i es denuncia l'anterior, perden vigència les clàusules obligacionals, segons l'article 86, però no el contingut normatiu, i se seguirà aplicant el conveni anterior sense que es pugui impedir als treballadors la iniciació d'unes negociacions noves ja sia per la via normal d'iniciació de la negociació col·lectiva, ja sia a través de la petició de conflicte col·lectiu perquè l'obligació de no intentar modificar les condicions establertes en el conveni deixa de tenir vigència, en aquest cas. Malgrat tot, hauríem de tenir la cautela de no escollir la via del conflicte col·lectiu, llevat de casos extrems, ja que la legislació vigent estableix la incompatibilitat entre aquesta via i l'exercici del

dret de vaga i, si no s'esdevé l'acord, arriba a desembocar en un laude dictat per l'autoritat laboral.

El no intervencionisme de l'Estat, en el qual aparentment s'inspira el Títol III, es pot convertir en un intervencionisme de tipus nou segons com s'apliqui l'article 92, número 2 de l'Estatut. «El Ministeri de Treball —diu aquesta norma— podrà estendre les disposicions d'un conveni col·lectiu en vigor a unes empreses i treballadors determinats, sempre i quan existeixi una dificultat especial per a la negociació o s'esdevinguin unes circumstàncies socials i econòmiques d'importància notòria a l'àmbit afectat.» El text és quasi una còpia literal de l'article 19 de la llei de 1973. Però té algunes variants. Aquesta norma darrera comença amb el terme «excepcionalment», que queda suprimit de manera alarmant del text de l'Estatut. La possibilitat d'extensió del conveni s'amplia en la nova llei als casos en què «s'esdevinguin circumstàncies socials i econòmiques d'importància notòria», circumstàncies l'avaluació de les quals queda reservada a l'Administració, perquè, tot i que es requereixi un informe previ d'una comissió paritària, aquest informe no té caràcter vinculant. Però la gran diferència entre l'extensió prevista a l'article 92 de l'Estatut i la de l'article 19 de la llei del 1973 és que l'aplicació d'aquesta última era excepcional perquè les dificultats en la negociació col·lectiva eren resoltes per l'Administració per mitjà dels laudes. A partir de l'entrada en vigor de l'Estatut, un cop desaparegut l'arbitratge obligatori, l'extensió dels convenis pot convertir-se en una pràctica habitual, si l'increment de la conflictivitat exigeix a un govern tan pragmàtic com el de la UCD el retorn a l'intervencionisme de l'Estat.

En el dret comparat és freqüent el fet que es doni a l'Estat la facultat d'extensió de convenis i que la llei exigeixi el compliment d'uns requisits determinats, especialment pel que fa a l'extensió que s'ha de dur a terme a favor de sectors en què la sindicació és inexistente o feble. Només en una circumstància com aquesta l'intervencionisme pot estar justificat.

10. L'alternativa de CCOO

La dreta política i econòmica del país s'ha manifestat en bloc a favor del Títol III de l'Estatut. La gran patronal —les crítiques de la qual al vell règim tenen l'únic inconvenient d'arribar amb retard— es felicita del fet que la negociació col·lectiva tingui una regulació en concordança amb un país que vol entrar a l'Europa comunitària. El títol III té uns defensors conscients dels seus propis interessos de classe i d'altres l'entusiasme dels quals és digne de la causa millor. Tots mantenen que s'ha passat d'un model nacionalsindicalista de negociació col·lectiva a un model democràtic. Obliden que l'únic model que, en la lò-

gica més pura, correspon al nacionalsindicalisme és la prohibició de la negociació col·lectiva. En realitat, allò que el règim franquista va fer en acabar la guerra civil i va mantenir mentre reivindicava la seva ideologia feixista. Sota la pressió de les mobilitzacions obreres, es va promulgar la llei de Convenis Col·lectius del 1958, la complexitat i les contradiccions de la qual es desprenen de l'antagonisme radical entre aquesta conquesta dels treballadors i el marc legal i institucional del franquisme. Però això no pot pas dur a la conclusió de condemnar tota la legislació anterior, cosa que —diguem-ho de pas— tampoc no van fer els qui van elaborar l'Estatut quan copiaven quasi literalment algunes de les seves normes. Al capdavant, n'hi ha que van votar a favor del nou text i que havien votat també els d'abans.

CCOO, que va criticar i combatre, al seu moment, les lleis del franquisme, defensa la unitat i la solidaritat necessàries dels treballadors, la representativitat dels qui han estat escollits directament per ells i la validesa dels acords adoptats per majoria. La nostra posició, avui com sempre, respon als principis que inspiren el nostre sindicalisme de classe, unitari i democràtic. No estem dis-

posats a anar en la direcció que assenyalen les darreres decisions del ministeri de Treball, que tendeixen a reduir el rang dels convenis col·lectius a simples contractes de caràcter privat sense eficàcia general. Els convenis col·lectius i la seva força normativa de lleis vertaderes, constitueixen una conquesta de la classe obrera que estem obligats a defensar.

Quan el capitalisme no pot suprimir un dret conquerit per la classe obrera, pretén assimilar-lo tot integrant-lo al conjunt del seu sistema jurídic, com si fos fruit d'un desenvolupament propi, espontani i harmònic del sistema. Al Títol III de l'Estatut dels Treballadors, els convenis col·lectius sorgeixen inspirats en els mateixos principis del contracte de dret civil, com si fossin una ampliació simple de l'àmbit de contracte de treball individual. Però les forces socials són capaces de conquerir drets que contenen alternatives radicals enfront del sistema jurídic de la classe dominant. Els convenis col·lectius són una d'aquestes conquestes. És lògic que la classe dominant tendeixi a desvirtuar el seu contingut. També és lògic que el nostre sindicalisme esculli el camí contrari.●

de **mes a mes**

Francesc Vallverdú

EL LLIBRE CATALÀ I LA SEVA EXPANSIÓ

La marxa ascendent de la producció editorial en català és un dels pocs indicis optimistes en el redreçament cultural del país. En efecte, cada any són més els llibres que es publiquen en català, com ho demostra la progressió de les xifres següents: 590 títols publicats el 1975, 855 el 1976, 1.015 el 1977, 1.126 el 1978 i 1.321 el 1979. Aquestes xifres representen dins el conjunt de la producció editorial de l'Estat espanyol el pas d'un 3,32% (1975) a un 5,26% (1979). L'increment és, doncs, important. D'altra banda, aquestes dades no diuen res —teòricament— de l'increment de lectura, bé que no es pot oblidar que en el cas català una expansió en xifres absolutes i relatives comporta necessàriament una ampliació del mercat (en el cas dels llibres en castellà es podria pensar també en un increment en l'explotació). De tota manera, hi ha indicis clars que abonen la tesi de l'eixamplament del mercat. Així, una editorial catalana confessa que el nombre global d'exemplars anuals publicats fins el 1976 no havia superat mai els 300.000, però que a partir del 1977 aquesta xifra s'ha disparat: un milió d'exemplars el 1977 i el 1978, i un

milió tres-cents mil el 1979!

No ens posem, però, a repicar campanes. Cal tenir en compte, en primer lloc, que abans de la guerra, l'edició en català era aproximadament un 10% de la producció global espanyola. Caldria, doncs, duplicar la xifra de producció per trobar-nos en una situació relativa semblant a la dels anys 30 (en xifres absolutes la situació ha millorat, però també ha progressat l'edició de llibres no sols a Espanya sinó arreu d'Europa).

En segon lloc, els anys 1931 i 1932 es va produir un fenomen que actualment no s'ha repetit: en aquell moment, la producció de llibres en català es va estancar, a causa d'un fort increment de diaris i altres publicacions. És a dir, els escriptors dedicaren bona part de la seva activitat a les tasques periodístiques i polítiques en detriment de la creació literària. Malgrat que algunes veus de mal averany van pensar que això era un perjudici per a la cultura catalana, de fet no s'adonaven que el medi sociocultural hi sortia guanyant i que a la llarga —com es demostrà amb el temps— seria beneficiós també per a la creació. En una paraula, la normalització lingüística s'accelerava, i

això havia d'incidir en l'eixamplament del públic.

En principi, podríem congratular-nos que les coses ara siguin diferents i que els escriptors estiguin «lliures» per dedicar-se a la seva feina: això voldria dir que ara els escriptors són més nombrosos que abans (cosa certa) i que hi ha una millor «divisió del treball». D'altra banda, bastants escriptors joves es dediquen a l'ensenyament de llengua i literatura catalana (sobretot als instituts) i això els permet d'abandonar el seu «medi natural». Tot això és estimulant, certament. Però no podem oblidar que, paral·lelament a l'expansió del llibre, s'hauria d'haver produït una recuperació de la premsa quotidiana i setmanal, de la ràdio, de la televisió... Aquests mitjans són segurament més absorbents per a l'escriptor que no pas l'ensenyament. Això vol dir que la literatura catalana podria perdre, potser, algun novel·lista o poeta esdevingut periodista o guionista. Ara: sense la catalanització dels mitjans de comunicació el que perilla no és pas la sort de tal o tal altre escriptor, sinó la literatura i els llibres catalans en el seu conjunt.●

Stalin i la qüestió nacional*

Pierre Vilar

He conegut els temps en què, en un treball universitari, no convenia d'evocar Marx llevat d'alguna al·lusió desdenyosa. Això ja ha passat. Pot retornar. Avui la prohibició es refereix a Stalin.

Fa poc, l'he esmentat en un article i uns amics marxistes americans, que volien reproduir-lo, m'han enviat una carta angixosa: esmentes un article de Stalin del 1904; ¿n'estàs segur, de la seva paternitat, de la seva autenticitat? He buscat, sempre disposat a inclinar-me davant d'una prova. En va. L'article és ben bé de Stalin i d'aquesta data. D'altra banda, l'estil i les al·lusions eren suficients per provar-ho.

El que és veritat és que el professor Pipes en un llibre que, com es diu vulgarment, «fa autoritat» (*The Formation of the Soviet Union*, Harvard ed. 1964, pp. 37-38), afirma tranquil·lament que si Lenin el 1912 va confiar a Stalin un estudi sobre la qüestió nacional va ser **per atzar**, en l'absència d'un especialista, que hauria estat Shumian, perquè Stalin, fins en aquell moment, **no havia escrit res** sobre el tema. La bibliografia del professor Pipes demostra clarament que no s'havia preocupat, abans d'exposar el seu argument, d'obrir el tom primer de les Obres Completes de Stalin.

Ara bé (i sense anar més enllà dels llibres francesos recents), ni Helène Carrère d'Encausse, ni

a la seva tesi *Bolchevisme et Nation* (1), ni G. Haupt, M. Lowy i Cl. Weil a *Le marxisme et la question nationale* (2) no han gosat d'assenyalar la lleugeresa de Pipes. I, en canvi, en uns treballs que tenen aquests títols, l'existència de l'article del 1904, que ells no neguen pas, no és només una referència anecdòtica. L'article és una aportació, en el sentit fort de la paraula, **fonamental**. I això des del primer paràgraf: «la "qüestió nacional" serveix interessos diversos, agafa matisos diversos, segons el moment en què sorgeix i segons la classe que la planteja.»

Mig segle de política nacional dels bolxevics, durant el qual Stalin va jugar un paper, s'inspira en aquesta frase. ¿I es pot ignorar? Hi afegeixo que si la frase és important **històricament** (per comprendre bé algunes característiques de la revolució soviètica), també ho és **teòricament** per tal com evita de plantejar, com s'ha fet durant molts segles d'historiografia clàssica, el problema de les nacions separat del problema de les classes. Per la meua banda, és la frase que m'ha aclarit més en la meua carrera d'historiador, de cara a les societats occidentals, el paper que hi han jugat els nacionalismes i el relleu de les classes socials successives al capdavant dels grups capaços d'estructurar-se políticament (3).

És ben clar que aquesta frase és només la gene-

* Traducció de Roser Argemí.

ralització i l'aclariment de la fórmula marxista, inclosa al **Manifest**, de seguida després de la famosa afirmació «Els obrers no tenen pàtria (4)».

«El proletariat, pel fet que ha de conquerir en primer lloc el poder polític, s'ha de constituir en classe nacional, i constituir aquesta mateixa classe en nació, per tant és encara nacional però no pas en el sentit que ho entén la burgesia.»

Aquesta és la clau de tots els fragments de Stalin esmentats aquí.

Un altre aspecte de l'article del 1904 s'inspira en el **Manifest**. Aquest desmitificava el mot «socialista» descrivint els socialismes: l'aristocràtic, el clerical, el burgès, el petit-burgès... Stalin analitza, a Geòrgia, la «qüestió nacional» dels feudals, la del clergat, la dels burgesos, la dels petit-burgesos del **Sakartvelo** (4'). Hi **haurà** una «qüestió nacional del proletariat». Però, llavors, la paraula «nació» **canviarà de sentit**.

Mentrestant, Stalin es negava a respondre «categòricament» (alguns li ho exigien) a la qüestió: el proletariat, ¿té interès en la «independència nacional»? Això depèn, respon (tal com li agradava de fer a Marx). Això depèn del **moment**, del **lloc**, del **grau d'exigència política del grup**, del **grau de consciència de classe del proletariat**. En compensació, la socialdemocràcia té deures **generals**: 1) mantenir, contra l'autocràcia, els drets elementals de les nacionalitats: igualtat jurídica, llengua, escoles, autonomia administrativa; 2) unir fermament els obrers per sobre de qualsevol frontera, no subordinar mai el seu partit a un nacionalisme burgès. És una posició clàssica, la del Congrés, la de Lenin. Però aplicada a Geòrgia. Ara bé, Stalin, com a delegat georgià, es trobà amb Lenin el 1905, el 1906, el 1907 (Tampersfors, Estocolm, Londres). ¿És prou seriós, doncs, fer-ne, d'ell, el 1912 un desconegut al qual es confia «per atzar» un estudi sobre la nació?

Ignorar l'article de 1913 era menys fàcil. ¿Qui és que no ha parlat del «cèlebre article», llegit bé o malament? Trotski atribueix tot el mèrit d'aquest article a Lenin, que l'hauria corregit línia per línia. Però és una garantia massa bona. Avui la moda va més a buscar en l'article allò que seria estrany al pensament de Lenin: preocupació per «definir» la nació i també certs manlleus a Bauer, subjacents a la forta polèmica. Tot continuant encara per la via oberta per Pipes, s'admet de totes formes que l'article no va plaure a Lenin, o que el va interessar poc. Es dedueix de certs silencis, de certs «signes». El fet que Stalin, anomenat comissari de les nacionalitats, firmés el 15 de novembre de 1917 juntament amb Lenin la «declaració dels drets dels pobles de Rússia», ¿no n'és clarament un «signe»? I a més, aquests problemes de persones, tan apreciats per la historiografia clàssica,

¿importen tant? És el text que cal posar-se al davant.

Aquest text comença per **definir** la nació, el «fet nacional». ¿Era inútil? No, perquè Rosa Luxemburg, que va tenir el mèrit d'assenyalar clarament el relleu de les classes socials en la baixada de bandera del fet nacional (5), va qualificar aquest fet de «sobre buit» (6). Però Lenin sabia que el fet nacional es **combat** o es **fa servir**; i no s'utilitza pas, no es combat pas el «buit». Així doncs, ¿quin és el **contingut** del «sobre»? Des del 1900, Bauer, Renner (amb el nom de Springer) han intentat de proposar-hi unes respostes: «caràcter nacional», «comunitat de destí», exigència «d'autonomia cultural» (7). Stalin, encarregat per Lenin de denunciar políticament aquesta posició —tímida perquè no amenaça pas els imperis, excessivament **nacionalista** a l'estil burgès— creu necessari oposar-li una noció **més complexa** del fet «nació». ¿Per què ha de rebutjar allò que és just del treball de Bauer: concepció **històrica** de la nació, component **cultural**? Però reduïda a això, la nació s'idealitza. La realitat exigeix uns altres criteris: territori, solidaritats econòmiques, coherència lingüística. Empirisme!, exclamen els anomenats «teòrics» a la recerca d'una nació-**concepte**, d'una veritat «transhistòrica» (8). Però Stalin, com a bon marxista, ha vist en la nació una **categoria històrica**, una «**comunitat històricament constituïda**».

¿Comunitat?, és a dir, un fet psicosocial, i no «societat» política i encara menys Estat. Comunitat **estable**: avui nosaltres en diríem de «llarga durada», cosa que no vol pas dir (Stalin hi insisteix) eterna o immortal.

D'aquesta manera, cada terme de la famosa «definició» obre a l'historiador unes vies de recerca. És veritat que alguns deixebles s'han conformat a **repetir-les**. Però, els detractors, ¿les han aprofundides més?

Pel que fa a Stalin, ¿és cert, com se l'acusa, que ell mateix ha «decretat» que «la seva» teoria era «l'única justa»? Ell ho ha dit, però era per cloure una refutació, molt assenyada, de les propostes que volien afegir, als quatre criteris esdevinguts clàssics, un cinquè: l'existència de l'Estat. ¿És un «decret» el fet que aquesta enormitat, que testimonia una incomprensió total del problema, hagi estat denunciada en nom d'una teoria «universalment admesa al Partit»? I, ¿com és que, en una discussió anterior, Stalin demanava a un altre interlocutor que no invoqués, per jutjar una situació del 1925, un article que havia estat redactat el 1912? En els textos reproduïts a continuació es troben crides contínues a la prudència de judici, al respecte de les especificitats dels llocs i de les dates, al rebuig de les respostes d'un sí o d'un no. En una paraula, crides a una dialèctica antidogmàtica.

Una darrera paraula sobre l'article del 1913: l'oblit general, per part dels comentadors, de la segona part: el «moviment nacional». I entre la «definició» (que només és un esquema d'estudis) i

la llarga controvèrsia amb Bauer i Renner, que ha perdut part d'interès, aquest estudi del moviment nacional és un text molt important per a la història del segle XIX, un dels pocs que intenta dreçar les relacions entre lluites de classes i moviments nacionals. S'hi troben fórmules aclaridores i flexibles.

«El mercat és la primera escola on la burgesia aprèn el nacionalisme.

»Ella ho recorda al seu poble i comença a invocar "la pàtria" a grans crits...»

«I el "poble" no roman pas sempre indiferent a les crides, es reuneix al voltant de la seva bandera; la repressió de dalt també el colpeja, a ell...»

»La força del moviment nacional està en funció de la participació en aquest moviment de capes àmplies de la nació, del proletariat i de la pagesia...»

És ben cert que Lenin i Rosa Luxemburg han fet molts comentaris anàlegs. Però, sens dubte, la força de la síntesi de Stalin és única. I hom es pregunta si els qui parlen de les «apories» del marxisme en matèria nacional o dels desmentiments de la història als criteris stalinistes han llegit bé Stalin o han observat bé la història.

Arriba el 1917. El pensament ha de traduir-se en acció. Ara bé, els esdeveniments, en matèria «nacional», van a parar a les conclusions del gran debat de 1897-1913. L'imperi tsarista esclata. En tots els «al.lògens» es constitueixen poders. Al començament, **burguesos i nacionalistes**. I aquests alhora esdevenen l'incentiu d'una lluita de classes gegantina i una eina per a Alemanya o els aliats. La guerra civil i la guerra internacional es barregen. Stalin, l'home d'acció, el cap militar, ¿n'ha oblidat els principis? Posarem com a jutges els textos esmentats aquí: 1) Es nega a preguntar-se, com hom comença a fer-ho (i no pas innocentment), què volen **les ex-classes dirigents** de Geòrgia o d'Ucraïna? ¿Revolució o contrarevolució? 2) Ell no menysestima pas la qüestió **colonial**: els pobles colonitzats, reraguardes econòmiques i militars de l'imperialisme, ¿esdevindran les reraguardes, les reserves de la Revolució? 3) Ell vol respectar, en la construcció del socialisme, l'originalitat nacional (és a dir, psicològica, religiosa) dels pobles de l'Orient; a llarg termini, ell espera que desapareixeran les bases irracionals; no vol pas fer el llit dels Mollahs; 4) **de seguida després** de la intervenció de Lenin sobre Geòrgia, que avui es presenta com una «ruptura», no amaga pas el perill del xovinisme de la Rússia gran, però tem que la NEP, als països «al.lògens», ressusciti una **burgèsia**, nacionalista i instrument de la contrarevolució.

Cap al 1960, aquestes qüestions s'abordaven a França amb un mínim de seriositat. A. Bennigsen i Ch. Quelquejay (a **Les mouvements nationaux chez les Musulmans de Russie**) (10) tractaven de

l'episodi de Soultan Galiev (10') sense oblidar la reproducció, en un annex, del discurs de Stalin del 1923; titularen el capítol sobre Galiev, entre el 1923 i el 1928, «**L'activitat contrarevolucionària**». Actualment, en una versió de divulgació dels treballs d'H. Carrère d'Encausse, allò s'ha convertit en «**l'activitat doctrinal i d'organització**»! Soultan Galiev és «**la revolució colonial apunyada**»! Entenguem-nos, ni un text de Stalin. És cert que a la Unió Soviètica encara es va més lluny: en un volum del 1977, titulat **El leninisme sobre les nacions i les comunitats humanes noves**, el nom de Stalin no surt pas a l'índex (11). Hom té ganes de dir «no faltava si no!»

Aquestes són les raons per les quals m'ha semblat útil de proposar aquesta elecció de textos. Cal **que quedi ben entès que això no dispensa, de cap manera, de recórrer al recull clàssic**: El marxisme i la qüestió nacional i colonial, o, **per als estudis més profunds**, a les Obres completes. Només aquest recurs dóna accés a la **continuitat del pensament** i a l'**estil del discurs**. He preferit (i segurament se'm reprotxarà) tallar, retallar, de vegades aïllar frases simples, amb el criteri següent: no es tracta pas d'aclarir aquell episodi, aquella controvèrsia. Això és la «història» en el sentit clàssic de la paraula. Valia més la pena ajuntar allò que semblava que tingués un valor aclaridor per a la **història general**. Allò que convé de retenir, si algun dia volem tornar a trobar el camí, avui molt obstruït, vers una **teoria històrica de la nació**.

* Article publicat amb motiu del centenari del naixement de Stalin, amb el títol «Sur la question nationale», en el volum **Introduction à l'oeuvre théorique de Stalin**, Edicions Norman Béthune, París, 1979. Traducció de Roser Argemí.

1. Encara inèdita.
2. G. Haupt, M. Lowy, Cl. Weil, **Les marxistes et la question nationale**. Maspero, París, 1974.
3. P. Vilar, **La Catalogne dans l'Espagne moderne**. SEVPEN, París, 1963, pp. 29-38.
4. Marx-Engels, **Manifest del Partit Comunista**, 1848.
- 4'. El «Sakartvelo» era el diari d'un grup georgià nacionalista a l'estranger. Esdevingué el nucli del partit nacionalista burgès dels socialfederalistes creat a Ginebra el 1904. Sortí a París en georgià i en francès del 1903 al 1905.
5. Rosa Luxemburg, **La question nationale et l'autonomie**. Vegeu el tros citat a G. Haupt, M. Lowy i Cl. Weil, citació 2.
6. Vegeu citació 5.
7. Aquest conjunt d'obres de «l'austromarxisme» avui és molt conegut. És la primera resposta dels marxistes (¿cal dir-ne «marxista»? al plantejament de Renan. ¿Què és una nació? Stalin fa de l'austromarxisme, en l'aspecte nacional, una anàlisi polèmica, però amb moltes citacions. Titllar d'idealisme les nocions de «destí» i de «caràcter nacional» no sembla pas excessiu.
8. Nikos Poulantzas, **L'État, le pouvoir, le socialisme**. PUF, París, 1978, pp. 102-103.
9. Els grups nacionals en les obres recents són anomenats d'aquesta forma personalitzada, font de totes les velles confusions històriques.
10. Mouton, París, 1960.
- 10'. Soultan Galiev: militant tàrtar, membre d'un comitè per a les minories nacionals, havia creat una organització il·legal per posar-se en contacte sobretot amb el moviment dels «bastmaches» —escamots de lladres— del Turkestan.
11. S. Kaltajchian, **Le leninisme sur les nations et les nouvelles communautés humaines internationales**. Ed. Progrés, Moscou, 1977. ●

Els comunistes italians han parlat d'un «moment de viratge» en la seva política internacional. La crisi actual, amb afers com el dels euromissils i el d'Afganistan i el perill de retorn a la guerra freda, els ha fet prendre noves posicions i iniciatives que, de tota manera —com ells mateixos s'han encarregat de recordar—, vénen d'un treball de molts anys. La coincidència amb espanyols, iugoslaus i altres a rebutjar l'assistència a la reunió de partits comunistes europeus a París s'ha d'entendre en aquest marc, del qual forma part l'intent d'obrir un diàleg més ampli a l'esquerra europea simbolitzat en les entrevistes de Berlinguer amb Mitterrand i Brandt.

El viratge es detecta també en un nou llenguatge: la voluntat de deixar de «diplomàtitzar» la política internacional del PCI, el propòsit «d'ésser clars i parlar d'una manera explícita, tant si es tracta de lluitar contra l'imperialisme com si es tracta de criticar posicions que considerem errònies del PCUS o del PCX» («L'Unità», 30 de març). Berlinguer ha estat molt clar en la seva

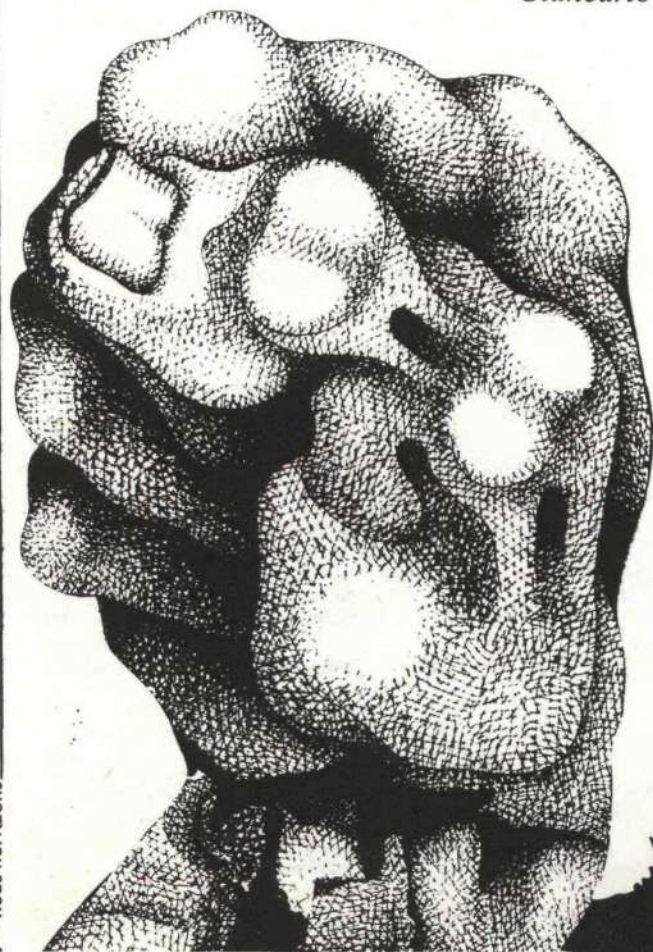
resposta a Marchais. Ha recordat l'arribada al poder del nazisme a Alemanya el 1933, quan l'esquerra es dividí amb el desgraciat lema del «socialfeixisme», i la història diferent de França, on el 1934 la unitat de l'esquerra va barrar el pas a la dreta i oferí un element decisiu d'una nova estratègia, els fronts populars. «També avui», ha afegit, «si el moviment obrer està dividit, guanya la dreta».

El Consell Nacional del PCI celebrat a Roma el 2 i 3 d'abril darrer (que inicialment havia d'estar dedicat a la propera campanya per les eleccions administratives) va abordar la qüestió de la conferència de París convocada per francesos i polonesos. A continuació es reproduïx l'informe que hi va presentar Giancarlo Pajetta, responsable de relacions internacionals, perquè intenta situar aquest tema en el marc més ampli de les noves perspectives d'un internacionalisme que vol sortir de vells esquemes i donar respostes als problemes actuals.

Josep M. Colomer

LA NOVA DIMENSIÓ DEL NOSTRE INTERNACIONALISME

Giancarlo Pajetta

CARPANI

Els organismes dirigents del nostre partit han pres, certament sense raures, una decisió important el significat de la qual caldrà que sigui entès per tots els nostres companys i haurà d'ésser discutit a totes les nostres organitzacions i amb els treballadors. Creiem que tot i que pugui constituir un moment del debat i de la mobilització per la campanya electoral, cal recordar la nostra responsabilitat i el nostre compromís.

El company Cossutta ja ha informat de la decisió presa per la direcció del nostre partit, ampliant als secretaris regionals. Allò que s'ha dit em sembla prou clar i haurà d'ésser-ho cada cop més en les properes setmanes per a tots els dirigents i militants del nostre partit. Però també volem aclarir la nostra posició —tot i que aquesta tasca ja s'ha tirat endavant— a tots els partits obrers, als moviments d'alliberament, a totes les forces amb les quals hem treballat i combatut des de fa molts anys i amb les quals —ho volem remarcar amb força— volem continuar treballant i combatent per la llibertat, pel socialisme, per la distensió i la col·laboració internacional, per la pau al món.

L'internacionalisme no té un model ni una guia únics

Cal dir que considerem que la decisió que hem pres és coherent amb la política que estem portant a terme de fa anys i que no l'hem portada a terme sols. Ens sembla legítim, en aquesta qüestió, remetre'ns a l'experiència del moviment obrer, a les decisions preses explícitament de manera conjunta amb altres partits i moviments revolucionaris —anant més lluny en el temps, pel que fa als partits comunistes— a decisions essencials que foren preses unànimement, com la de dissoldre la Tercera Internacional. Certament no rebutgem aquella experiència. La Comintern fou una avantguarda, una organització de combatents en la qual es formaren quadres dirigents com Palmiro Togliatti, com Dolores Ibárruri, Tito, Ho Txi Minh; homes i dones, revolucionaris internacionalistes i patriotes, que feren una aportació original i apassionada a l'elaboració política i a la lluita. Per això han deixat una viva empremta als seus països i a tot el món. La dissolució de la Comintern no fou certament una declaració de fracàs. Al contrari, fou, crec, el punt potser més alt d'un moviment que realitzava, en la lluita més dura i gloriosa (la de la guerra antifeixista), la seva funció d'avantguarda unitària, i que, precisament per aquesta raó, podia considerar que havia arribat el moment de trencar un esquema superat per tal d'incidir més i millor, juntament amb altres forces, en una situació duríssima, però oberta a perspectives de pau, d'alliberament, d'avenç vers el socialisme.

No vull fer ara la història del moviment obrer ni del moviment comunista, però no podem oblidar les dificultats i les amargors —que en algunes ocasions esdevingueren ruptures, conflictes, fins i tot tragèdies— d'aquell procés. Coneixem els retards i els perjudicis que es produïren quan s'oblidà, o no fou possible assimilar del tot, la lliçó d'un internacionalisme que havia de rebutjar un únic model, una guia única; que havia d'admetre una dialèctica, basada en un treball comú i en aportacions originals; un internacionalisme que havia d'expressar una solidaritat no solament respectuosa sinó enriquida per la independència real de cada país i per l'autonomia efectiva de cada partit. Així s'arribà a conflictes que resultaren incurables —recordem el 1948—, a posicions enfrontades encara existents que hi ha qui potser pensa (i no som nosaltres a pensar-ho) que mai no es resoldran. L'imminent viatge a la Xina d'una delegació del nostre partit, volem recordar-ho, és el testimoni alhora de la nostra tenacitat i de la nostra esperança. És un testimoni d'allò que hem après a través d'experiències força dures: que la unitat cada vegada més àmplia del moviment obrer i revolucionari és un element essencial, que cal salvaguardar-la i que cal encoratjar-la quan s'afebleix. Una unitat que per nosaltres no significa identitat absoluta, de la mateixa manera que l'acció comuna no significa per nosaltres monolitisme. Nosaltres sempre hem considerat que aquesta unitat té un gran valor i hem dedicat a aquests problemes una atenció creixent.

La insurrecció antifeixista de la guerra partisansa i de l'alliberament, en la qual participaren moltes forces diverses, no hagués estat possible sense la unitat. La unitat de socialistes i comunistes, quan ha pogut realitzar-se de debò, ha estat un dels elements essencials que ha permès al moviment obrer unit d'agrupar entorn seu noves aliances. I avui també la unitat amb els moviments d'alliberament té per nosaltres un significat i una importància profunda, no solament pels lligams que ens hi uneixen, sinó també pels reflexos que aquesta unitat i aquesta solidaritat produeix en el si de cada país. A Itàlia, n'hi ha prou amb citar les nostres relacions fraternals amb l'Organització per l'Alliberament de Palestina i els resultats positius que el nostre treball ha trobat en la convergència de les forces democràtiques del nostre país entorn d'una plataforma de solidaritat amb els drets inalienables del poble palestí, en una lluita comuna per extirpar del cor del Mediterrani una plaga que s'ha fet intolerable.

Certament la unitat no és fàcil. La història ens ho ensenya. Pensem per exemple en la guerra d'Algèria, quan comunistes i socialistes es trobaren en camps oposats: els uns, al govern, eren ministres, governadors, i els altres expressaven llur solidaritat amb el poble algerià. Hi hagueren processos complexos en els quals ni el partit comunista aconseguí plenament de mostrar la

seva solidaritat amb el moviment del FLN que representà i portà a la victòria la revolució algeriana.

Pensem, com exemple positiu, en la unitat que es construí entorn de la guerra del Vietnam. La vàrem veure com un punt efectiu de convergència de tot el moviment obrer, de tots els partits comunistes del món i així fou durant molts anys. Una unitat que, en un determinat moment, fou fins i tot la de la gran majoria d'italians. Una unitat que es va poder aconseguir perquè també els companys vietnamites manifestaven la voluntat no únicament de reunificar el país, sinó d'agrupar entorn seu un ampli ventall de forces polítiques i socials diverses.

Actuar conjuntament amb altres forces

Per nosaltres la funció dels partits comunistes, fins i tot d'aquells que encara representen forces limitades, és la d'ésser en tot moment una avantguarda unitària. Això no significa difuminar les pròpies característiques específiques dels comunistes. Significa rebutjar l'actitud d'expectativa, trencar l'aïllament, exercir una funció autònoma, saber actuar conjuntament amb altres forces, saber renovar-se. Recordem l'experiència de Cuba, on una avantguarda de comunistes, que havien donat proves de capacitat de lluita i de sacrifici, compregué que hi havia uns altres que, tot i ésser de diferent matriu ideològica i d'una tradició diferent, podien no solament col·laborar sinó representar una força decisiva i esdevenir la guia d'una transformació revolucionària.

”
**La funció
dels partits comunistes
és la d'ésser en tot moment
una avantguarda unitària.
Això significa
rebutjar l'actitud d'espectativa,
saber actuar conjuntament
amb altres forces.**
”

¿I no és també extraordinari, en el sentit que és nou i no era previst en altres èpoques, allò que han realitzat moviments —penso en Moçambic, en Zimbabwe, en Nicaragua— que tampoc no tenen una matriu cominternista? Són experiències que ens omplen d'esperança però que, d'altra banda, imposen la necessitat d'una crítica i d'una autocrítica allà on els resultats han estat negatius, allà on s'ha cregut que l'internacionalisme podia traduir-se en una actitud expectant mentre altres realitzaven l'essencial de la tasca que cadascú ha de fer en el propi país i arrelaven profundament entre les classes treballadores. Per això, durant aquests anys, nosaltres hem treballat per fer realitat un nou internacionalisme: precisament per recollir una herència valuosíssima, de la qual no reneguem en absolut, però que volem veure fructificar. Per això, encara avui, reafirmem —tot buscant nous equilibris mundials basats en la distensió— el valor de la Revolució d'octubre i de l'existència de la Unió Soviètica, tot i que hi ha aspectes secundaris i determinats fets amb els quals no estem d'acord i amb els quals ens sembla just explicitar la nostra crítica. Recordem tot això sabent que cadascú té les seves tasques pròpies i pot tenir una funció original. Això val per la gran Unió Soviètica; val també, per exemple, per la molt més petita Iugoslàvia que ha sabut portar a terme, tot partint de la pròpia experiència i de l'originalitat de la recerca, una política capaç d'arribar a tots els continents: l'opció del no alineament i com a hipòtesi per impedir no solament que un imperi, que l'imperialisme pugui dominar el món sinó també per rebutjar la il·lusió que el bipolarisme pogués representar l'última meta possible, estant com està constantment en el límit de l'enfrontament.

Quant a nosaltres, hem complert sempre amb el nostre deure internacionalista, segons les nostres forces, amb la voluntat de fer una contribució autònoma i positiva, sense ignorar l'existència de diferències. No crec que se'ns acusi d'immodèstia si recordem un cop més la labor de Togliatti i el memorial de Ialta; si recordem la vida i la tasca dirigent del company Luigi Pongo, president del nostre partit. I volem recordar també que el company Enrico Berlinguer, per encàrrec de la direcció del nostre partit, i després d'haver-ho explicat convenientment, únicament va signar la part que els comunistes italians consideràvem just d'aprovar dels documents de la conferència mundial de Moscou del 1969.

Les nostres consideracions sobre els temps immediats estan vinculades a tot això, i hem de partir d'aquí per explicar als companys les nostres decisions. Tot això ho hem d'emmarcar en la nostra lluita de sempre pel desarmament, per la pau, contra el perill d'una catàstrofe atòmica i l'anihilament de tota la humanitat. En aquesta lluita podem dir que hem assolit alguns resultats. Entre ells no volem oblidar l'actitud que sempre hem mantingut —fins i tot quan s'havien desfermat les més dures polèmiques— envers els comu-

nistes xinesos. Llavors —i també ara, en molts aspectes— teníem posicions diferents. Però sempre vàrem rebutjar, en totes les reunions internacionals, la política dels anatemes, de les excomunicacions, àdhuc les decisions col·lectives envers un partit que no podia o no volia participar en aquelles trobades. I ho fèrem amb la convicció que l'aïllament de la Xina no podia constituir un punt de partida vàlid per a una política internacional amb una perspectiva a més llarg termini.

No anirem a la conferència de París

Ens sembla important recordar avui la conferència de Berlín, en la iniciativa i en la realització de la qual vàrem participar precisament en col·laboració amb els companys polonesos. És important recordar Berlín, que no va consistir únicament en els discursos dels secretaris generals dels partits ni solament en la resolució final. Volem recordar el valor de la llarga preparació i el mode de preparar-la. No fou inútil el llarg treball de dos anys que la precedí. Recordo que, quan ens reunírem a Varsòvia representants de tots els partits comunistes d'Europa (i, per primera vegada, després de molts anys, els companys iugoslaus), vàrem començar a discutir, abans de res, si fóra oportuna una conferència europea; si fóra útil; com s'hauria de celebrar. Després vàrem partir d'aquella discussió per arribar a l'aprovació unànime (encara que potser no amb el mateix entusiasme per part de tots) del principi segons el qual, en no existir una organització internacional dels partits comunistes, no es votarien els documents ni es prendrien decisions per majoria. D'això se'n digué el principi del **consens**. I també ens posàrem d'acord unànimement en un altre principi: que els documents aprovats (vista l'evidència que cap d'ells podria incloure tot allò que un partit determinat voldria, ni podria excloure tot allò que un partit determinat desitjaria) inclouria tot allò i només allò que els partits comunistes podien expressar en comú, que no era poc.

Això és el que volem recordar de la conferència de Berlín, que, avui com aleshores, considerem que fou un èxit. Com també considerem un èxit, nostre i dels altres partits comunistes, el fet que països nous i llunyans, que en altres èpoques quedaven molt lluny de la consciència dels homes del carrer, fins i tot dels qui a l'escola havien fullejat algun atlas, poguessin convertir-se en subjectes actius de la comunitat mundial i en partíceps de la solidaritat internacional. Quan hem pres la decisió que el company Cossutta us ha comunicat no hem pensat en ésser menys internacionalistes sinó en ésser-ho més. Sempre hem volgut i volem que els partits comunistes puguin comunicar-se entre ells; puguin entendre's, quan això és possible, treballar conjuntament, quan és necessari. Fins ahir dèiem, amb una frase que havia esde-

vingut quasi ritual: «amb l'excepció dels xinesos i dels albanesos tenim relacions amb tots els partits comunistes». Aprofito aquesta ocasió per formular bons desitjos també pel que fa a Albània. Però allò que avui constatem és un pas endavant en les relacions amb un gran país i amb un gran partit comunista com el xinès.

La nova dimensió del nostre internacionalisme inclou tot el moviment obrer, comunistes, socialistes, socialdemòcrates, i el conjunt dels moviments d'alliberament nacional. ¿És aquest un internacionalisme menys real, menys efectiu que el d'altres temps llunyans? En absolut. En realitat, el d'aleshores era més restringit, sovint alimentat d'il·lusions i en gran part de sectarisme. Avui hem de mirar més lluny, sense pensar que nosaltres ni ningú haguem de timbrar documents o distribuir carnets i estatuts pel món. Tots els moviments progressius, totes les forces que vulguin canviar la societat i fer avançar la humanitat poden aportar la seva contribució. I també aprendre, perquè en aquesta escola d'internacionalisme ningú no és únicament mestre ni ningú vol ni pot ésser considerat únicament alumne.

Ara, el problema immediat que es planteja és el de la proposta dels companys francesos i polonesos. És un fet nou que hem analitzat abans de res des del punt de vista del mètode. No creiem que sigui una qüestió formal. La manera com s'ha plantejat implica el perill de fer passos enrera. Nosaltres no volem tornar al centralisme. No volem una organització internacional dels partits comunistes amb una guia, amb un centre. No volem una proposta que només admeti un sí o un no, que no s'hagi discutit en comú. Un mètode com aquest exclou el principi del consens del qual

”

**La nova dimensió del nostre
internacionalisme
inclou tot el moviment obrer,
comunistes,
socialistes, socialdemòcrates
i el conjunt dels moviments
d'alliberament nacional,
totes les forces que vulguin
canviar la societat.**

”

hem parlat abans, i ens faria anar endarrera respecte als resultats mateixos de la conferència de Berlín. Quan hem tingut opinions discordants amb les d'altres partits comunistes, amb el Partit comunista de la Unió Soviètica, ho hem dit obertament. Així va passar amb Txecoslovàquia. Així ha passat amb l'Afganistan. Mai no hem esperat un «placet» procedent de fora dels organismes dirigents del nostre partit. Ni tampoc no hem utilitzat mai les qüestions internacionals per a una navegació de cabotatge dins les aigües territorials del nostre país, cercant presumptes legitimacions.

¿Com s'han plantejat les coses en relació amb la proposta d'una nova conferència i per què hem pres la nostra decisió? Els companys, especialment els membres del comitè central, potser ens podrien retreure una actitud excessivament reservada. La direcció ha seguit el tema amb molta atenció, es pot dir que dia a dia. Però vàrem pensar que l'actitud reservada era útil perquè fins el darrer moment hem esperat que no s'arribaria a prendre la iniciativa. Vàrem pensar que una presa de posició pública per part nostra hauria fet més difícil una solució positiva, és a dir que la conferència no es convoqués d'aquesta manera ni sobre un tema únic. La proposta —que ens fou anunciada en un primer moment pels companys francesos com una possibilitat— la vàrem rebutjar. La direcció del nostre partit va examinar la qüestió el 3 de gener i va prendre aquesta decisió. El 5 de gener, abans d'anar cap a Moscou, el company Marchais va venir a Roma a veure'ns i, en un intercanvi d'opinions, va tornar a pre-

sentar el problema. Davant les objeccions de fons presentades per part italiana —sobre les quals tornaré més endavant— va dir que la proposta pressuposava la nostra adhesió i a les conclusions la va deixar de banda. Després n'hem parlat amb tots els partits comunistes, aclarint que la nostra posició no obeïa a ganes de diferenciar-se i que les nostres preocupacions no estaven lligades a motius contingents de la política nacional. Hem parlat amb Jivkov i amb Ceaucescu, amb Cunhal i amb Kadar i avui mateix el company Cervetti s'ha reunit a Moscou amb Kirilenko. A tots els hem demanat que tornessin a plantejar-se la qüestió i els hem fet una pregunta: ¿què podia ésser i quina utilitat efectiva podia tenir una conferència solament de partits comunistes? Ens ha semblat que les respostes no anaven més enllà de proposar un document propagandístic sobre el qual era difícil de preveure que hi hagués unanimitat. Hem considerat que la proposta era negativa i, en gran part, fins i tot contraproduent.

Missils, Afganistan

Anem al fons de la qüestió. La nostra posició sobre els míssils, aquí a Itàlia, l'hem situada dins el tema de l'equilibri de forces, sense formular posicions apriorístiques que rebutgessin la confrontació amb els altres. Per això la nostra posició ha tingut incidència. No era una posició oportunista, fins al punt que al parlament hem votat sols. Però que ha tingut incidència ho va demostrar de seguida la reacció que es va produir en el si del comitè central del partit socialista quan el PSI va deixar de banda l'anomenada «clàusula de dissolució». La majoria del CC socialista no va aprovar allò fonamental de la posició del grup parlamentari en el sentit d'acceptar el programa de construcció dels euromíssils i el va obligar a interpellar el govern sobre les negociacions. Esperem que ara que són al govern no ho oblidin.

Per part nostra hem dut a terme una lluita decidida contra les històries bel·licistes de Carter, contra la política de represàlies econòmiques, contra el boicot a les olimpíades, i hem obtingut alguns resultats en el nostre país. La qüestió, però, no va lligada únicament al fet de si una conferència limitada únicament a partits comunistes condicionaria aliances més àmplies en un o altre país. El problema és que una conferència d'aquest tipus, entre partits comunistes que són al govern, que tenen míssils, que actuen a través de canals diplomàtics entre Estats, i altres partits comunistes que es troben en condicions totalment diferents, difícilment pot ésser ni tan sols explicada a aquests mateixos interlocutors als quals ens volem adreçar. Quan el company Gierek, en el recent congrés del POUP, ha formulat la proposta d'una conferència entre els Estats per al desarmament, nosaltres hem donat suport a la proposta i hem mantingut que Itàlia l'hauria d'acceptar.

”

**Cal situar
el problema dels míssils
d'Europa occidental
en el context dels desequilibris
entre els dos bàndols
i del control d'armaments.
Es inconcebible que
no es discuteixi una qüestió
com la d'Afganistan.**

”

Però tothom entén que es tractava d'una cosa ben diferent. És tota una altra cosa la proposta de reunir els partits comunistes de l'Europa occidental amb els dels països del Pacte de Varsòvia per expressar una preocupació únicament a propòsit dels míssils instal·lats en un dels dos bàndols. En aquest marc, la nostra proposta —que accepta sense prejudicis les dades proporcionades per ambdues parts— hauria sonat estranya, fins i tot ofensiva, als partits dels països que ja han declarat que no hi ha desequilibri i que per tant no hi ha necessitat de control. En la nostra opinió, el problema dels míssils a Europa occidental no es pot abordar sense plantejar-lo en el context més ampli del desequilibri i dels controls i, per tant, sense ésser examinat amb les altres forces polítiques, i donant-lo com a resultat per part dels comunistes.

També és inconcebible que, en una reunió entre partits comunistes, una qüestió com la d'Afganistan, que commou el món i sobre la qual el judici dels partits comunistes mateixos no és certament unànime, no es discuteixi per la simple raó que els promotors de la conferència han decidit que no hi ha d'haver més punts a l'ordre del dia.

En un tema com l'autonomia de cada partit comunista cal ésser extremadament clars. Avui això exigeix saber dir que no a aquesta iniciativa, per la forma i pel contingut. Només una decisió inequívoca ens serveix i ens permet anar endavant.

Una resposta negativa a aquesta proposta no significa rebutjar tota iniciativa internacional, ni menys aïllar-nos. D'altra banda, no volem contribuir a aïllar altres partits que tenen en aquesta qüestió una posició anàloga a la nostra. El partit comunista d'Espanya i la Lliga dels comunistes iugoslaus han declarat que no volen assistir a la conferència.

Hi ha oberta una polèmica amb el partit comunista francès —que no serem nosaltres els qui l'enverinarem— lligada al fet que hem posat coherentment en pràctica la nostra línia de política internacional. El company Berlinguer —com és sabut— s'ha reunit amb W. Brandt i amb F. Mitterrand; el company Napolitano ho ha fet amb els laboristes anglesos; aviat vindrà a Roma Olof Palme. No busquem nous companys de viatge per perdre els vells. Però prenem nota que hi ha noves possibilitats de converses i diàleg. Això planteja, naturalment, nous problemes de discussió i de treball, a nosaltres i als altres, molt més enllà dels efectes publicitaris o propagandístics. Per part nostra això significa comportar-nos com a internacionalistes conseqüents.

Vull citar un exemple. Hi ha en estudi una iniciativa dels partits comunistes belga i danès per fer una reunió dels partits comunistes de l'Europa occidental sobre els problemes de la crisi econòmica. Ja hem dit que ens sembla que la iniciativa mereix d'ésser examinada. Aviat hi haurà

una reunió, semblant a la de Varsòvia que he recordat abans. També això demostra que no ens aïllem gens. Però volem que les nostres posicions quedin clares a tots els nostres interlocutors. Mai no ens mouran ni rescabaments ni falses qüestions de prestigi.

Quant a l'eurocomunisme, no hem de renegar de res ni hem de fer cap funeral. Per nosaltres l'eurocomunisme mai no ha estat un nou esquema ni encara menys una gàbia per ficar-hi la realitat. Entre els seus trets essencials hi ha d'haver la capacitat dels comunistes d'assumir una funció d'avantguarda en la recomposició del moviment obrer europeu.

Nosaltres —encara que algú li sembli estrany— som i seguim essent comunistes. Em permetré de citar-vos, com a conclusió, unes línies d'un llibret que he portat expressament: **Els comunistes ajuden a tot arreu qualsevol moviment revolucionari contra l'estat de coses social i polític existent. En fi, els comunistes treballen a tot arreu per la unió i l'entesa dels partits democràtics de tots els pobles.**

Això fou escrit quan el socialisme, que volia esdevenir científic, era encara ple d'utopies. Això s'afirmava contra el sectarisme i les conspiracions, quan els joves revolucionaris que escrivien aquest llibret, en el seu apassionament escurçaven els ritmes de la història.

Es tracta del Manifest dels comunistes que ens deixaren Marx i Engels i que tots vosaltres heu llegit. Acaba amb les paraules que nosaltres no hem oblidat: **Proletaris de tots els països, uni-vos!**

”

**Quan a l'eurocomunisme
no hem de renegar de res
ni hem de fer cap funeral.
El tret essencial
és la capacitat dels comunistes
d'assumir
una funció d'avantguarda
en la recomposició
del moviment obrer europeu.**

”

Cap a quin model d'escola anem!

Ramon Plandiura

L'escola d'aquests darrers anys, ideològicament uniforme, avui no ens és útil. Pràcticament tots, incloent-hi aquells qui suraren bé en l'antiga situació, estem pensant en solucions de recanvi. No obstant això, en el moment de perfilar-les, sorgeix la discrepància. Per a uns, el mal estava en la uniformitat ideològica; per als altres, en el fet mateix d'ideologitzar l'ensenyament.

Pluralitat d'escoles — Escoles pluralistes

Així sorgeixen dos plantejaments, no per reiterats prou coneguts, que es resumeixen en les expressions «pluralitat d'escoles» i «escoles pluralistes». Amb la primera s'advoca perquè els diferents col·legis representin i reproduïxin les distintes concepcions ideològiques de la societat. Amb la segona es dibuixa una escola que no divideix els nens ideològicament des de la seva infància.

De fet, aquestes dues visions no sempre es presenten amb tota la puresa. Algunes de les seves zones grises, i amb intenció simplement orientativa, les trobem en la realitat de l'un plantejament i de l'altre.

Hi ha, per descomptat, diversos graus d'escola ideològica, des de les d'un simple adoctrinament fins a les inspirades per unes meres directrius axiològiques. No és tampoc infreqüent el cas en què, per exigències de rigor professional o com a conseqüència de pràctiques democràtiques, es veïen disminuïdes les ideologitzacions inicials.

Des de l'altre vessant, també la necessitat d'una pedagogia coherent (difícilment separable d'una línia de pensament) o el major dinamisme de determinades persones o sectors desdibuïxen sovint les escoles vocacionalment pluralistes.

Comunitat natural — Comunitat ideològica

Malgrat tot, segons el meu parer, hi ha un punt de partida bàsic per a conèixer davant de quina opció escolar ens trobem. O l'escola respon essencialment a les comunitats naturals de vida, o l'escola és prioritàriament fruit de les comunitats ideològiques.

En aquest sentit, seria accessori que, per la mateixa composició de la comunitat natural, s'accen-

tuessin més unes concepcions o altres. Seria també secundari que, per la presència d'un alt nombre de persones d'afinitat ideològica en una mateixa comunitat natural, una escola uniopcional respongués en certa manera a aquesta comunitat.

En el fons d'aquesta polèmica hi ha també un problema de titularitat de drets. La doctrina jurídica ha treballat força aquest tema i no és ara el moment d'aprofundir-lo. En canvi, sembla oportú d'assenyalar que, segons on es col·loquin els límits entre els drets del nen i el poder dels pares, tindrem diversos conceptes de l'ensenyament.

Dret dels pares — Dret dels fills

Si s'entén que la titularitat dels drets correspon en primer terme als pares, el seu exercici pot tenir la dosi ideològica dels adults. Sense oblidar l'aspecte relliscós que pot tenir aquesta qüestió, és molt evident que aquesta concepció abraça matisos. Es pot anar des d'una influència respectuosa envers la consciència i el desenvolupament normal del nen fins a l'alliçonament. Es pot exercir el dret en l'esfera familiar o es pot exigir la seva extensió a l'escola. Fins i tot es pot pretendre que el pensament patern hi sigui contemplat com un aspecte més o com un contingut total de l'ensenyament. En tot cas, la idea de propietat i de predomini de la comunitat ideològica acostumen a ser-hi presents.

Els qui participen d'aquesta concepció prenen com a referència l'article 13,3 del Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals i, en una mesura més petita, l'article 26,3 de la Declaració Universal dels Drets Humans.

Si hom dona una importància més gran al fet que la titularitat dels drets és essencialment dels fills, les conclusions i les conseqüències seran unes altres. En aquesta línia, s'entén que el paper dels pares i de la societat és només de complement a les lògiques limitacions de la capacitat del nen. Per tant, els factors de no coacció o de predomini de la comunitat natural prevalen sobre els de forçament o predomini de la comunitat ideològica. Qui se situï en aquest corrent mai no parlarà de propietat dels pares sobre els fills (ni de manera subreptícia) i, més que de drets dels pares, parlarà de responsabilitats dels pares i de la societat.

Aquesta visió arrencaria de l'article 7.2 de la Declaració Universal dels Drets del Nen i, molt especialment, de les noves orientacions internacionals que, en la mateixa àrea occidental, apunten la Resolució de la Comissió d'Assumptes Socials i de la Salut del Consell d'Europa, aprovada el 2 d'octubre de 1979. Abans de veure quin caire pren el model educatiu que, avui i aquí, té majoria parlamentària, poden ésser interessants dues observacions més. L'una de fons, l'altra de mètode.

Liberalització — Democratització

N'hi ha que pensen que s'ha d'aplicar a l'ensenyament, i amb totes les seves conseqüències, el principi de liberalització. Com la sanitat o les relacions laborals, l'ensenyament és un camp per liberalitzar. Amb tots els matisos i ritmes, es diu que les forces socials (naturalment les que ho consideren ètic i tinguin possibilitats reals) poden irrompre en la batalla de la competitivitat en els centres d'ensenyament. Com a base i garantia d'aquest principi, les facultats privades de direcció de centres assoleixen caràcter prioritari.

En reforçament d'aquest plantejament, els seus defensors han trobat un article de la normativa internacional (el 13.4 del Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals) en què fan una interpretació particular i inconnexa.

D'altres pretenen que els termes no es confonguin i, abans de res, parlen de democratització. Qui té aquesta visió, fora d'algunes excepcions, aplica també aquest criteri en el camp de la sanitat o les relacions laborals per continuar l'exemple. Entenen que la democratització de l'aparell educatiu en general, i el de l'escola en particular, és la garantia idònia per a l'exercici continuat i eficaç de la responsabilitat de la comunitat i dels pares respecte a l'educació dels nens. A tot això, hi donen suport en el conjunt de principis internacionals sense necessitat de descontextualitzar-ne cap.

Realitat posada en qüestió — Realitat no posada en qüestió

Tampoc hi ha acord en el mètode per a edificar la nova estructura educativa. Aquí també és possible d'efectuar una altra doble distinció.

Per als uns, el punt de partida ha d'ésser la reflexió i l'examen de la realitat educativa i de l'anàlisi de les seves necessitats. A partir d'aquí cal engegar un procés, amb tots els jocs de possibilitats, que superi en profunditat les deficiències.

Per a d'altres, no només s'ha de partir d'unes situacions de fet, d'uns privilegis consolidats en molts anys, sinó que qualsevol procés (que sempre serà de reforma) ha de respectar, si més no augmentar, els actuals interessos.

Els principis en el model UCD

En abordar el model educatiu que es dibuixa en aquest país, no fan nosa una reflexió prèvia ni el coneixement global i ponderat dels principis internacionals i llurs darreres orientacions. Cal que no oblidem tampoc que, encara que parlem del model UCD, es tracta d'un model compartit amb d'altres forces de la dreta i, especialment, amb el PNB, CDC i Coalició Democràtica.

També, amb totes les limitacions de les síntesis, caldria sintetitzar així la situació dels principis en el model UCD.

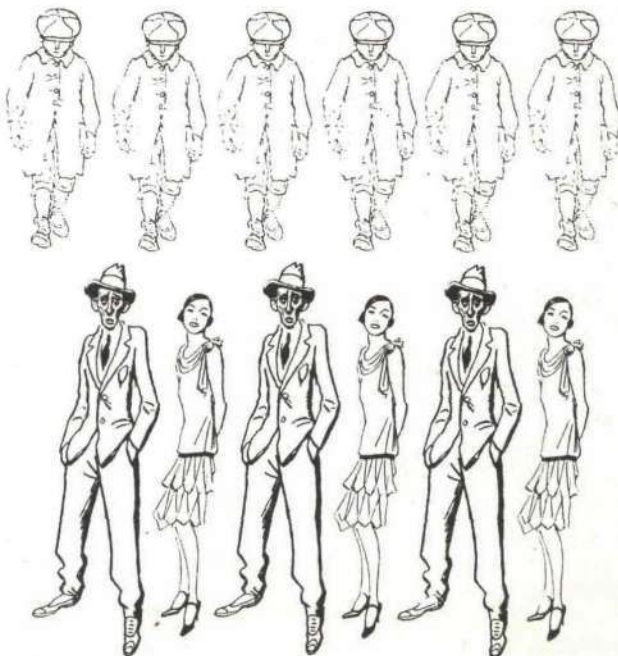
a) Dret a l'educació.

Hom oblida que totes les declaracions i tots els pactes internacionals, i també l'article 27 de la Constitució espanyola, comencen per un dret primer i ineludible: el que tothom té a l'educació. Aquest oblit resulta més sorprenent si tenim en compte que encara no ha estat garantit a tots els espanyols un ensenyament de qualitat, ni tan sols en l'etapa oficialment obligatòria.

Del conjunt legislatiu-educatiu, incloent-hi la reducció de pressupostos per al 1980, no es desprèn que la consecució d'una educació de qualitat per a tots sigui un principi inspirador. Amb molt més motiu, no es tendeix amb seriositat a ampliar el període d'escolaritat en d'altres etapes.

b) Titularitat del dret.

Formalment, es concedeix la titularitat del dret als pares sense apreciables matisos pel que fa als drets del nen i la societat. Aquest dret, no obstant això (impracticable per a molts a causa dels dèficits escolars), és essencialment formal i propagandístic.

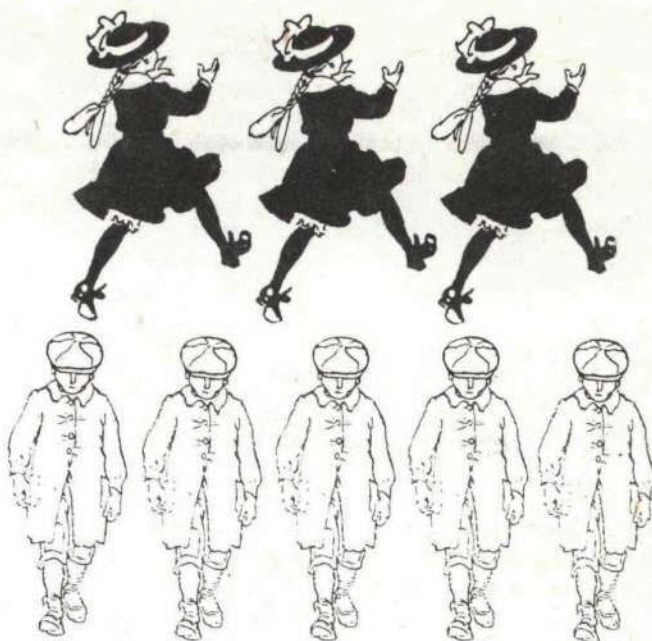

No hi ha en el model cap voluntat democratitzadora, ni al nivell general (a Catalunya, encara esperem les transferències a la Generalitat en matèria educativa) ni al nivell d'escola. Si s'ha d'entendre que l'opció dels pares no s'efectua en un sol acte, sinó que requereix control i seguiment, cal concloure'n que aquests no queden garantits i, amb ells, el mateix principi.

c) Contingut de l'educació.

El model UCD escull el camí de comunitat ideològica enfront del de comunitat natural, amb prou feines sense concessions respecte a la segona. L'aclaparadora majoria escolar de determinades ideologies no mereix ni tan sols mesures correctores.

Amb aquest punt de partida, ni es vincula el nen al seu entorn natural ni s'assenten les bases per a la resolució de la contradicció existent entre l'ensenyament en la ideologia i l'ensenyament en el respecte, la comprensió i la tolerància.

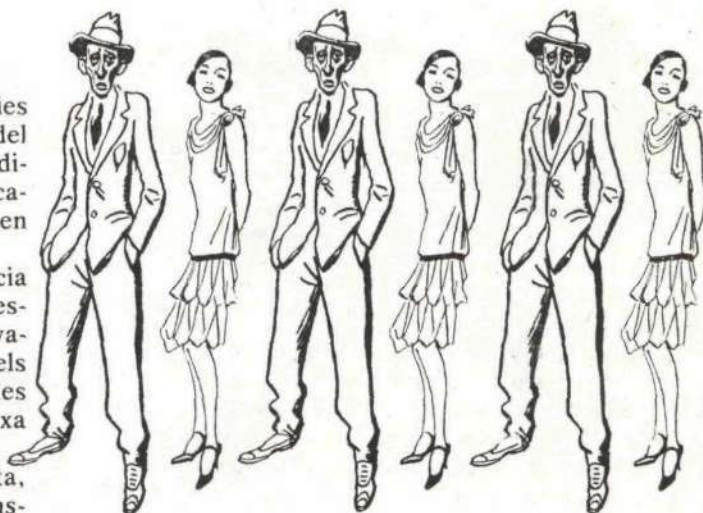

Principis del model UCD

Una lectura atenta del conjunt educatiu en vies d'aprovació ens descobreix d'altres principis del model governamental. Aquests nous principis, difícilment recollibles de les orientacions educatives internacionals, podrien sistematitzar-se en dos:

D'una banda, es dona una preponderància absoluta a la figura de l'empresari privat sota l'eslògan propagandístic de «llibertat d'ensenyament». A aquest principi se supediten tant els drets bàsics dels ensenyants com els drets o les responsabilitats d'alumnes o pares i de la mateixa societat.

D'altra banda, s'exagera la visió verticalista, centralitzada i antidemocràtica de tot el que constitueix l'aparell de l'Administració i, com a part d'aquesta, el conjunt d'escoles estatals. Quedaran, per tant, limitades tant les iniciatives pedagògiques com les facultats de la societat més pròxima i, per descomptat, les dels professionals, alumnes i pares.

Un mal futur immediat

Sembla inevitable la plasmació legislativa del model UCD. Com deia Gómez Llorente, l'Església institucional ja se n'ha encarregat.

Malgrat la desesperança del que vindrà, cal aprofundir la reflexió i la discussió sobre les moltes i insostenibles contradiccions del model. Una legislació per a uns quants —encara que aprovada per majoria parlamentària— ja porta en si mateixa els gèrmens per a la seva substitució.

La batalla per una nova legislació comença ja des d'ara.

Principi 7

L'infant té dret a rebre educació, que serà gratuïta i obligatòria almenys en la seva etapa elemental. Se li donarà una educació que afavoreixi la seva cultura general i li permeti, en condicions d'igualtat d'oportunitats, desenvolupar les seves aptituds i el seu judici individual, el seu sentit de la responsabilitat moral i social i esdevenir un membre útil de la societat.

L'interès superior de l'infant serà el principi que guiarà aquells qui tenen la responsabilitat de la seva educació i orientació; aquesta responsabilitat pertoca abans de tot als seus pares.

L'infant gaudirà plenament de jocs i esbarjos, els quals hauran d'estar orientats vers les finalitats perseguides per l'educació; la societat i les autoritats públiques s'esforçaran a promoure la satisfacció d'aquest dret.

Principi 10

L'infant ha de ser protegit contra les pràctiques que puguin fomentar la discriminació racial, religiosa o de qualsevol altra mena.

Ha de ser educat en un esperit de comprensió, tolerància, amistat entre els pobles, pau i fraternitat universal, i amb plena consciència que ha de consagrar les seves aptituds i energies al servei dels seus semblants.

Declaració dels drets del nen, aprovada en la XIV Sessió de l'Assemblea General de l'ONU del 20-XI-1957.

Article 26. 1. Qualsevol persona té dret a l'educació. L'educació ha de ser gratuïta, almenys pel que fa a la instrucció elemental i fonamental. La instrucció elemental serà obligatòria. La instrucció tècnica i professional haurà de ser generalitzada; l'accés als estudis superiors serà igual per a tots, en funció dels mèrits respectius.

2. L'educació tindrà per objecte el ple desenvolupament de la personalitat humana i l'enfortiment del respecte dels drets humans i les llibertats fonamentals; afavorirà la comprensió, la tolerància i l'amistat entre totes les nacions i tots els grups ètnics o religiosos; i promourà el desenvolupament de les activitats de les Nacions Unides per al manteniment de la Pau.

3. Els pares tindran dret preferent a escollir el tipus d'educació que caldrà donar als seus fills.

Declaració Universal dels Drets de l'Home, aprovada per l'ONU el 10-XII-1948.

Article 13. 1. Els Estats Parts en aquest pacte reconeixen a qualsevol persona el dret a l'educació. Estan d'acord en el fet que l'educació ha d'orientar-se cap al ple desenvolupament de la personalitat humana i del sentit de la seva dignitat i ha d'enfortir el respecte pels drets humans i les llibertats fonamentals. També estan d'acord en el fet que l'educació ha de capacitar totes les persones per participar efectivament en una societat lliure, afavorir la comprensió, la tolerància i l'amistat entre les nacions i entre tots els grups racials, ètnics o religiosos, i promoure les activitats de les Nacions Unides en favor del manteniment de la pau.

2. Els Estats Parts en aquest pacte reconeixen, per tal d'aconseguir el ple exercici d'aquest dret, que:

a) l'ensenyament primari ha de ser obligatori i assequible a tots gratuïtament;

b) l'ensenyament secundari, en les seves diferents formes, fins i tot l'ensenyament secundari tècnic i professional, ha de ser generalitzat i fet accessible a tots, per tots els mitjans adients i, en particular, per la implantació progressiva de l'ensenyament gratuït;

c) l'ensenyament superior ha de ser, igualment, accessible a tots, sobre la base de la capacitat de cada un, per tots els mitjans adients i, en particular, per la implantació progressiva de l'ensenyament gratuït;

d) ha de fomentar-se o intensificar-se, en la mesura que sigui possible, l'educació fonamental per a aquelles persones que no hagin rebut o acabat el cicle complet d'instrucció primària;

e) cal seguir activament el desenvolupament del sistema escolar en tots els cicles de l'ensenyament, implantar un sistema adequat de beques i millorar continuament les condicions materials del cos docent.

3. Els Estats Parts en aquest pacte es comprometen a respectar la llibertat dels pares i, en el seu lloc, dels tutors legals d'escollir per als seus fills o pupils escoles diferents de les creades per les autoritats públiques, sempre i quan aquestes satisfacin les normes mínimes que l'Estat prescriu o aprovi en matèria d'ensenyament i de fer que els seus fills o pupils rebin l'educació religiosa o moral que estigui d'acord amb les seves pròpies conviccions.

4. Res de tot allò que ha estat disposat en aquest article no s'ha d'interpretar com una restricció a la llibertat dels particulars i entitats per establir i dirigir institucions d'ensenyament, amb la condició que es respectin els principis enunciat al paràgraf 1 i que l'educació donada en aquestes institucions s'ajusti a les normes mínimes que prescriu l'Estat.

Pacte Internacional dels Drets Econòmics, Socials i Culturals, aprovat per l'ONU el 16-II-1966.

I. Principis generals.

a) Els nens ja no han de ser considerats en propietat dels seus pares sinó reconeguts com a individus, amb els seus drets i les seves necessitats pròpies.

II. Situació jurídica del nen.

c) La noció d'«autoritat dels pares» s'ha de substituir per la de «responsabilitat dels pares», precisant els drets del nen com a membre distint de la família.

Projecte de Resolució de la Comissió d'Assumptes Socials i de la Salut del Consell d'Europa, aprovada el 2-X-1979.

PREMSA DE PARTIT

PREMSA ORGÀNICA DE CLASSE*

Aquest treball pot ser considerat com una resposta a l'article de Santiago Carrillo aparegut a Mundo Obrero el 12 de febrer d'enguany amb el títol «¡Por Mundo Obrero!». Ha sorgit, també, amb la intenció de suscitar un debat entorn de l'alternativa que els partits d'esquerra, especialment el PCE i el PSUC, ofereixen sobre una qüestió de tanta transcendència com és l'actual situació de la premsa diària a l'Estat espanyol.

Expresso el meu agraïment als companys Joan Puighermanal i Antoni Llagostera pels seus suggeriments i aportacions a l'elaboració d'aquest article.

1. La premsa i el rearmament ideològic de la dreta.

Avui el sistema capitalista es debat, al nivell mundial, en una crisi estructural profunda —eufemísticament anomenada crisi de l'energia. Inflació, recessió i atur són elements que configuren aquesta crisi i que colpegen salvatgement àmplies capes de la població als països de capitalisme central —als perifèricos dependents, on la fam i la misèria són a l'ordre del dia, la situació és dramàtica, tot i que, si hem de ser honestos, mai no havia deixat de ser-ho.

Tanmateix sabem per experiència històrica que una crisi estructural no té per què convertir-se mecànicament en una crisi orgànica; per tal que això s'esdevingui, cal que també entrin en crisi el sistema de valors ideològic-culturals en els quals la burgesia basa la seva posició de classe hegemònica i dirigent i, posteriorment, el sistema polític —l'Estat en sentit estricte— mitjançant el qual exerceix la funció de coerció i manté el seu paper de classe dominant.

Enfront de la crisi cultural, a les nostres societats de capitalisme desenvolupat, la burgesia es rearma ideològicament, es reorganitza culturalment, i tot això ho fa amb la intenció de donar una sortida política de «lleï i ordre» a aquesta crisi.

Els intel·lectuals de la dreta ja no tenen cap mania a presentar-se com el que són i assumeixen posicions cada vegada més reaccionàries —la «Nouvelle Droite» francesa en pot ser un bon exemple. D'altra banda, molts intel·lectuals que abans es bellugaven dins l'àmbit de l'esquerra,

comencen a vacil·lar sistemàticament; uns es tanquen altre cop a la seva torre d'ivori, mentre que els altres es passen directament a l'enemic —«nous filòsofs» i similars.

A l'Estat espanyol, aquest procés està coincidint amb una reestructuració i un enfortiment, en tots els terrenys, de la dreta, que ja ha superat la precària situació en què es va quedar després del desmantellament del franquisme. Aquella dreta vergonyant i mancada de l'organització adequada, que vam veure sortir de la nit de la dictadura, es va convertint avui en una dreta arrogant.

La basculació cap a l'esquerra d'àmplies capes d'intel·lectuals, gestada en la lluita antifranquista, sembla que progressivament es va corregint a benefici dels interessos de la classe dominant.

En aquest marc, el control quasi absolut dels mitjans de comunicació de massa esdevé un punt neuràlgic en el procés de reorganització de la classe dominant al nostre país.

La RTVE continua estant, absolutament, al servei dels interessos dels sectors més conservadors; l'esquerra no ha aconseguit imposar un control democràtic a aquest mitjà; i, si algun dia arriba a fer-ho, el govern pot despenjar-se amb la dèria de crear cadenes privades de televisió que, per les seves característiques, siguin inaccessibles a aquest control democràtic.

En el camp de la premsa, i més concretament de la premsa diària, que és el que aquí ens interessa en especial, el panorama és igualment descoratjador. Pel que fa als diaris enquadrats en els mitjans de comunicació social de l'Estat, assistim a un procés lent, però segurament inexorable, de desmantellament. Per l'altra banda, la majoria dels diaris organitzats com a empreses privades van lligats, per múltiples vincles, als interessos de la classe dominant, i si algun d'ells no hi va, o així ho pretén, l'Administració de l'Estat pot tenir-hi un control de vegades decisiu, amb un sistema selectiu per criteris ideològics de subvencions i ajudes que, a causa de la crisi del sector, són summament importants. Tampoc no hem d'oblidar la pressió exercida per la classe empresarial sobre la premsa del nostre país mitjançant un boicot en la contractació de publicitat a les publicacions «non gratas». Tot això contribueix, entre d'altres factors, a l'existència d'un procés que si bé no tendeix cap a la monopolització, empeny cap a l'oligopolització de les empreses editores de premsa diària.

* Traducció de Roser Argemí.

La situació és, doncs, llastimosa. Els periòdics diaris abracen, ideològicament, els diferents sectors de la dreta, però resulta molt difícil de trobar un diari que doni a la informació una perspectiva d'esquerra.

2. La resposta de l'esquerra.

Una de les llacunes essencials dels partits obrers és, en aquest moment, la manca d'una alternativa cultural sòlida per oferir, i aquesta insuficiència es fa més patent en el moment en què es tracta de la qüestió dels mitjans de comunicació de massa i, més concretament, de la premsa diària.

Sembla que el Partido Socialista Obrero Español no s'hagi plantejat seriosament la qüestió. Els seus dirigents deuen pensar que la premsa de la burgesia en el fons no els tracta pas tan malament i que alguns diaris, els més liberals, arriben fins i tot a afavorir constantment la seva imatge pública. Tot això és ben cert, però no tenen en compte —potser perquè creuen, sobretot la tendència més socialdemòcrata, que aquesta contradicció no es produirà mai— que el moment que aquest partit faci nosa als interessos històrics de la classe dominant, perdrà tot el suport i els favors que fins ara els han anat concedint un cert sector liberal de la premsa burgesa.

Per una altra banda, sembla que els dirigents del PSOE només es preocupin dels minuts de més que el senyor Adolfo Suárez surt a la televisió en relació amb Felipe González, o de la importància diferent que qualsevol diari atorga al tractament informatiu d'un acte públic del PSOE i a un altre de la UCD, per exemple.

En darrera instància, el Partit Socialista es mou fonamentalment dins el camp que acabo de reflectir, en el marc d'una perspectiva electoralista pura.

Evidentment, s'equivoquen; no es tracta pas que els diaris de la burgesia ofereixin una imatge millor o pitjor dels partits obrers, o d'un determinat partit obrer; el vertader problema resideix a donar una perspectiva progressista socialista a la informació, a oferir una altra forma de veure la realitat, diferent d'aquella que propaguen els intel·lectuals de la classe dominant a través dels seus mitjans de comunicació.

El Partido Comunista de España, per la seva banda, sembla que ha entès que cal que hi hagi un periòdic diari d'esquerra i ha llançat al carrer **Mundo Obrero** diari.

I encara que **Mundo Obrero** com a diari respon a una necessitat real, mitjançant aquesta fórmula, aquesta necessitat no queda correctament resolta. Més endavant hi tornarem.

3. Crítica de dues concepcions sobre la premsa.

La teoria de la comunicació d'arrel burgesa sempre s'ha entossudit a proposar una dicotomia segons la qual hi hauria dos tipus de premsa: la premsa de partit i la premsa independent. Enfront d'aquesta tesi, molts intel·lectuals d'esquerra han adoptat la posició d'objectar que, en última instància, qualsevol diari té partit.

Aquestes dues posicions teòriques han de ser rebutjades.

L'afirmació que qualsevol diari té partit o que no hi ha diari sense partit és alhora vertadera i falsa.

Vertadera, perquè desemmascara la presumpta objectivitat i neutralitat de la premsa burgesa, que s'autoanomena «independent», en la valoració i el tractament informatiu que fa dels diversos esdeveniments.

Falsa, perquè encobreix les diferents relacions socials que s'estableixen entre les classes, els seus intel·lectuals i els seus partits i les presenta com a mecànicament uniformes.

El fet que la premsa burgesa «independent» no és ni objectiva ni neutral no hauria de ser, per a un marxista, punt de discussió, ja que aquests qualificatius manquen absolutament de sentit en el procés històric de la lluita de classes; però, malgrat això, no podem pas concloure que aquesta premsa s'emmarqui sempre dins allò que anomenem premsa de partit.

Els diaris de la burgesia poden anar lligats a:

a) un partit polític en sentit estricte; b) un grup de pressió econòmic o social; c) un grup ideològic relativament autònom; d) una empresa editorial que es mou exclusivament dins una ètica capitalista del lucre, és a dir, a la recerca del benefici màxim.

No cal dir que hem de tenir en compte que aquests models no tenen per què existir en la pràctica en un estat pur, sinó que es produeixen casos complexos que agafen certes característiques pròpies dels diversos tipus enunciats aquí.

Aquesta tipologia és interessant, ja que ens demostra que hi ha una categoria de diaris que, encara que defensin els interessos de la classe dominant, no van lligats orgànicament als partits polítics, conservadors i reaccionaris, d'aquesta classe. En aquest cas, no parlarem pas de premsa de partit sinó de premsa orgànica de classe.

Per exemple, pel que fa a dos diaris tan importants i de tanta influència com són **La Vanguardia** i **El País**, no seria pas difícil de demostrar la defensa que duen a terme de les posicions de la burgesia, i en canvi seria enutjosa la tasca d'enquadrar-los com a òrgan d'algun dels partits de la dreta o del centredreta.

Pel que fa a **El País**, podem observar com, implícitament, defensa, a través de les seves pàgines, un projecte polític per a l'Estat espanyol que s'estructuraria al voltant d'un partit «centrista» —encara que el seu desig més profund fóra que aquest espai estigués ocupat per un partit d'estil liberal-radical— i un partit socialista de caràcter socialdemòcrata no marxista —d'aquí ve el seu suport, gairebé no dissimulat, a la línia «felipista» en la darrera crisi interna del PSOE. Al mateix temps, reduiria la dreta autoritària i els partits inequívocament marxistes a l'àmbit de la presència política merament testimonial.

Quan **El País** critica UCD és perquè aquest partit ha demostrat un autoritarisme inoportú i no ha tingut les maneres que hauria d'observar el partit de la dreta civilitzada. Quan **el País** dona suport o defensa el PSOE, no ho fa perquè aquest diari sigui socialista o filosocialista, sinó perquè el PSOE i sobretot el PSOE més socialdemòcrata entra dins el projecte polític ofert per aquest liberalisme burgès que emana del diari. Sigui com sigui, la perspectiva informativa d'**El País** enllaça directament amb l'interès que té el sector més intel·ligent de la classe dominant de crear un model polític estable que consolidi i perpetui el sistema capitalista d'explotació a l'Estat espanyol.

La classe social identificada amb el projecte polític d'**El País** —que no s'ha de confondre amb la composició interclassista i ideològicament heterogènia dels seus lectors— vota ineludiblement UCD; però aquest diari serveix encara més els interessos de la burgesia liberal que no pas un

diari-òrgan oficial del partit de govern, i això per tres raons fonamentals: a) perquè compleix la funció de consciència crítica que els intel·lectuals de la burgesia liberal exerceixen sobre el partit que representa la seva classe en el si de la societat política —cal tenir en compte que el diari de partit no pot exercir mai aquesta tasca perquè, en poques paraules i ben clares, per a un òrgan oficial, el seu partit mai no s'equivoca; b) perquè la seva autonomia, quant als partits polítics de la burgesia, fa possible que aquests siguin tractats de forma instrumental en relació amb el projecte polític defensat pel diari i pot donar suport a un o un altre o fins i tot a un partit de la classe obrera, segons quines siguin les necessitats de la burgesia a cada situació concreta; aquesta funció és impossible que la faci un diari de partit a causa de la seva intimíssima relació amb els interessos del partit polític com a organització i especialment amb la seva casta dirigent; c) perquè actua com a centre aglutinant dels intel·lectuals de la burgesia liberal i com a focus d'atracció per als de les classes auxiliars i fins i tot subalternes i exerceix una tasca, que Gramsci anomenava «transformisme» —decapitació de la classe enemiga mitjançant l'assimilació dels seus intel·lectuals—, molt millor de la que podria fer un diari-òrgan de partit a causa de la seva major autonomia política i cultural.

Convindria analitzar profundament el cas d'**El País** perquè pot ser un exemple paradigmàtic, a l'Estat espanyol, d'allò que aquí anomenem premsa orgànica de classe.

Respecte a aquesta qüestió, passem a citar un text de Gramsci que serà molt il·lustratiu:

«¿És necessària l'acció política (en sentit estricte) per poder parlar de "partit polític"? Cal observar que al món modern, a molts països, els partits orgànics i fonamentals, per necessitats de lluita o per una altra causa, s'han fraccionat en parts, cada una de les quals pren el nom de «partit» i fins i tot de partit independent. Per això passa sovint que l'estat major intel·lectual del partit orgànic no pertany a cap d'aquestes fraccions, sinó que actua com si fos una força dirigent que s'automanté, superior als partits, i a vegades fins el públic i tot s'ho creu. Aquesta funció pot ser estudiada amb més precisió si es parteix del punt de vista que un diari (o un grup de diaris), una revista (o un grup de revistes) són també "partits" o "fraccions de partit" o "funció d'un determinat partit"» (1).

Si tenim sempre en compte la diferenciació

gramsciana entre partit orgànic i partit-organització, d'aquest text ens interessa per a la nostra anàlisi el fet, ja assenyalat per l'autor, que un diari pot actuar com a «estat major intel·lectual del partit orgànic», i es constata que aquest estat major «no pertany a cap de les fraccions», és a dir, a cap dels partits polítics en sentit estricte. I en aquest cas seria l'expressió més elevada d'allò que aquí anomenem premsa orgànica de classe.

Resumint conceptes, podem dir que no existeix la premsa independent ni que tota la premsa és una premsa de partit; ben al contrari, afirmem que tota la premsa és premsa de classe lligada, d'alguna forma, a una classe, a una fracció de classe o a una aliança de classes. La «premsa de classe» pot ser, al seu torn, premsa de partit vinculada a la classe com a òrgan d'algun dels seus partits polítics o premsa orgànica de classe relacionada amb aquella altra a través d'algunes de les seves organitzacions ideològico-culturals o socio-econòmiques, i cal preveure també la possibilitat que el periòdic es constitueixi en grup autònom per ell mateix i no necessiti mediació.

4. Burgesia i classe obrera: dos models organitzatius.

Encara que tot el que s'hagi enunciat abans siguin apunts teòrics que necessitin un aprofundiment més gran, la dicotomia establerta (premsa de partit-premsa orgànica de classe) és pertinent perquè ens demostra una estructuració diferent de la burgesia i de la classe obrera en l'àmbit de la societat civil.

Al llarg de la seva història, el moviment obrer ha tingut una tendència a produir la seva premsa com a premsa de partit, mentre que la burgesia ha desenvolupat essencialment una premsa orgànica de classe.

En les societats de capitalisme desenvolupat, la burgesia ha estructurat la seva hegemonia sobre un ampli tram de institucions i organismes polítics, socio-econòmics i ideològico-culturals de tota mena; tots ells van lligats per la funció comuna de consolidar aquesta classe com a dominant, però estan dotats d'un cert grau d'autonomia entre ells mateixos i respecte a la societat política —a l'aparell de l'Estat. Al voltant d'aquestes institucions i a través, fonamentalment, dels seus intel·lectuals orgànics, la burgesia s'ha organitzat sòlidament de forma que —i no descobrim res de

nou quan diem això— la batalla contra la classe dominant en el si de la societat civil pot ser el punt decisiu en el procés de la lluita de classes al qual assistim en les nostres societats.

Tothom sap que aquest punt de vista ha estat assumit per tots els partits comunistes de l'Europa occidental; però a l'hora de menar a la pràctica la política que es deduiria d'aquests principis, els problemes són profunds.

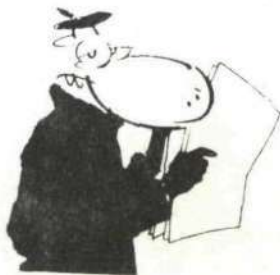
L'estructuració de la classe obrera en l'àmbit de la societat civil ha estat, històricament, pobre i ha desenvolupat bàsicament dos tipus d'organitzacions: el partit i el sindicat, o més ben dit, els partits i els sindicats. Els sindicats articulen la classe en l'àrea de la producció; els partits-organització la vehiculen al moment polític en el sentit més estricte. Falta una estructuració de la classe i dels seus intel·lectuals entorn d'organitzacions culturals de tota mena. La tasca que aquestes organitzacions haurien de desenvolupar, l'han intentat de fer, en molts casos, els partits obrers, però és evident que, en el moment històric actual de la lluita de classes, aquesta situació és francament insuficient i fins i tot contraproduent.

El fet que un partit obrer com el PCE, en comptes de plantejar-se la creació d'un diari orgànic de classe, es decideixi a potenciar el seu òrgan oficial convertint-lo en diari, és una mostra palpable d'aquesta política de substitució que cal abandonar.

El partit és l'intel·lectual orgànic col·lectiu de la classe obrera, n'és l'avantguarda, però no per substituir-la sinó per organitzar-la.

Se'ns pot dir que si la burgesia s'ha estructurat més i millor que la classe obrera en el si de la societat civil és perquè ella, amb una trajectòria històrica més prolongada, era la classe que dominava, tenia a les mans l'aparell de l'Estat i per tant el poder. Se'ns pot dir també que si els partits obrers han exercit una certa tasca de substitució és perquè la classe a la qual anaven lligats no es trobava en condicions d'organitzar-se en tots els àmbits de la vida social.

Hi estem d'acord; però no podem convertir la necessitat en virtut. És a dir, i tornant sobre la mateixa qüestió, no hem d'agafar les formes de la premsa obrera dels anys més difícils i d'un aïllament més gran com a model, ni llunyà, en una època en la qual, amb una difusió més gran i una major acceptació del projecte socialista entre capes àmplies de la població i amb un gran nombre d'intel·lectuals lligats al marxisme i a la classe obrera, és possible, al mateix temps que necessari, replantejar-se els esquemes sobre els

quals aquesta premsa s'ha bellugat fins aquell moment.

5. De l'ocupació a la iniciativa creadora.

Les insuficiències que s'observen en la política cultural i ideològica dels partits comunistes neixen d'un error teòric important en la concepció de la societat civil. Santiago Carrillo, al seu llibre **Eurocomunismo y Estado** escrivia:

«L'estratègia de la revolució d'avui als països capitalistes desenvolupats ha d'orientar-se a capgirar aquests aparells ideològics, a transformar-los —i no totalment, en part— contra el poder de l'Estat del capital monopolista.» (2).

En el fons, el que Carrillo hi exposa respecte als aparells ideològics de l'Estat —terme althusserià que es podria identificar amb el gramscianisme de societat civil— és una política d'ocupació. Però la societat civil no és pas —o no és solament— un lloc que s'ocupa, sinó que és —o és fonamentalment— una estructura orgànica que es desenvolupa en el procés dialèctic de la lluita de classes.

Aquesta apreciació és important perquè amb la perspectiva de la societat civil com a lloc, la iniciativa es deixa totalment en mans de la classe dominant, ja que la tasca dels intel·lectuals d'esquerra consistiria a introduir-se en els aparells ideològics creats abans per la burgesia; d'aquesta forma, s'accepta el camp de batalla prèviament definit pel contrincant; i, al contrari, amb la concepció de la societat civil com a estructura orgànica, el treball se centraria en la creació d'aparells ideològics propis de la classe obrera, i d'aquesta forma la iniciativa no s'abandonaria totalment en mans de l'enemic.

La tàctica política de l'ocupació pot tenir certs resultats en els aparells ideològics que són monopolis de l'Estat, si s'aconsegueix un control democràtic sobre aquests, i encara que això resulta també bastant difícil —el cas de RTVE—, en darrera instància pot aconseguir-se alguna cosa positiva. Malgrat tot, quan es tracta d'aparells ideològics que funcionen com empreses privades —situació que potser d'aquí a poc serà la de tots els diaris de l'Estat espanyol a causa del desmantellament iniciat per aquells enquadrats als mitjans de comunicació social de l'Estat—, en aquest cas, deïem, la tàctica de l'ocupació fracassa rotundament. Només ens cal recordar el cas

d'Andreu Claret a **Cambio 16** o el del **Diario de Barcelona**, on l'administració de l'empresa es va desentendre de tota la plantilla de redacció quan aquesta va haver demostrat un escorament progressiu i inequívoc cap a l'esquerra. I, a més, no hem d'oblidar el sordid drama d'aquests periodistes socialistes i comunistes o simplement demòcrata-progressistes que es troben en la impossibilitat d'influir mínimament en el diari en el qual escriuen i troben la seva feina immersa en un producte hostil a la seva pròpia ideologia.

Afortunadament, el sistema també té les seves contradiccions. Abans ja hem esmentat l'existència d'empreses periodístiques que es belluguen únicament amb la il·lusió d'aconseguir el màxim de beneficis, de forma que si la demanda social apunta cap a un diari progressista, aquestes empreses llancen al mercat aquest tipus de diari. A Barcelona en tenim exemples clars, com són ara **El Periódico** editat pel Grupo Zeta, **Tele/eXprés** i **Mundo Diario** de l'empresari Sebastià Auger, un senyor que, d'altra banda, mai no ha amagat la seva vinculació ideològica amb la dreta catalana. Però dissortadament sembla que la producció de diaris no és tan rendible com la de sardines de llauna, per exemple, i ja veiem que el Grupo Mundo està en coma, lluitant entre la vida i la mort.

6. Premsa de partit: un model a superar.

En la concepció leninista de la premsa, aquesta havia d'estar, fonamentalment, al servei de l'organització i de la construcció del partit. El 1905 Lenin, quan exposava ardorosament aquesta idea, escrivia:

«Els diaris han de ser òrgans de les diferents organitzacions del partit. Els literats han d'estar indefectiblement enquadrats en les organitzacions del partit. Les editorials i els dipòsits, les llibreries i les sales de lectura, les biblioteques i les diverses formes de comerç de llibres, tot això ha de ser del partit, ha d'estar comptabilitzat.» I més endavant, «tota la literatura socialdemòcrata ha de ser partidista. Tots els diaris, revistes, editorials, etc., han de posar-se immediatament a la tasca de reorganitzar el seu treball, d'elaborar reglamentacions que permetin d'enquadrar-los completament a determinats principis en unes organitzacions o altres del partit» (3).

Per a Lenin, la premsa obrera és inevitablement

premsa de partit, en el sentit més estricte, i això és perfectament coherent amb la posició que el líder rus mantenia respecte a l'estructura i al funcionament de l'organització política revolucionària. Tot i que hem de tenir en compte que aquestes concepcions es van formular els anys duríssims de la lluita clandestina en els quals la tasca, essencial, consistia a construir un partit socialdemòcrata potent per a la classe obrera russa, no podem oblidar que van poder convertir-se en la llavor de l'estructura estatista monoorganitzativa dels sistemes comunicacionals i culturals en general produïda el moment en què el Partit Bolxevic va prendre el poder i es va convertir, progressivament, en Partit-Estat, model que va tenir les seves conseqüències més nefastes durant el període stalinista i del qual la societat soviètica no s'ha alliberat mai més, ja que, en el fons, és coherent amb l'estructura total de l'Estat.

El perill de la identificació entre premsa de classe i premsa de partit és evident i les seves conseqüències per al projecte socialista poden ser tremendament negatives, sobretot quan el partit tendeix a considerar-se el posseïdor únic de la «veritat revolucionària» i representant exclusiu de la classe a la qual va lligat, i aquesta tendència sempre està latent en alguns sectors dels partits comunistes més abocats a una fetitxització ahistòrica i metafísica de l'aparell del partit.

Però no es tracta únicament d'un problema emmarcat en una perspectiva de futur, sinó que al contrari, sorgeix al moment present, quan considerem que la premsa de partit és insuficient per afrontar l'etapa actual en la qual es desenvolupa la lluita de classes.

En aquest moment es fa imprescindible la creació d'una premsa diària orgànica de la classe obrera, una premsa que entraria dins allò que Gramsci anomena «periodisme integral» i que ell definia de la següent manera:

«El que no pretén satisfer només les necessitats (de certa categoria) del seu públic sinó que vol crear i desenrotllar aquestes necessitats i per tant suscitar, en un cert sentit, el seu públic i ampliar progressivament la seva àrea.» Això pressuposa «que hi hagi com a punt de partida un grup cultural (en sentit lat) més o menys homogeni d'un cert tipus, d'un cert nivell i especialment amb una certa orientació general que es vulgui convertir, aquest grup, en punt de suport per construir un edifici cultural complet autàrquic, i que comenci precisament per la llengua, és a dir, pel mitjà d'expressió i de contacte recíproc» (4).

A l'Estat espanyol, tot l'«edifici cultural» o tots els petits edificis culturals lligats, mitjançant els seus intel·lectuals, als interessos de la classe obrera i de les altres classes populars són edificis als quals, desgraciadament, falten els fonaments, i per tant són febles i inestables.

En aquest camp, per una banda, hi ha diverses revistes d'informació política general —cada vegada són menys—: **Triunfo**, **La Calle** i algunes més; per l'altre, trobem publicacions de caràcter més o menys teòric: **El Viejo Topo**, **mientras tanto**, **Transición**, **Argumentos**, etc. En realitat, es tracta d'una premsa d'élite adreçada a grups intel·lectualitzats i en la seva major part ja van lligats d'alguna forma a l'àmbit de la política d'esquerra.

Amb aquesta estructura, l'ampliació de l'àrea i la suscitatció de lectors nous que proposava Gramsci està plena de dificultats i es fa realment penosa. Falta l'element que pot donar suport i fonamentar aquest edifici cultural: el periòdic diari.

Un periòdic diari, òrgan oficial d'un partit, com és el cas de **Mundo Obrero**, no pot omplir convenientment aquest espai buit perquè es converteix, en darrera instància, en un producte híbrid i ambigu que es mou constantment en una contradicció que prové de l'intent, per una banda, de presentar-se com a mitjà informatiu que ha de retre comptes de l'actualitat a àmplies capes de la població, i en aquest terreny ha de competir amb els diaris orgànics de la burgesia, mentre que, per l'altra, no pot sostreure's a les seves funcions essencials en el si del partit. Unes funcions que en darrera instància només pertoquen als militants i que, fonamentalment, són: a) servir d'òrgan de comunicació interna, cohesionador dels diferents estaments del partit-militants, quadres mitjans i dirigents; b) difondre posicions i doctrines polítiques, arguments i consignes des dels òrgans de direcció cap a la base; c) actuar com a lloc de debat intern —encara que això en una mesura més escassa. L'òrgan de premsa oficial del partit també té la feina de servir de plataforma d'exposició cap a l'exterior de les preses d'actitud del partit envers els diferents esdeveniments. Evidentment, totes aquestes funcions tenen el seu origen en les necessitats pròpies de l'organització i la vida política del partit, però per acomplir-les no cal pas crear un periòdic diari; amb una estructura de setmanari —com la que tenia abans **Mundo Obrero**, per exemple— aquestes necessitats ja quedarien ateses.

El periòdic diari ha de respondre a unes altres

coordenades; coordenades en les quals un òrgan de premsa d'un partit obrer es troba en un clar desavantatge respecte als diaris orgànics de la burgesia. ¿Qui llegeix realment **Mundo Obrero**? Segurament la seva difusió no va més enllà dels militants i simpatitzants del PCE, i evidentment no el llegeixen tots sinó potser, tan sols, els més voluntaristes. El problema respon a la naturalesa del producte, que, per les seves característiques, si fem servir un llenguatge mercantilista, únicament interessa un reduït nombre de consumidors.

En aquesta situació, l'àrea d'influència no s'amplia; els lectors potencials d'una premsa diària d'esquerra continuen preferint els diaris burgesos o, senzillament, no llegeixen la premsa diària, i d'aquesta forma l'edifici cultural alternatiu, del qual parlàvem abans, continua construint-se amb penes i treballs, en una cabriola quasi d'equilibrista, sobre fonaments de filferro.

7. Per una premsa orgànica de la classe obrera.

Es fa necessària la creació d'un diari orgànic de la classe obrera, un periòdic que enllaci amb aquesta classe i amb les altres classes populars, que els ofereixi una informació de l'actualitat des de la perspectiva de les seves necessitats immediates i de les seves aspiracions històriques i que al mateix temps sigui capaç d'atreure els intel·lectuals lligats a aquestes classes i els eviti l'esquizofrènia que suposa, per a ells, de mantenir una ideologia d'esquerres i mentrestant, cada dia, haver-se de nodrir informativament en els diaris de la dreta perquè, siguem sincers, ¿quants militants i simpatitzants intel·lectualitzats del PCE o del PSUC prefereixen llegir **El País** o **La Vanguardia**, per exemple, en comptes de **Mundo Obrero**?

El projecte aquí proposat és difícil i caldria dis-cutir-lo profundament, i els partits d'esquerra interessats en la construcció del socialisme haurien d'assumir-lo decididament.

No exposarem de forma exhaustiva el que hauria de ser un diari orgànic de la classe obrera, ja que la seva caracterització decisiva hauria de ser el producte d'un debat ampli; en canvi, suggerim algunes línies generals que poden ser interessants.

En primer lloc, la premsa diària orgànica de la classe obrera ha d'intentar no reproduir els

esquemes en els quals es basa la premsa de la burgesia.

Al nivell econòmic i empresarial, el projecte hauria de tenir el suport dels partits i sindicats obrers, de les organitzacions populars de masses —moviments de veïns, etc.— i fins i tot de grups d'intel·lectuals autònoms, progressistes i d'esquerra. Al mateix temps, caldria posar en marxa un model de finançament que es basés en un sistema d'accionariat popular.

Al nivell d'estructura informativa, caldria revisar, progressivament, el model comunicacional dominant —ple d'ideologia burgesa. Caldria replantejar-se el problema de les fonts informatives, dels gèneres periodístics a fer servir fonamentalment, de l'escala de valors establerta per considerar la importància de les notícies i, fins i tot, de les seccions del diari.

D'altra banda, seria imprescindible analitzar les possibilitats que hi hauria de trencar, encara que només fos en principi en certa mesura, la dicotomia entre informadors i informats, entre periodistes i lectors.

Un diari orgànic de la classe obrera hauria de respondre a dues funcions fonamentals: a) oferir una informació de l'actualitat des d'una perspectiva progressista-socialista, i difondre una forma de pensar la realitat contraposada a la que es des-prèn dels mitjans de comunicació social de la classe dominant; b) servir d'àrea de debat de les diferents actituds polítiques i culturals que hi ha dins el moviment obrer.

En suma, allò que els partits d'esquerra haurien de comprendre és que un diari orgànic de la classe obrera no seria, o no seria fonamentalment, una plataforma electoral, sinó un element essencial en l'organització de la classe obrera, en l'extensió de l'hegemonia d'aquesta classe sobre les altres classes populars potencialment aliades, en la contestació a la ideologia dominant, en l'elaboració d'una cultura alternativa i, en definitiva, en el tirat i la construcció del projecte socialista.

1. A. GRAMSCI, *Pequeña antología política*. Ed. Fontanella. Barcelona, 1974, pàg. 41.

2. S. CARRILLO, *Eurocomunismo y Estado*. Ed. Crítica. Madrid, 1977, pàg. 36.

3. V. I. LENIN, *Presna y literatura*. Akal Editor. Madrid, 1976, pàgs. 123 y 127.

4. A. GRAMSCI, *Cultura y literatura*. Ed. Península. Barcelona, 1977, pàg. 85. ●

Què fer amb els barris?

Fa anys quan diversos periodistes vàrem començar a introduir —em penso que el terme més just fóra el de recuperar— el concepte de «barri» a diaris i publicacions diverses, rebérem no poques crítiques. Hi havia qui sustentava que els barris, la «barriada», donant-li a aquest mot tot un sentit pejoratiu, era quelcom que havia passat a la història, estimant-se molt més la fredor despersonalitzadora d'uns districtes traçats a cop de regla i que, a més, a Barcelona-ciutat, ens havien acostumat a despersonalitzar encara més a través d'una numeració romana que ens allunyava de qualsevol referència geogràfica, social i humana. No en va el franquisme havia intentat trencar qualsevol sentiment de comunitat, d'arrelament, de consciència popular. Avui, afortunadament, es parla de barris, i són pocs els que, almenys sobre el paper, dubten del barri —sense entrar ara en la seva dimensió exacta— com nucli en el qual es desenvolupen unes determinades relacions socials, culturals i fins i tot és susceptible de ser marc de l'acció administrativa. No trobareu cap partit, per exemple, que, en els seus programes no parli de «descentralització», i comença a haver-hi ja un gruix important de pronunciaments, documentació i reflexió escrita sobre el tema fet des de l'àmbit de l'estricta conjuntura político-electoral, de la crònica periodística o, en menys volum, de l'anàlisi científica. Podríem dir, doncs, que els barris «estan de moda».

Aquesta «moda» no és gratuïta, sinó fruit de tota una pràctica social de lluita per la millora de les condicions de vida (tot i que aquest és un concepte molt vague i massa ampli que pot englobar reivindicacions de molt divers contingut) i que a la vegada ha generat una consciència d'afirmació i recuperació dels senyals d'identitat, en un procés paral·lel al procés de recuperació de la personalitat nacional de Catalunya. Les lluites urbanes poden explicar, en part, el fenomen de sorgiment d'aquesta consciència, encara que hauríem de posar-nos prèviament d'acord sobre el mateix caràcter de les pròpies lluites urbanes. No és el mateix, posem per cas, la reivindicació d'un edifici

artístic en perill que la protesta per la situació de l'escola o la manca d'ambulatori. Les lluites urbanes, en el cas de Barcelona, crec que han servit de detonador de «consciència» de moltes zones proletàries sense lligams històrics o amb arrels impossibles de retrobar. Es tracta, evidentment, d'una consciència complexa que és sovint el primer punt de lligam entre amplis sectors procedents de la immigració amb la ciutat —i per extensió amb Catalunya—. En altres llocs, la consciència de barri ha restat més o menys viva malgrat els intents despersonalitzadors o folkloritzants, especialment a aquells barris que hom coneix com «tradicionals» i que normalment s'han organitzat sobre el substrat d'antics municipis agregats. El concepte de barri ens serveix, doncs, per definir un marc d'acció política, de lluita reivindicativa i de gestió democràtica dels recursos, però molt especialment, avui per avui, marc específic de relacions socials i culturals lligades normalment a la pertinença a una classe social determinada i determinant.

Però aquest esclat del fenomen «barri» crec que obliga a una sèrie de reflexions, i, més enllà, a la formulació d'un projecte que, en bona mesura, recau sobre l'esquerra, comunistes i socialistes, tant per raons estrictament ideològiques com de responsabilitat de govern municipal. És difícil avui plantejar-se la vertebració de Barcelona i del que convenim a anomenar l'entorn metropolità, sense un projecte polític i administratiu respecte al territori, sense una anàlisi de la realitat social i cultural i sense una idea clara de com cal enfocar les relacions centre-perifèria des de l'esquerra, amb totes les implicacions culturals, socials i econòmiques que això comporta. És cert que alguns municipis han començat a endegar projectes de «descentralització» administrativa, però aquesta corre el perill de quedar-se en una simple «desconcentració» si no s'enfoca amb claredat el tema del «poder» municipal i no es vertebrava ja des d'ara un nou model de ciutat que tingui en compte la realitat dels barris, si no es perfila una política urbanística i de serveis que tingui voluntat de ser

redistribuidora de rendes, però que a la vegada no faci concessions fàcils a posicions a cops demagògiques. Cal, en definitiva, un projecte de ciutat.

Crec que hem de fugir com d'escaldar-nos de la consideració del barri com d'una mena de «sub-producte». Quan la paraula barri es converteix en adjectiu correm un fort perill, semblant a quan es parla de «comarques» (a altres llocs en diuen «províncies») com quelcom que queda fora del «centre natural» on es produeixen les relacions socials, polítiques, culturals i econòmiques determinants. En definitiva, és una concepció centralista que considera «el barri» com «extramurs» no formant part de la nostra realitat més immediata. És una concepció a la vegada elitista que considerarà normalment «inferior» qualsevol iniciativa nascuda a un barri. És una concepció de «minoría d'edat permanent» respecte als barris i que té moltes característiques comunes —fins i tot a cercles que diuen entendre i preocupar-se pel tema— amb un cert paternalisme del centre cap a la perifèria. Sovint se sent parlar que «cal ajudar els barris» i crec descobrir massa actituds benèficio-socials o un messianisme de suburbi, que considera que els habitants dels barris, o almenys de determinats barris, tenen l'obligació de rebre-ho tot ben mastegat i a punt de digestió. Però també dels mateixos barris vénen a cops veus de signe contrari, el que podríem qualificar d'un cert «xovinisme localista» i que sovint detenten, com a màxims exponents, sectors professionals, il·lustrats i petit-burgesos que, tot predicant l'autosuficiència a tots els nivells, aboquen els barris cap a posicions de tancament i insolidaritat i un perillós empobriment, fruit de l'aïllament respecte al conjunt de la ciutat. Encara que certs sectors de la dreta i de l'extrema-esquerra semblen els més interessats a augmentar la pressió del barri com «centre del món», la solució no rau en voler trobar el famós i inexistent «terme mig», el mític punt d'equilibri, sinó a tenir consciència del caràcter contradictori, dialèctic, del fenomen. Les relacions centre-perifèria, i ho apunto sense voler entrar directament en el tema, tenen molt a veure amb relacions de classe, amb l'hegemonia de classe a nivell ciutadà o supraciutadà, amb la formació mateixa de la ciutat i l'assentament de les classes socials. Des d'una concepció d'esquerra, crec, però, que alhora que deixem clara la nostra voluntat de recuperar el sentit de comunitat, de potenciar el paper del barri i de trobar els mecanismes polítics i administratius necessaris, hem de lluitar també contra la discriminació i la segregació cultural, que, com és obvi, es dona en els barris perifèrics amb una població que a la pràctica és exclusivament procedent de la immigració i castellanoparlant. Per això la política del «ghetto» —tot i que a cops pugui respondre a actituds de supervivència política— no pot ser compartida, ni molt menys estimulada. L'enfortiment dels barris, l'afirmació de la seva personalitat històrica, de la seva consciència o

la solució dels seus problemes, no ha de venir forçosament del seu tancament. Al contrari, condemnar els barris a viure només de la «seva» producció cultural, tallar-los els vincles amb altres zones i pretendre l'autosuficiència, és negar el dret a compartir experiències, a gaudir dels beneficis col·lectius, és, en una paraula, eliminar drets dels ciutadans i, en definitiva, deixar amples masses d'aquests barris només en mans dels grans centres de dominació ideològica (que no demanen permís per passar d'un barri a l'altre), com són la televisió i els sistemes col·lectius que fan possible la penetració de la ideologia dominant. Penso que l'opció de l'esquerra passa, evidentment, per l'enfortiment de les organitzacions populars existents als diferents barris (com són les associacions de veïns, però també els casals, ateneus, casinos, corals, centres excursionistes, esportius, i entitats de tota mena), però també per l'obligació de complir una tasca «pedagògica» fonamental. En primer lloc, procurant que aquestes opcions de vertebració socials dels barris, de lluita contra la insolidaritat i l'individualisme propiciats pel sistema capitalista, siguin capaces d'aplegar el màxim nombre de ciutadans. A cops, i sento dir-ho, se senten massa veus cridaneres que pretenen arrogar-se la representació dels barris i dels ciutadans, quan en realitat només representen un cert sector de les «forces vives», d'allò que hom podria considerar genèricament l'esquerra o, per dir-ho en una frase de moda, de la «progressia» local. En segon lloc, intentant dur a la pràctica el principi que la solidaritat, la comunicació de les idees, dels béns de la cultura i la lluita pel millorament de les condicions de vida, no pot ni ha de tenir fronteres, perquè forma part del patrimoni de les forces del progrés i revolucionàries. En tercer ajudant a fer veure que la creació de «ghettos» respon avui a la lògica del mateix sistema capitalista a escala urbana, malgrat l'existència d'administracions municipals d'esquerra. Tothom, posem exemples, pot trobar normal que a Gràcia hi hagi una intensa vida cultural, de la mateixa manera que és normal, ja se sap, que els veïns de Prosperitat es queixin de déficits urbanístics del seu barri. Es tracta de trencar aquesta lògica de «normalitat» i en aquest sentit és gran la responsabilitat de l'esquerra i de l'administració municipal, però també del moviment popular organitzat. Cal, per entendre'ns, que els veïns de Prosperitat, de Zona Franca o del Poble Nou, facin seva la Plaça de Catalunya o el Passeig de Gràcia, de la mateixa manera que han de poder fer seu el Palau de la Música, el Liceu o el Museu Picasso.

Més enllà de la metàfora sobre aquesta lícita apropiació, crec que hi ha tot un projecte de desenvolupar —tan necessari avui quan Catalunya comença una etapa crucial de la seva reconstrucció nacional— en el qual l'esquerra ha d'aportar-hi el bagatge de la seva experiència, la seva reflexió i la seva presència als moviments de masses i a les institucions. ●

nous horitzons

NÚMEROS ENDARRERITS

Nº 33. Els comunistes i el parlamentarisme.
Joaquim Sempere.
La Carta 77.

Nº 34. Jordi Pujol i el futur de Catalunya.
Joaquim Sempere.
La "comissió Trilateral" i la nova estratègia imperialista. *Antoni Domènech.*

Nº 35. La crisi de l'estat unitarista a Espanya.
Antoni Montserrat.
Notes sobre la concepció del partit en Gramsci. *Màxim Loizu.*

Nº 36. Sobre la tradició comunista i la seva vigència.
Joaquim Sempere.
Autonomia i Constitució. *Rafael Ribó.*

Nº 37. La política marxista, és conscientment cultura?
Alfons Comín.
El PSUC i la formulació d'una política lingüística democràtica. *Francesc Vallverdú.*

Nº 38. El IV Congrés del PSUC i la seva relació amb els congressos anteriors.
Gregori López Raimundo.
Sobre la dictadura del proletariat.
Joaquim Sempere.

Nº 39. Un debat per iniciar: partit i sindicat.
Jaime Aznar.
Partit de govern i de lluita. *Gianni Cerveti.*

Nº 40. L'ocasió perduda de Jorge Semprún.
La redacció de N. H.
Objectius per una política territorial per a Catalunya. *Marçal Tarragó.*

Nº 41. Cultura i lluita pel socialisme.
Joaquim Sempere.
Eleccions sindicals, democràcia obrera i lluita de classes. *Josep M. Rodríguez Rovira.*

Nº 42. Partit, sindicat i socialisme. *Bruno Trentin.*
La primavera de Praga.
Conversa amb Jiri Pelikan.

Nº 43. 1968, amb la perspectiva de deu anys.
Francesc de Carreras.
Les dones no es resignen. *Laura Tremosa.*

Nº 44. Notes sobre la democràcia interna als partits comunistes. *Rafael Ribó.*
B. Brecht, el feixisme i la llibertat d'expressió. *Feliu Formosa.*

Nº 45-46. Poders locals: comunistes i gestió pública
Jordi Borja.
L'eurocomunisme i l'actual etapa d'acumulació de forces. *Joaquim Sempere.*

Nº 47-48. Número especial dedicat al:
Fet nacional i Països Catalans.

Nº 49-50. Del consens com hegemonia: l'estratègia gramsciana. *Christine Buci-Glucksmann.*

Nº 51. L'espai polític dels comunistes. Implantació i resultats electorals a Barcelona el 1977. *Joan Gay.*
Tendències del comunisme europeu i nova cultura. *Antoni Tàpies.*

Nº 52. Sobre el partit dels comunistes de Catalunya. *Entrevista amb Antoni Gutiérrez Díaz.*
Dona i violència. *Terttu Eskelinen.*

Nº 53. Algunes observacions sobre l'acció sindical en els serveis públics.
Josep Lluís López Bulla.
La família en la societat del benestar. *Agnès Heller.*

Nº 54. Vagues i eleccions. *Jaime Aznar.*
La immigració a Catalunya.
Gregori López Raimundo.

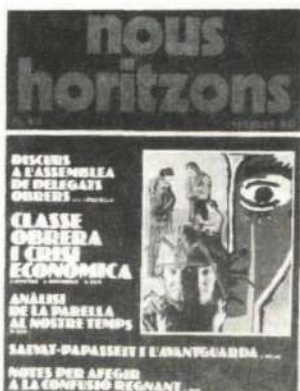
Nº 55. Fets nacionals i Estat espanyol avui.
Entrevista amb Pierre Vilar.
Avortament: un debat que comença.
Teresa Pàmies.

Completeu la vostra col·lecció de NOUS HORITZONS
fent una comanda
dels números endarrerits que us falten
a Vallespir, 171, Barcelona-14

PREUS ESPECIALS PER ALS NÚMEROS ENDARRERITS

Nº 33-43 (ambdós inclusiu): 35 ptes.
Nº 51-52-53-55: 50 ptes.
Nº 54: 75 ptes.
Nº 45-46/49-50: 100 ptes.
Nº 47-48: 125 ptes.

Demaneu l'índex amb la relació de tots els articles publicats a
"Nous Horitzons"

Mirant enrera

Josep Rosell (FARGA CASANOVAS): Totalment d'acord amb el que s'ha dit, cal dir que en la introducció sobre la configuració de la indústria, cal dir que el fenomen de reconversió es dona més en uns sectors industrials que en altres. Per exemple, podríem comparar el tèxtil, que prové d'una estructura gairebé feudal, i el sector metal·lúrgic, que, en canvi, és una indústria molt més jove, més desenvolupada a partir dels anys seixanta, però que també té aquest desfasament molt gran entre el que són llocs de treball i el que és tecnologia. Evidentment, sortia molt més barat, tenir treballadors que no posar-se al dia en maquinària. Les «innovacions» que es varen fer eren sobretot en l'explotació intensiva de la mà d'obra amb el sistema de primes.

Pedro Martín (SOLER ALMIRALL): Hi ha una qüestió política també molt important: «la pau social» que presidia també el règim franquista. És a dir, a part de la repressió del moviment obrer, per mantenir una plena ocupació deixava que l'empresari aconseguís altres avantatges: no pagar al fisc, ajudes a través de la banca estatal, i tota mena de coses. I l'ocupació que no podia aconseguir-se aquí dintre, els anys del gran relleu d'Europa, es va poder absorbir amb l'emigració a altres països europeus. Ara això no es dona ni a Europa ni a aquí, tornen els emigrats i ens trobem en aquesta situació d'excés de mà d'obra.

Francisco Conesa (SOLER ALMIRALL): Penso que si no ha vingut tecnologia, en els anys seixanta ha estat degut a la dependència total, d'una manera o d'altra, de les multinacionals. Ni els ha interessat crear una tecnologia pròpia, amb investigació espanyola, ni ens han portat la més avançada. Els ha interessat més fabricar amb maquinària vella, mentre, hi ha hagut beneficis grans. I en el moment que el mercat baixa una mica, que sembla que tenen més problemes, es retiren. A Soler Almirall tenim una maquinària molt antiquada, i ara el que volen del país és com a mercat, no com a unitat de producció. I això és el que els interessa més de cara a entrar al Mercat Comú.

N.H.: Hem parlat de la «pau social» en el temps del franquisme, que era una pau social imposada. Ara, em sembla que actualment aquesta «pau» en moltes empreses és acceptada pels mateixos treballadors, encara que moltes vegades sigui amb el xantatge que «o acceptes aquesta pau social o l'empresa desapareix», com ha succeït tant en el cas de La Farga Casanovas com a Soler Almirall. Segons això, caldria veure

en quina conjuntura es troba en aquests moments el moviment obrer, per sortir-ne o no de la crisi, i com sortir-ne. És a dir, si no hi ha un altre remei que carregar a l'esquena dels treballadors la sortida de la crisi —i per exemple, signar la «pau social»— o bé si hi ha possibilitats de sortir enfortit d'aquesta situació. És a dir, sense acceptar uns salaris que creixen menys que la inflació, o acceptar la no participació en vagues..., és a dir, cedir sota el pes del xantatge. Xantatge que de vegades representa també l'acceptació prèvia de tota mena d'expedients.

El paper del Comitè d'Empresa i de les Centrals Sindicals

P.M.: Jo em penso que és una mica complex generalitzar en aquesta qüestió, perquè cada centre de treball, cada empresa, encara que tinguin unes connotacions comunes, tenen també elements molt específics. Per exemple, nosaltres podem parlar de Soler Almirall, i a la nostra empresa es tractava senzillament de desaparèixer o de mantenir els llocs de treball. I això et posa en una situació d'inferioritat. Però en el nostre cas tot el que hem viscut no ha aconseguit de fer acabar el moviment obrer dintre de la fàbrica, sinó tot el contrari. Hem aconseguit una unió dintre de tots els treballadors, perquè tots ens vèiem afectats pel mateix problema, i el problema era precisament trobar-se al carrer, i això ha fet que tota la plantilla de l'empresa, independentment de les ideologies, independentment de l'afiliació sindical, ens poséssim entorn del comitè d'empresa i el reconeguéssim com l'únic representant legítim nostre per a negociar amb l'empresa. Aquesta unitat ha aglutinat tota la força obrera entorn d'aquest problema, i encara seguim units. És a dir, nosaltres hem tingut jo no diria habilitat, però sí una gran vista sindical en el sentit de no entrar mai en la dinàmica de centrals sindicals, perquè pensàvem que aquesta era una qüestió que calia

deixar de banda. S'han de deixar una mica de banda les centrals sindicals com a protagonistes; han de ser els mateixos treballadors, els qui tenen el problema directe, els qui han de marcar la línia d'actuació. En aquest sentit, nosaltres hem fet aquest treball i pensem que no solament no ha destruït el moviment obrer sinó que l'ha reforçat dintre de la nostra empresa.

J.R.: Nosaltres entenem, per començar, que cal tenir molt present que aquests tipus de plans que ens volen imposar a les nostres empreses s'originen en el programa econòmic del govern sobre la sortida de la crisi. No són uns programes portats per la patronal d'una determinada empresa, sinó que són, en general, pertot arreu. És clar que en aquest pla, no hi vam estar d'acord com a sindicat de CC.OO. El pla de l'empresa era que acceptéssim un augment del 4% i que aquest percentatge no només corresponia a un any. Bé, per a aquest primer any, diríem, hi ha un augment del 4%, i això va lligat també a un augment de productivitat d'un 15% que reverteix en un 10% d'augment de les primes. Aleshores, a part d'aquest aspecte merament econòmic, d'aquest primer any, per a l'any 81, tenint en compte sempre que el conveni és per a dos anys, hi hauria un augment del cost de la vida de menys quatre punts, però sempre tenint en compte que el govern pot determinar més o menys augment segons el que cregui o decreti per a empreses en crisi. Independentment d'això, nosaltres tampoc no podíem acceptar, com a CC.OO., la «pau social» i tots els expedients de regulació de llocs de treball que creguin que convenen.

Hi ha un fet que voldria remarcar molt especialment, que és la repercussió que pot produir a la comarca del Ripollès, i que com a CC.OO. també vàrem tenir en compte; el deute de 2.000 milions de pessetes, que té FARGA, i que l'empresa planteja fer uns quitis, fins al 40% dels deutes segons el nivell de deute. Per exemple, els creditors grossos, diríem a partir de 20 milions de pessetes, tenen un quiti del 30%,

Foto Soleras

però els petits, per exemple de 3 a 6 milions, arriben a tenir fins al 60%. Vull dir amb això que nosaltres veïem que a la pràctica produïa la ruïna dels petits tallerets, que és el que hi ha més, tallers de quatre, sis, vuit o deu persones, que ja feia més d'un any que no cobraven i que ara amb aquest pla se'n poden anar a l'aigua. A partir de la firma del pacte han estat els creditors grossos, en aquest cas el Banc Industrial de Catalunya i els Astilleros Españoles, els primers que han cobrat, i, per altra banda, els creditors minoritaris, els tallerets petits, els transportistes, etc., han rebut una sotragada, ja que encara en aquests moments no estan cobrant a més a més dels quitis del 40 al 60%. I aquesta era una repercussió molt negativa per a la comarca. Especialment, aquesta va ser un dels punts difícils de fer entendre als treballadors, en funció podríem dir de la poca consciència de classe que hi ha en el Ripollès, és a dir, més endarrerida dintre del moviment obrer. Una cosa és la consciència d'explotat i una altra cosa és la consciència de classe, i que els treballadors en situacions d'aquestes veuen el problema molt més de portes en dintre, veuen més l'aspecte economicista i no tant els aspectes de classe, de solidaritat amb el conjunt de tots els treballadors. Ara, de totes maneres, nosaltres hem valorat molt positivament que en les assemblees i en la votació final només el si guanyés per seixanta vots de diferència, ja que pràcticament era CC.OO. qui rebutjava el pla de La Farga, perquè tant UGT com USO d'un bon principi ja ho havien acceptat. No hi va poder haver posició conjunta del comitè perquè acceptar les posicions d'UGT i USO, majoritàries en el comitè, volia dir anar en contra del que com a CC.OO. no podíem defensar. I ara estan veient que teníem raó.

N.H.: ¿És que això vol dir, que en aquest moment UGT i USO ja es penedeixen d'haver signat el pacte de la FARGA CASANOVAS?

J.R.: Sí, sí, evidentment, encara que ells no han fet pas cap comunicat en aquest sentit. Però hi ha hagut irregularitats en l'aplicació del pla: no s'ha fet cap inversió, quan això era el més essencial, i perquè d'aquesta manera deien que es mantindrien els llocs de treball. S'ha de tenir en compte que l'empresa té una maquinària molt antiga. En aquests moments, no no hi ha hagut cap inversió, ni s'ha comprat un martell. Però tampoc no s'ha respectat l'acord sobre augment de salaris, perquè hi ha hagut uns augmentos per als encarregats i caps de seccions, que no s'havien recollit en el pla, i que han estat més

alts que els augmentos indicats en el pla.

Però ara, en aquests moments, el que és més clar és el problema que es troben el règim de primes, és a dir, en establir noves primes de treball dintre d'aquest 15% que ja estableix el pla, perquè un 15% és global, és per a tota la plantilla, i hi ha un tant per cent molt elevat i que potser està en un percentatge d'un 35 al 40 de gent improductiva directament, especialment en una empresa molt carregada de personal d'aquest tipus, de molts «enxufats», d'una direcció, que és un dels aspectes que més hem denunciat, incapacitada totalment. Nosaltres hem dit clarament que no n'hi havia prou que aquesta reestructuració anés a l'esquena dels treballadors, sinó que hauria d'afectar especialment una direcció que no ha sabut assumir en cap moment els problemes que anaven venint i es carregava de personal indirecte. Tota la plantilla rebrà aquest 10% d'augment derivat de l'increment de productivitat, però on no es compensa amb més esforç és entre els qui diríem que directament no treballen, perquè per exemple a un escriptur no li donarem dos llaços o dues màquines d'escriure, per entendre'ns, i en canvi els treballadors que estan als torns o als forns, aquests fins i tot han hagut de treure's hores o minuts del repòs que tenien, especialment els dels forns, amb una feina molt perillosa i delicada, per a poder arribar a aquests ritmes de treball que els han marcat. I aquests ritmes exigits no es poden aconseguir si no hi ha canvi de tecnologia.

N.H.: ¿Això vol dir que en aquests moments hi ha un enfrontament entre mà d'obra directa i indirecta?

J.R.: Exactament, i és molt greu, perquè es repeteix allò tan vell de «la gent de despatxos no fan res i viuen a les nostres costelles, dels qui treballen directament amb les estenalles als forns». I també: «¿Nosaltres hem de pensar més perquè se n'aprofitin uns altres?». I això que exposo és molt greu.

P.M.: Jo em penso el que el company de FARGA té molta raó. Em penso que si hagués estat a FARGA CASANOVAS hauria actuat com ha fet CC.OO., perquè evidentment aquest pla no es pot acceptar. Això sí és un pacte social, de tranquil·litat social i de carregar la crisi sobre l'esquena dels treballadors, però hem de tenir en compte una cosa, i és que és clar que el capital vol conduir les empreses pel seu camí, buscant un objectiu comú, igual en el cas de SOLER ALMIRALL, com en el cas d'altres empreses i altres sectors. Ara el capital també es troba amb una sèrie de dificultats, i una d'aquestes potser, i hauria de ser-ho, passa pre-

cisament per l'oposició sindical, l'oposició del treballador. I en aquest sentit veig clar que no són aquests plans els que realment divideix el moviment obrer, sinó que aguditzen la divisió entre ells, perquè aquests plans tindran un contingut més o menys progressista en la mesura que els treballadors estiguin més units o més dividits. El comitè d'empresa de la FARGA CASANOVAS, que és el cas de què ara parlem, ja estava dividit de bon principi. Això vol dir que l'empresa sap perfectament amb qui s'està jugant els calés, sap per on ha d'anar i sap els resultats que tindrà amb aquest pla. Aleshores, com que l'objectiu és el mateix, condicionar el seu sistema productiu a una realitat de competitivitat internacional, busca que el resultat li sigui el més favorable. Però si a sobre parteix d'una base de divisió sindical dins de la mateixa empresa, és evident que els resultats seran molt més negatius per als treballadors. I aquests resultats negatius aguditzaran molt més la divisió, com el company de la FARGA ens exposava.

Aleshores nosaltres hem vist això i davant d'un problema general que pertanyia a tota l'empresa, a tota la plantilla, vàrem acceptar la necessi-

tat d'un pla de regularització perquè, en primer lloc, coneixiem l'empresa perfectament i veïem que no podia funcionar amb la plantilla que tenia, i tampoc amb l'estructura productiva, i vàrem acceptar de principi que s'havia d'estudiar un pla de reestructuració, però que nosaltres havíem de ser a la taula de negociacions des del principi fins al final, que havíem de conèixer tota la situació financera, econòmica, tècnica i de dependència de la multinacional, al mateix temps que coneixiem també el nostre sector, que en aquest cas era el de rodaments dintre de l'automoció. Aleshores, tenint totes les dades de l'empresa a la mà, vam veure la necessitat que s'havia de fer aquest pla de reestructuració. Però jo crec que en el cas que ens ocupa l'objectiu era de mantenir els llocs de treball i una unitat d'acció dintre de la fàbrica, dins de l'empresa i entre tots els treballadors, i va ser d'aquesta manera com el comitè d'empresa va poder tirar endavant aquesta tasca, que va ser molt difícil, perquè també ens vàrem trobar en tot el camí uns intents de divisió entre els treballadors. Però en aquest cas la UGT, minoritària dins de l'empresa, no tenia alternatives, i anava seguint el que feia CC.OO.

—si bé en un moment donat va voler agafar el protagonisme, aquest intent es va enfonsar, ofegat per l'acció de tots els treballadors, incloent-hi els de la mateixa UGT, perquè veien que el fet de desviar l'atenció del comitè d'empresa a la central sindical crearia una divisió entre els mateixos treballadors. Aleshores, el comitè en aquell moment es va reforçar i així mateix la unitat dintre de l'empresa. En funció de tot això, l'empresa es va seure a negociar amb els treballadors, sabent que nosaltres anàvem una mica a tomba oberta, és a dir, que nosaltres acceptàvem unes condicions socials menys beneficioses que en una situació normal, però que no passàvem per cap pacte social. Això ho sabien i ho tenien molt clar.

F.C.: Però això s'ha pogut donar també perquè en el comitè d'empresa érem majoria de CC.OO. i que els homes més combatius, modesta a part, els homes que donaven els plantejaments per a tirar endavant, també eren de CC.OO. i que també canvia la situació d'una empresa respecte a una altra. Crec jo que en la zona on està SOLER ALMIRALL, per les lluites que han portat, per la consciència de classe, és diferent el Ripollès del Baix Llobregat, on estem situats nosaltres, on els treballadors també tenen més consciència de classe, no consciència d'explotat sinó de classe. Els treballadors de SOLER ALMIRALL no haurien acceptat, haurien preferit potser marxar al carrer abans d'acceptar unes condicions draconianes.

N.H.: Tant en el cas de SOLER ALMIRALL com a LA FARGA CASANOVAS ha intervingut un equip «tècnic» que feia de «pont» entre l'Administració i l'empresa i els treballadors. ¿Què en penseu, d'aquest equip?

F.C.: Bé, des d'un punt de vista tècnic, uns dels errors d'aquest equip CHECK és que s'han fet els pactes de cara al que ha volgut la multinacional, uns preus que han de posar-se al preu de venda amb un marge comercial, i que precisament ara el problema que tenim és la multinacional, ja que encara ara la tecnologia és d'ells, havent de marcar amb la marca d'ells i els hem de vendre a ells mateixos; i això ens imposa tenir els preus que els alemanys volen. Aquí hi ha la falla de no haver sabut acordar una cosa més favorable per a nosaltres.

N.H.: I respecte a la FARGA CASANOVAS?

J.R.: Penseu que els de l'equip CHECK són uns bons professionals, però que no es mengen ningú. Realment, l'únic que penso és que tenen, a part del que pot tenir qualsevol professional de la matèria, realment

l'esquena molt ben guardada i el seu «comparatge» amb els ministeris, especialment el d'Indústria. El senyor Escondrillas, director de CHECK, va ser president d'Enside-sa, i s'entén molt bé amb l'Abril Martorell. El que està claríssim és que ells tenen un bon suport a darre-ra, i que, si es passa pel tub, troben les peles, cosa en què no tots estem d'acord, que precisament les peles de l'Administració, les peles de tot-hom, serveixin per a finançar uns plans que entre altres coses no serveixen pas —almenys en el cas de FARGA CASANOVAS— per a millorar la tecnologia, per a reestructurar realment l'empresa, sinó que serveixen per a pagar deutes de direccions que, per a dir-ho d'alguna manera, penso fins i tot que són fraudulent.

El cas de SOLER ALMIRALL

F.C.: El nostre pacte és completament diferent. Nosaltres vàrem tenir una reunió de vint-i-quatre hores seguides, on els de CHECK, com aquell que diu, ja quasi abandonaven i van acceptar la majoria de condicions que nosaltres posàvem. Nosaltres també tenim una comissió de seguiment, que està funcionant, avui per avui, força bé. Potser també nosaltres ens trobem en una fase diferent de la de FARGA, perquè estem en un relançament de l'empresa.

N.H.: Tinc entès que, de totes maneres, el qualificatiu de pacte social no és la definició potser més acceptada pels treballadors de SOLER ALMIRALL...

P.M.: No, no és un pacte social, jo em penso que és un conveni. Són unes condicions de tipus de convenis, i altres que s'aparten una mica del conveni, però que no en podem dir pacte social. Per exemple, que passen per una jubilació a partir dels cinquanta-vuit anys i mig, amb el 100% a l'hora de tenir seixanta anys, com si en tinguessin seixanta-cinc, no crec que sigui una cosa que es pugui igualar a un pacte social. També cal dir que als treballadors no se'ls exigeix una productivitat determinada, sinó que aquesta productivitat —ja ho diu el mateix pacte— serà determinada pel nivell i el grau d'inversió. Tampoc no és pas pacte el que s'hagi de disminuir l'absentisme laboral, que l'augment de salaris —això estant la fàbrica tancada pràcticament, sense tenir treball, sense tenir comandes, sense tenir finançament, sense tenir res— hagi aconseguit, si es pot dir aconseguir, el cost de la vida per a l'any 79 i l'any 80, cosa que representa estar per damunt de molts augmentos de salaris que s'estan produint a Espanya, per aquests anys, que s'hagi aconse-

Foto Se-Grà

Foto Soleras

guit que la regularització del lloc serà rotativa al 30% de la plantilla, però que a l'hora de fer el mes tretzè, és a dir, quan es rebaixi al treballador la seva assignació del 75% al 60%, l'empresa es farà càrrec de la diferència i actualitzarà la tarifa, que al cap de divuit mesos d'atur, com que se li acaba l'assignació de la Seguretat Social, l'empresa està obligada a fer ingressar aquest treballador i donar-li feina. Per tot això, jo penso que és ajudar a salvar l'empresa, però també crec que això no arriba a pacte social, encara que el treballador és el qui ha de fer més quantitat de sacrificis —concretament, a la pràctica, estem veient que no es tractava de la tercera part de la plantilla que haurà de fer sacrificis, sinó que fins en aquests moments ha estat gairebé la totalitat d'aquesta plantilla— perquè el relançament no acabava d'arribar, gràcies a les dificultats que posava en aquest cas la multinacional, a la manera que no li interessava gens que aquesta fàbrica continués la seva producció.

N.H.: Però potser el que han d'afrontar més aquests pactes socials per la dignitat dels treballadors són les condicions en què es plantegen. És el xantatge inicial, ja que d'entrada et diuen «nois, esteu sense fàbrica, si voleu aconseguir el lloc de treball que ja teníeu...», i amb això recordo paraules d'un treballador de SOLER ALMIRALL que deia «però el que jo faig, sé que és útil, veig passar camions que porten d'Alemanya el mateix producte que joestic fent; aleshores el meu lloc de treball no té per què desaparèixer». Que després, a través de la unitat i d'un comitè d'empresa que dona orientacions, s'aconsegueixen uns resultats o uns altres. Això, diguem, ja és en funció de tot el procés, de tota la discussió de les assemblees, de tot un conjunt de coses, que s'estigui o no emparat per tota una comarca, per un sindicat de classe. Ara, el fet innegable del xantatge que estan fent a mi em sembla que és fonamental.

J.R.: Sí, sí. Hem parlat de la inacceptable actitud del govern de cara a aquest xantatge, però, a més a més, per a mi també hi ha una altra actitud, que és la de la Banca. Per exemple, a nosaltres fins i tot ens havien arribat rumors que deien que el Banc Industrial de Catalunya estava disposat a perdre els seus nou-cents milions o set-cents, segons es diu que tenen enganxats en el deute, si no s'acceptava el pla. El BIC, en el cas de FARGA, té tot el descompte de lletres, el líquid per a pagar els setmanals, perquè és el principal accionista i també per això és el principal creditor. També ens havia arribat que fins la Caixa d'Estalvis Provincial de Girona i tot, que és l'única Caixa que hi ha a Campdevànol, i el centre de treball més gran de FARGA és en aquesta localitat amb uns cinc-cents treballadors, hi havia augmentat la seva inversió, especialment per perill que el BIC digués: «bé, aquí la cosa no la veig clara i m'emporto el que hi tinc i que se'n vagi tot a l'aigua.» Vull dir que el joc que ha fet la Banca ha estat completament descarat i també per descomptat el xantatge en general, el xantatge que fa l'empresa, el xantatge i el desplant, fins i tot cridant seccions per seccions, treballador per treballador, i això, es vulgui o no es vulgui, a l'hora d'una assemblea o d'una votació final —amb els famosos referèndums que ara aquestes decisions porten— fa que els treballadors realment es deixin influir molt directament, especialment pels nombres, perquè a un treballador, quan li porten el totxo aquest de tants anys, tantes pèrdues, i com que normalment, almenys on no hi ha consciència de classe, el treballador solament veu que això sembla que se'n va a la ruïna, és clar que hi ha tot l'embolic d'amortitzacions i el que hi pot haver darrera, però que el treballador ras i tranquil doncs es veu abocat a l'acceptació d'aquests pactes.

N.H.: S'ha donat una coincidència molt important entre la dreta «catalana» i la dreta «oficial», que fins

ara s'havien mirat molt de presentar-se fins a cert punt com a antagòniques. La dreta «catalana», és a dir el BIC, que està invertint seriosament per domesticar el moviment obrer a Catalunya, perquè no és només la FARGA CASANOVAS. Per exemple, també a Rivière i sembla que a Unitat Hermètica estant portant els mateixos plantejaments, potser no tant en aquesta última, però en la primera empresa d'una forma escandalosa. Això també seria una conseqüència política a treure de tot això que estem exposant. És a dir, fins a quin punt, i encara que estiguin al voltant de dos partits diferents, estan en definitiva, com és evident, representant els mateixos interessos de classe a través de les organitzacions que tenen. Uns són el senyor Abril Martorell i els senyor De Check i els altres són els del grup del BIC, els Pujol i companyia.

F.C.: Sobre la qüestió política, el que ens ha valgut ha estat que una part important del comitè estigués polititzat, la qual cosa ens ha obert moltes portes, perquè hem trobat molta col·laboració tant a Catalunya com a l'Estat espanyol. I ha estat amb aquesta politització nostra que se'ns han obert moltes portes en els més de vint viatges que hem hagut de fer a Madrid. Però fins i tot vàrem polititzar el cas de la nostra empresa amb una interpel·lació parlamentària del grup comunista.

J.R.: Per a mi, hi ha en aquests plans de tota la dreta empresarial tres diferències: el que pot arribar a ser un conveni, el que pot ser un pla social i el que pot ser un autèntic pacte de terrorisme. És a dir, que això és molt ampli, però de totes maneres si que hi ha elements que, des d'un punt de vista de classe, em penso que no es poden analitzar favorablement. Perquè les empreses sempre juguen a la carta de la divisió sindical, a la carta d'enfrontar la gent, per exemple, entre els afectats i els no afectats, en casos d'expedients de rescissió de contractes, i de dir «si entren aquests ens trobarem que potser si que haurem de reestructurar seccions senceres» i aleshores entres en un punt que hi ha gent amb més o menys consciència de classe que, en lloc de defensar els seus companys, el que fan és callar i que els qui són fora no tornin a entrar. I l'únic que intenten amb aquests pactes es passar-nos a nosaltres una pilota que, a sobre que ens perjudica com a treballadors, ens fa perdre de vista moltes vegades la nostra perspectiva de classe.

F.C.: Jo el que voldria dir és que em sembla que cap treballador no està d'acord amb aquests pactes; l'únic que ha passat és que, a causa de les circumstàncies, hem hagut d'acceptar aquests pactes, ja que o els acceptàvem o la casa tancava. ●

La vida escriure

Primera entrada. A qui hagi seguit de prop els passos de Louis Aragon durant una setmana a Sabadell i a Barcelona, a qui l'hagi vist trobar-se de nou amb aquesta ciutat barcelonina on el 1937 vingué per tal d'organitzar el Congrés de l'Associació Internacional d'Escriptors, ha pogut resultar-li un xoc: «Com s'ha envellit!», se sentia dir. Però, envelleixen els homes? Tant sols envelleixen les pedres quan els homes decideixen que no sigui així. Les pedres, i les idees també quan es corrompen. Envellir-se? Sentir un vell de vuitanta-tres anys repetir una vegada i altra: «No penso pas fer de policia. No aniré pas a veure el «poli» de la cantonada. Si volen fer-me dir el que els interessa, igualment ho faran. De tota manera, quan jo sigui mort, no hi seré per deturar-los. Si volen continuar dient que «Irene» és meu, igualment ho diran. Aleshores, que ho vagin dient. Jo seguiré negant-ho, puix que és fals, però no faré de policia. No entra en els meus hàbits.» «Ja ho sé, que no arribaré a centenari. De moment treballo sobre algú avui dia oblidat però que és molt important.» (1) «Aquests dies que he passat aquí, he hagut de deixar el meu treball.» «Si hom us pregunta el que penso de la meua estada aquí, digueu-li que estic encantat. Això és el que tothom espera, sempre és igual.»

Envellir-se? Però quants de nosaltres voldrien... Ai! Em temo que hagi fet una falsa entrada.

«Cada dia es baixa un esglaó. Puja l'aigua, el [silenci].
Hom no se n'adona massa, ja ho sé. Però el fred, [sento]
com avança. Sense avisar, és clar. Perquè les [denegacions],
les paraules que s'atropellen, però us heu tornat [boig, ja voldria]
jo ser tan jove com vós, etc. Beneit. Les [denegacions],
deia jo? Sí, aquests afalacs fan que de vegades [senti gust]
per l'homicidi. Crec que podria fins i tot matar [algú per]
un «Però vaja, home!...» o «Però si sou molt més [jove que]
alguns joves...» Podria fins i tot matar (2)»

He començat, doncs, malament, oblidant-me que Aragon no admet la classificació. Però, cap a on anar? Hi ha alguna possibilitat encara que llunyana de posar el peu sobre l'empremta-Aragon? Té raó quan repeteix a ultrança: «No vull llegir res que parli de mi, de tota manera em faran dir el que vulguin.»

Tornem a començar i agafem un altre dels seus llibres. Però quin i a on ens portarà?

«El Mentir-Ver».

Un llibre després d'un altre i un altre, aquí un vers, aquí tres frases i aquest article. El mentir-ver.

Res tan absurd com parlar d'un autor: la seva infància, l'adolescència... Què més dona? Els seus llibres, els seus escrits, les seves paraules, això és tot.

Aquesta és l'única realitat de l'escriptura d'Aragon. El «mentir-ver». No descriuré tots els detalls de tal com ho fa a **Le Paysan de Paris**, fent que així, voluntàriament, la realitat sigui intel·ligible per l'abundància dels detalls, no pas el detall veritable, però el detall encara que fals veritable. Veritable per la imatge que desperta en nosaltres. Un món fictici més real que la mateixa realitat i en el qual, adormit, s'espera el realisme, al fons de la ficció novel·lesca. Adormit? És broma? Mentir per dir la veritat. Però no és dir la veritat, és deixar que esclati, arreu, en un cant a la vida, en tots els seus aspectes. Avui com fa cinquanta anys.

1974

«T'explicaré els temps que foren
I veuràs sense veure tota la dissort que fou
Seré el Bufó que tot ho endevina a l'inrevés
O el Rei de totes les dagues tocat
De cop per morir-ne millor
Seré aquell jove que ja no seré
Fins i tot en els teus somnis
I et diré allò que passa amb els mots del
[futur...] (3)

1921

«Entre jo i la mort, s'obre un espai considerable
per mil menuderies més valuoses que l'aire [ocupat]
[lliure:
observo com envelleixo, m'abandono com el
[remar que s'ajaja
a la seva barca i que baixa seguint el corrent de
[l'aigua
la mà dreta arrossegant i frenant en l'erba...»

«Mentir-Ver». Mirar com davant nostre dona vida a un món que des del 1918 al 1980 és el mateix. Malgrat tot el que diuen. El mateix és diferent, com és el nostre, que diuen. El mateix és diferent, com el 1918 és diferent del 1980. I constatar de sobte que el món d'Aragon és el nostre, aquest mateix... Sí senyors...

Ah, la ficció! És capaç de crear de nou allò que és real, si hom la deixés fer. Que en són, de perillosos, aquests intel·lectuals, amb això del mentir-veritat.

1917. Una d'aquelles guerres que no s'obliden mai. Quina gràcia. Com si es poguessin oblidar les guerres en què hom participa, amb la «gendarmeria darrera i els afusellats com a exemple». Una guerra que viu la Revolució d'Octubre. Una guerra d'apoteòsic absurd i en què Louis Aragon va jugar el paper de metge, ell que tan sols havia cursat dos anys de medicina.

Però ara hi ha André Breton.

I la tornada. Entrar acceptant la seva condició i cadascú al lloc que li correspon? No. La Revolució enfront de l'Absurd.

Dada. I després els surrealistes.

llavors hi havia dos camins, fins i tot en el dadaisme, i fins i tot en el surrealisme, segons diuen. Representava Breton a l'un, Aragon a l'altre? Per una part, el rebuig de tot art clàssic així com el rebuig de tot escrit circumstancial: no a la novel·la, no a la literatura. De bell antuvi i abans de tot, automatisme. Deixar lliures les paraules.

Però, tanmateix, es tractava d'una revolta i en aquest aspecte tots estaven d'acord. Podia aquest moviment desentendre's del seu entorn? Actualment, amb la perspectiva dels anys, hom no pot negar que els anys 1928-1931 presenciaren «la forta ascensió de les ideologies» a França i a la resta d'Europa. Deduint-ne: Revolta → Revolució. Ja tan sols ens queda el problema de «circumstància» o no. Però, àdhuc en l'escriptura automàtica, apareixen les nostres circumstàncies. El subconscient no és fora del món, és món desconegut, fruit de la realitat, ell també.

Revolta o Revolució?

Això no és un problema nou. Cada societat deixa als seus intel·lectuals un marge de dret de revolta per tal d'assimilar-la millor, justificar-la millor, justificar-se millor i resistir millor. Ja en temps de François Villon, dels Goliards (5), la societat feudal permetia aquesta revolta dels mots. I, més encara, l'Església emparà els excessos ben poc religiosos dels seus clergues. Però aquell que sortia del marc de la «tradició literària» entrava ràpidament en les files dels herètics, oh, santa pira! Lluís XIV protegi els llibertins, entre ells Molière, contra els furors de la noblesa i de l'Església, fins que un dia les raons d'Estat... I això fou el canvi de directriu de Molière després de *Tartuffe* i *Don Juan*. Als Estats Units, el moviment hippy no conegué veritables problemes. Els mateixos bufons del rei podien permetre's molts excessos, sempre dintre del marc autoritzat, naturalment.

Però Aragon va cometre el pecat. La seva revolta el va portar, a ell, a qui ningú no nega el nom de poeta ni de novel·lista, ni de transmissor del missatge dels mots francesos del segle XX, a qui ningú no ataca la seva «vi-vència» dels mots, a inscriure's en el Partit Comunista Francès, a convertir-se en un dels seus elements de

pes, justament perquè, aportant al Partit el seu valor com a escriptor, no es prostituïa per donar versos glorificant el socialisme que defensava. Va continuar essent Louis Aragon. Va anar enriquint-se encara més, puix que es va posar a transcriure, clarament de vegades, no tan clarament d'altres, sempre com a poeta, el món i la vida al món i a la vida; perquè va saber evitar el famós «realisme socialista» anquilosat, en què malauradament tan sols es pensa quan se citen aquestes dues paraules. Però **Aurélien** és també realisme socialista, i en aquest cas no es parla d'«esclerosi» literària. Una vegada més «mentir-ver». Començar amb la ficció i donar el món.

El dia que Aragon va escollir d'encarar el món real amb el «món real» que volen imposar-nos, es va produir un trencament en el moviment surrealista. O més ben dit, el trencament va sortir a la llum. Quan, atacat per la justícia pel seu poema **Front Rouge** (escrit a la tornada de la Unió Soviètica), els intel·lectuals, àdhuc els surrealistes, el van defensar. Però de dues maneres diferents.

Si bé Breton alçà la veu contra tota temptativa d'interpretació d'un text poètic amb finalitat judicial (6), Romain Rolland va refusar firmar aquest text, i contestà:

«No és escaient que us refugieu darrera el paravent del «simbolisme» o de l'«interiorisme» poètic. Som combatents, les nostres eines són les nostres armes...

«En lloc de renegar-ho, tenim l'obligació de reivindicar-ho.» (7)

Respecte a René Magritte, E. L. T. Mesens, Paul Nougé i André Souris (8), tots quatre surrealistes belgues, varen escollir la defensa d'Aragon pel que ell digué, no pel principi:

«No li manca raó, al burgès, quan se sent realment amenaçat per certs textos poètics... el poema comença a jugar amb tot el seu sentit... el poema pren forma dins la ciutat social, d'ara endavant el poema incita els defensors de l'ordre establert a poder emprar envers el poeta tots els mitjans de repressió reservats als autors de temptatives subversives. Però, de retruc, la burgesia desemmascara la gratuïtat de la ideologia de llibertat que fins aleshores havia mantingut acuradament. Va atorgar aquesta llibertat al poeta mentre va poder fonamentar-la sobre la incomprensió del lector.

«La clariïdència del lector comporta automàticament la intervenció del jutge i de la policia.» (9)

Aquesta citació, per llarga que sigui, situa el veritable problema de la ruptura, entre una evolució del poeta amb el seu segle i una permanència fidel a uns principis que, per valuosos que hagin estat, ja són «vells». I, a més a més, pertany a uns surrealistes.

No es tracta, doncs, de la ruptura d'Aragon, més aviat és la decisió presa per certs surrealistes de fer un pas suplementari. El món segueix, cal escollir. Revolta o Revolució. Éluard, que el 1932 atacarà violentament Aragon, escollirà més endavant la Revolució.

Des de llavors, s'han provat totes les temptatives per escometre Aragon i fer caure el descrèdit sobre ell, en tant que home. I d'altres se'n provaran. Els poetes revolucionaris, no se'ls perdona; d'aquesta manera la burgesia condemnà a l'oblit Victor Hugo durant cinquanta anys, i fou Aragon mateix qui el va fer sortir.

Hauria pogut, de tota manera, fer aquí una altra falsa entrada, com malauradament es fa molt sovint, i presentar un Aragon d'abans i un Aragon de després del surrealisme.

«No hi ha
Cambrer. No
No som al c...
Afé
L'Autobús està ple com
Un ou
Bullit» 1.

(1. var.: L'autobús està ple com
Mun Ou
Bullit) (10)

Louis Aragon

«Apa, mostreu-me el vostre menyspreu, macos; parreu si us plau del meu buit intel·lectual. La literatura, la poesia, l'art, si els defenso una mica contra Dada, vell monstre de llegenda, no és pas per un culte d'aquelles endergues capellanesques delirants però no veig cap raó que em faci abandonar un mitjà fàcil de provocar l'escàndol, el meu pàvul.» (11)

Endavant, senyors crítics, senyors surrealistes, ex-combatents del després-de-Breton, senyors burgesos que utilitzeu Dada contra Aragon perquè penseu que així el destruïreu millor. Sou vell i ben malament serviu la causa del surrealisme.

Sí, Aragon defensà l'art. Perquè voler oblidar-ho, no ho prohibeix la llibertat. Si he escollit sistemàticament **Théâtre-Roman** és perquè es tracta de la seva darrera novel·la. Però al llarg del seu discurs hom torna a trobar els temes del món-Aragon. El passatge del «Panoramas» en el **Paysan de Paris** però també en **Les Beaux Quartiers**; la ciutat, amor de l'home, la nit amiga... a cada pas. Qui parla és sempre el mateix Aragon.

«No hi ha hagut abans ni després del surrealisme... Els surrealistes no menyspreaven en absolut la realitat. El seu mèrit fou d'haver proclamat l'amplitud dels dominis poètics... Qui si no els surrealistes ha fet justícia a Pétrus Borel, Xavier Forneret...» (12)

I així, aquesta llista continua durant tota una pàgina. El surrealisme no és literatura? Vós esteu de broma, senyora.

Aquesta «justícia» feta, aquest redescobriment dels poetes francesos, heu-nos aquí ben a prop del camí recorregut per Louis Aragon durant la Segona Guerra Mundial per tal de burlar la censura, per tal de combatre l'ocupant. És així com es confirmen els mots de Romain Rolland: «Les nostres eines són les nostres armes.» El «clius trovar», aquest procediment literari que va permetre que el trobador parlés a la seva dama tot i ser davant el marit. Heus aquí el contraban que reapareix. Contraban dels textos. Parany per al censor que no s'adona que parlar de Joana d'Arc, del rei Artur en **Brocéliande**, és un himne a la Resistència contra l'ocupant (com les cançons de la Nova Cançó catalana contra els feixistes). Un retorn al passat, els temes mífics de la història de França que va fer participar el poble francès en la lluita i, al mateix temps, en la seva poesia.

Car, en primer lloc i sempre, es tractarà de poesia. Haver sabut fer de la Resistència un cant, i que aquest cant sigui revolució i fusell. Això era aleshores el surrealisme. Poc importa la definició dels crítics. «Revolució figurava en el **Manifeste Surréaliste**. Calia fer la realitat. Tal és l'itinerari-Aragon.

I ja està. Encara un pas en fals: «l'itinerari-Aragon.» Però qui l'acabarà un dia? Ell. I qui el coneixerà en tota la seva extensió? La seva obra. Un camí itinerari que pel maig del 1968 el va conduir en plena manifestació estudiantil per oferir setze pàgines de «Les Lettres Françaises» als joves per tal de deixar-los parlar, sense que resulti una interpretació, i això quan tota la premsa es trobava emmordassada. El primer i més important de tot és ser modern. Això és el que ell havia entès. I el que encara entén. Parlar l'un al costat de l'altre amb Cohn-Bendit, durant hores, al costat d'aquell que «L'Humanité» havia anomenat «jueu/alemany» (dia funest!) i mostrar amb això que «el comunisme no ha mort».

«Això va durar hores, amb un públic que cridava: «Mori!» Però que vaig posseir totalment perquè encara avui dia la gent que s'hi trobava és gent que m'és totalment fidel...» (13)

L'itinerari-Aragon, meandre en el conjunt de la seva obra i l'única guia disponible, navega en el cor dels seus mots. En aquell món que us corprèn perquè és el vostre.

No he volgut parlar d'Elsa. Hauria estat un pas en fals massa dur. Tan sols ell pot parlar-ne.

«Tot ho he après de tu tot allò que em concerneix Que fa claror al migdia que un cel pot ser blau Que la felicitat no és un quinqué de taverna M'has agafat de la mà en aquest infern modern On l'home ja no sap què vol dir ser dos M'has agafat de la mà com un amant feliç.» (14)

Louis Aragon i la seva dona Elsa Triolet

1. Aragon treballa actualment en l'edició de la correspondència de l'escriptor Romain Rolland (1866-1944). Irene és una obra apòcrifa falsament atribuïda a Louis Aragon.

2. **Théâtre-Roman** (1974).

3. **Théâtre-Roman**.

4. **Anicet ou le Panorama**, roman.

5. Goliards, poetes errants i en llengua llatina de l'edat mitjana; François Villon, poeta francès (1431 o 32-vers 1470).

6. **Pamflet de defensa** (17-1-1932).

7. L'escrit de R. Rolland és del 4-2-1932.

8. Magritte (1898-1967), Mesens (1903-1971), Nougé (1895-1967) i Souris (1899-1970).

9. **La poésie transfigurée** (30-1-1932).

10. **Théâtre-Roman** (1974).

11. **Le Libertinage** (1924).

12. **Entretiens avec Francis Crémieux** (1964).

13. **Aragon, un portrait** (1979).

14. **Le Roman Inachevé** (1956). ●

Els sindicalistes i la revolució d'octubre.

La primera influència de V. I. Lenin als Països Catalans es dona amb motiu de la revolució del 1917. Es tracta, fonamentalment, d'un impacte emocional que portà fins a l'adhesió, que només fou provisional, de la CNT a la III Internacional. Àngel Pestaña, un dels primers viatgers peninsulars a la Rússia soviètica, assistí al segon congrés de la Internacional Comunista, el 1920, per tal de prendre-hi contacte en nom de la central obrera anarcosindicalista. Dins d'aquesta onada d'entusiasme per la revolució, apareix a València, el 1920, la primera traducció d'uns textos de Lenin, **La revolución y el estado** (Ed. Cervantes, trad. N. Aloviev), **La tercera internacional**. L'any següent, cinc dirigents de la CNT, Andreu Nin, Hilari Arlandis, Joaquim Maurín, Gaston Leval i Jesús Ibáñez, assistiren al Congrés constituent de la Internacional Sindical Roja.

L'impacte emocional de la revolució d'octubre, basat més en la forma com es destruïa l'ordre burgès que no en una identificació ideològica i política, va deixar pas a una influència política que es va centrar en la crítica a l'apoliticisme de la CNT. En alguns, com Salvador Seguí, l'actitud crítica es presentava de forma matisada, mentre en d'altres, com Nin, Arlandis i Maurín, era més radical. Aquests dos darrers són els impulsors dels Comitès Sindicalistes Revolucionaris a València i a Lleida respectivament, i després a Barcelona, on a partir del 1922 es publicà **La Batalla**, que venia a ser la continuació —per fusió— d'**Acción Sindicalista** i **Lucha Social**, publicades en aquelles dues ciutats.

A **La Batalla** és on majorment es difon l'obra i la imatge —política i física— de Lenin en la dècada dels anys vint. A Mallorca, **El comunista balear**, dirigit per Antoni M. Alsina, realitza un paper paral·lel.

El partit

La constitució, el 1923, de la Federació Comunista de Llevant i, el 1924, de la Federació Comunista Catalano-Balear, del PCE, amb Maurín com a secretari, suposa la institució, per primera vegada, d'unes organitzacions polítiques d'inspiració leninista. L'atracció del pensament de Lenin es dona, però, no únicament entre els sectors revolucionaris del moviment obrer, sinó també entre els nacionalistes radicals que veuen en les solucions donades als problemes nacionals a la Unió Soviètica l'exemple per aplicar a Catalunya. D'ací prové el viatge de Macià a la URSS el 1925 per sol·licitar ajut per a la causa catalana.

LENIN a casa*

El pensament de Lenin a Catalunya

Emili Gasca
Francesc Roca

En 1930/31, **La Batalla** i **La Nueva Era**, les dues revistes comunistes de Barcelona, **Nuestra palabra**, de Ciutat de Mallorca, **La verdad**, a València (que més tard dirigiria Josep Renau), donaren a conèixer Lenin així que les circumstàncies ho permetien.

Més tard n'apareixeran moltes traduccions. Així, Nin farà editar per Cenit de Madrid una antologia **Cartas íntimas** i les edicions Comunismo, dirigides per ell mateix, publicaran **Estado y comunismo** i **Democracia burguesa y dictadura del proletariado**. Maurín, que haurà fet publicar **Las tres fuentes y los tres elementos del marxismo** a **La Nueva Era** el gener de 1930, el farà editar nombroses vegades a Edicions Europa-Amèrica i més tard a l'editorial Marxista (POUM).

Llegir Lenin

Maurín serà, segons un contemporani (el doctor Torralola), «el adaptador del leninismo en España». En qualsevol cas, traduccions a banda, les anàlisis contingudes en els seus tres llibres més importants en són tributàries. És precisament a Europa-Amèrica on apareixerà el més gran nombre d'obres de Lenin, en especial durant els anys de guerra, **Dos tácticas**, **El Estado y la revolución**, **El extremismo, enfermedad infantil del comunismo**, **El imperialismo, estado superior del capitalismo**, **Objetivos del proletariado en la revolución**, així com nombroses antologies sobre el socialisme, la joventut, Marx, la religió. I els **Fonaments de leninisme** de J. V. Stalin, on hi ha una lectura peculiar de les idees mestres de V. I. Lenin, ja coneguda per la nota sobre les «arrels històriques del leninisme» apareguda el 1930 a **La Nueva Era**. Cal fer especial referència als textos recollits en l'antologia **El comunismo i la qüestió nacional i colonial** a les Edicions de l'Arc de Berà, amb pròleg i notes de Jordi Arquer. En aquesta editorial, d'altra banda, serien publicades, en català, és clar, les semblances de Lenin, de Màxim Gorki i de Nadezda Krupskaja. En el camp de la creació artística, Josep Renau, pel camí dels fotomuntatges de John Heartfield, esdevingué leninista, no únicament en l'àrea política, sinó «també com a artista». Ho explicarà en un llarg

article titulat «La 'cua' de Lenin i l'art del fotomuntatge», essent a la RDA amb motiu del cinquantè aniversari de la seva mort.

En síntesi, no fóra excessivament agosarat afirmar que, fins al 1939, l'autor marxista més traduït —i més assimilat—, deixant a banda K. Marx i F. Engels, és clar, fóra V. I. Lenin. I que interessaran, sobretot, les idees de Lenin sobre la construcció d'un partit obrer, sobre la qüestió nacional —que mouran, per exemple, un historiador com Emili G. Nadal— i sobre l'economia de transició al socialisme.

Estudiar la qüestió nacional

Amb posterioritat a la guerra civil, el pensament de Lenin es difondrà per mitjà de la premsa que es publicaria a l'exili. A **Catalunya** (Mèxic, 98, 1946) es publicaria la versió en català de **Les tres fonts del marxisme**, i Edicions Lluita en faran un fullet juntament amb una nova edició catalana del **Manifest**, i **Els fonaments del leninisme** de J. V. Stalin serà la base del procés d'aproximació al marxisme iniciat el 1940, per superar les febleses teòriques del moviment obrer català. D'altra banda, els textos de Lenin sobre la qüestió nacional estaran presents de primer en els textos —1939/47— de Joan Comorera, recollits per Leandre Colomer el 1977 en el volum antològic **Socialisme i qüestió nacional**, d'editorial Undariu.

Anys més tard, Pere Ardiaca prologarà —i en serà en bona part l'autor— el fullet **El problema nacional català**. La primera part d'aquest text (**Antecedents històrics**) va aparèixer el 1961, i la segona el 1969. En aquest text es destaca de forma especial el fet de la formació del mercat nacional en la configuració de Catalunya com a nació. En el camp acadèmic, el tema seria iniciat amb uns textos de Josep Fontana: «La primera etapa de la formació del mercat nacional a Espanya» (1962, publicat el 1967 dins **Homenatge a Jaume Vicens i Vives**) i de Ramon Garrabou: «Sobre la formació del mercat català en el segle XVIII» (**Recerques**, 1, 1970).

Més tard, el 1974, Josep Fontana farà editar, per primera vegada en castellà, **El desarrollo del capitalismo en Rusia**. Així, un llibre clau de la historiografia econòmica contemporània haurà tardat setanta-cinc anys a ésser publicat a casa nostra. Lenin seguirà essent un polític, controvertit, si es vol, i, ara, començarà a ésser un mestre per als aprenents de l'ofici d'historiador.

Ara bé, haurà estat Pierre Vilar qui, el 1960, en un article publicat a «Studi Storici» i inclòs al volum **Creimiento y desarrollo** (Ariel, 1964) amb el títol «Marxismo e historia en el desarrollo de las ciencias huma-

nas», subratllarà l'aportació de Lenin a la història de les ciències de la societat per les seves anàlisis sobre el desenvolupament desigual del capitalisme i sobre la teoria de l'estat i de la nació.

Es parla de Lenin

El centenari de Lenin, el 1970, com abans, el 1967, el cinquantenari de la revolució d'octubre, seria l'excusa no únicament per glossar-ne la figura i el pensament, sinó també per encetar noves reflexions sobre les seves concepcions filosòfiques i polítiques. Manuel Sacristán publicà a **Nous Horitzons** (21, 1970), i també més extensament a **Realidad**, «Lenin i la filosofia». Aquest text és una de les aportacions originals més rellevants feta a Catalunya sobre el pensament de Lenin, bé que limitant-ne l'anàlisi a una parcel·la, la de la filosofia. Després d'examinar-lo de filosofia, Sacristán posa en relleu el que Lenin ha aportat: la reflexió sobre la necessitat d'incorporar la pràctica en el procés de filosofar i, en la mateixa línia, la crítica de la filosofia idealista. A **Nuestra Bandera**, Teresa Pàmies, signant Núria Pla, publicà dos articles, **Un estilo. Una actitud i Lenin y los creadores**.

Els números 19 i 20 de **Nous Horitzons** (1970) foren dedicats a V. I. Lenin. L'editorial del primer deia que Lenin «podia haver fet seu l'adagi de Molière, «odio els cors pusil·lànimes que de tant preveure les conseqüències de les coses, no gosen emprendre res». I explicava la seva flexibilitat així: «Anastos Mikoian explica el seu desconcert davant l'afirmació que féu Lenin abans del juliol (del 1917) sobre la possibilitat d'una transició pacífica cap al socialisme...» També esmentava la «teoria general de l'imperialisme que sintetitza les investigacions anteriors (Hobson, Hilferding) i els dona una amplària i un abast que continuen vigents fins als nostres dies». Hi havia articles originals (Gabriel Arram, M. Domènech, A. Ollé, R. Vidiella) i una breu antologia de textos de V. I. U. Lenin i uns fragments de Clara Zetkin i Elisabet Drabkina.

El 1974, la censura autoritza, per primera vegada d'ençà del 1939, la publicació de traduccions de Lenin. El primer text autoritzat és **Materialismo y empiricriticismismo**, que publica Laia i, l'any següent, Grijalbo, amb una introducció de M. Sacristán. És el Lenin filòsof que interessa, per exemple, els editors dels «Quaderns 3 i 4» de València, que, el 1970, havien pogut publicar el **Lenin i la filosofia** de Louis Althusser. Ràpidament, però, una demanda prou àmplia serà inicialment satisfeta per traduccions molt diverses que apareixeran en editorials com Anagrama, R. Torres, Ariel, Península, i també per biografies com la de

F. Fernández Buey (**Conocer a Lenin y su obra**, Dopesa, 1977).

Lenin revisa Lenin. Elogi del gos mort

La tradició leninista, però, sobre tot en la lectura que se'n feia a partir de J. V. Stalin, seria posada en qüestió d'ençà del 1976. (Posar en qüestió aquesta tradició era, val a dir-ho, quelcom perfectament leninista, car en un cert moment Lenin havia posat en qüestió la tradició marxista.) Un article de Jordi Borja a **Taula de Canvi**, «Socialistes i comunistes davant la democràcia» (núm. 2, novembre-desembre 1976), origina una resposta de Joaquim Sempere a **Nous Horitzons**, «Sobre la tradició comunista i la seva vigència» (núm. 36, octubre del 1977), que marca l'inici de la polèmica, una polèmica que assoleix la màxima efervescència en ocasió de la celebració del IX Congrés del PCE. A despit de la tinta vessada, el debat se centra poques vegades en l'anàlisi del pensament de Lenin, ja que, com diu Sempere en un article publicat els mateixos dies del IX Congrés, **la defensa del «leninisme» ha servit, en no poques ocasions, per expressar la por a una evolució del partit cap a la dreta, sense posar per això en dubte la justesa de l'eurocomunisme».**

Des de **Nous Horitzons** i **Cal Dir** s'assaja de centrar el debat: resumint les intervencions d'una taula rodona celebrada al **Centre de Treball i Documentació**: «Leninisme, avui», **Nous Horitzons** (núm. 41, març del 1978), en què intervingueren Azcárate, Elleinstein i Gruppi, i publicant un article d'Ernest Garcia «Lenin: elogi del gos mort», **Cal Dir** (núm. 43, 1978).

A finals del 1978, la polèmica va renéixer a propòsit d'un article de Luis Crespo i Máximo Loizu, «¿Tiene el eurocomunismo una teoría?», **Argumentos** (núm. 15, setembre del 1978), al qual respongueren Sempere des de la mateixa revista (núm. 18, desembre del 1978) «Eurocomunismo y liberalismo», i Josep Muni, des de **Treball** (19 d'octubre del 1978). Val a dir que en aquesta ocasió, com en la polèmica a **Taula de Canvi** i **Nous Horitzons** el 1977, el centre de la qüestió no és el pensament de Lenin sinó l'estratègia revolucionària i el caràcter del partit en els països de capitalisme desenvolupat. Lenin hi és present en la mesura en què, com diu Ernest Garcia en l'article citat, **el leninisme ha estat, fins avui, l'única branca del marxisme materialment i efectivament revolucionària.**

Ahora, i en aquest context, la reflexió iniciada per Josep Termes a «Repercussions de la revolució d'octubre a Catalunya», **Serra d'or** (desembre del 1967) ha estat representa

al número 9 de **L'Avenç** (octubre 1978), on hi ha una anàlisi de la influència de la revolució soviètica en tres sectors polítics: el nacionalista («Wilson i no Lenin», d'E. Ucelay), l'anarcosindicalista («La revolució d'octubre i la CNT», per P. Gabriel) i el socialista («El socialisme català i la revolució soviètica», per J. M. Rodés).

«...m'inquieta que li tapin el front»

Mirant més al futur que ha passat (per bé que el passat tingui sovint la funció estricta de mirall), papers com per exemple «Eurocomunisme i centralisme» (Pere Verdagué, **Avui**, 19.12.78) han posat l'accent sobre el pas (difícil) del «comunisme mundial» al «pluralisme comunista estrenat per Tito».

La traducció catalana del **Poema a Lenin** de V. V. Maiakovski (Galva, 1958, pròleg de Francesc Rodon, trad. de Joaquim Horta i Manuel de Seabra) parla d'una inquietud:

...m'inquieta
que li tapin el front,
aquest front humà,
autèntic,
savi,
aquest front
immens de Lenin.
Temo
que les desfildades
i els mausoleus,
els honors
i les pompes rituals,
amb la seva rígidesa,
cobreixin amb embafador
[oli
la senzillesa
de Lenin
Temo per ell
com per les ninetes dels meus
[propis ulls,
jo el vigilo, amatenent,
perquè les paraules buides
no el desvirtuin.

* Aquest article és una revisió de l'aparegut a **Ictineu. Diccionari de les ciències de la societat als Països Catalans**, Edicions 62, Barcelona, 1979. ●

Francesc Roca

L'austromarxisme*

Des del 1907 —data de l'aparició de la revista **Der Kampf**— fins a l'esclafament del moviment socialdemòcrata el febrer del 1934, es desplega a Àustria l'activitat teòrico-pràctica del que Otto Bauer va anomenar «un grup de joves camarades dels quals els més coneguts eren Max Adler, Karl Renner, Rudolf Hilferding, Gustav Eckstein, Friedrich Adler». Aquest grup és a l'arrel del que en certs moments ha rebut el nom d'austromarxisme.

Per a conèixer la influència d'aquest grup al sud d'Albera, cal articular els camps diversos en què l'austromarxisme faria aportacions: a) teoria de les nacionalitats, b) l'anàlisi del capital financer, c) la idea de ciutat, d) l'estratègia del pas al socialisme. L'eurocomunisme és, d'algun manera, creditor d'aquestes reflexions: a) reprèn la dialèctica de les nacions, tal com ho ha explicat Pere Verdaguer a «Eurocomunisme i centralisme» (Avui, 19.12.1978), b) és un model adaptat a les societats on el capitalisme ha avançat més, on el capital financer ha introduït la seva lògica, c) on hi ha, a més, grans aglomeracions urbanes amb problemes específics, i d) on, per tant, l'estratègia de la marxa (o de la transició) vers el socialisme ha de plantejar-se de forma nova.

1. Nació i llengua

Pel que fa al primer d'aquests camps (teoria de la nació), si bé cal notar una certa influència dels austromarxistes a l'òrgan de la Unió Socialista, la revista «Justicia Social» dels anys trenta, cal considerar sobretot l'aproximació que en féu Joan Comorera, després del forçat exili iniciat el 1939, en el qual les formulacions coincidents amb la teoria de les nacionalitats d'Otto Bauer eren vistes amb els ulls (estratègics) de V. I. Lenin i J. V. Stalin. Després caldrà esperar molts anys per a trobar, per exemple, algunes importants traduccions: H. P. Davis, **Nacionalismo y socialismo** (1972, trad. Jem Cabanes), **Sobre la qüestió nacional** d'Otto Bauer (1979, trad. d'E. Pagès i G. d'Armengol), i sobretot DD.AA., **El marxismo y la cuestión nacional** (1976, trad. J. M. Colomer). En la presentació de Lluís Creşpo a aquesta antologia es diu: «Un planteamiento riguroso (de la qüestió nacional) con aparato científico adecuado no aparece hasta los primeros trabajos elaborados por los teóricos socialdemócratas (Kautsky, Bauer, Renner) que hasta hoy no han sido recuperados». I afegeix: «el marxismo si quiere realmente darse una teoría de la nación tiene que pro-

fundizar estas adquisiciones socialdemocráticas. Así parecen haberlo comprendido investigadores como González Casanova, Josep Termes o Rafael Ribó...»

2. El capital financer

L'anàlisi del capital financer i de l'imperialisme realitzat pels austromarxistes interessà vivament Andreu Nin, per exemple, que cita Hilferding al costat de V. I. Lenin en la seva anàlisi del capitalisme (**Les dictadures dels nostres dies**, 1930), o Mari Civera, que parlà, el 1937, de «conèixer l'obra de Marx... i la dels seus seguidors contemporanis com Rosa Luxemburg i Hilferding». **Das Finanzkapital**, l'obra més important de Hilferding, considerada una continuació d'**El capital** de Marx, però, no seria traduït fins el 1963, en una col·lecció d'rigida per Fabià Estapé (i M. Jiménez de Parga). De fet, en el seminari de política econòmica creat a partir de 1960 per F. Estapé, el pensament econòmic de l'austromarxisme circulà a partir de la **History of economic analysis** de Joseph Schumpeter, i de **The Theory of capitalist development** de Paul M. Sweezy, on és possible de llegir un bon resum de la **Zusammenbruch**, és a dir, del debat sobre la fi del capitalisme. D'altra banda, la qüestió de la transformació de valors en preus començarà a partir d'aquí a interessar els economistes catalans amb vel·leïtats teòriques.

3. La municipalització del sòl urbà

Das Rote Wien (Viena la Roja), l'exemple d'una transformació socialista d'una gran ciutat capitalista, ha exercit en el passat una certa seducció que, els darrers anys, torna a aparèixer. Els anys trenta, els tècnics lligats a la construcció i a la política municipal, com per exemple Ricard Giralt Casadesús, explicaren l'experiència de la gestió socialdemòcrata de Viena (a **Revista del Came**, per exemple). El 1933, un debat sobre la política de l'habitatge al Parlament de Catalunya es traduí en un debat sobre Viena. Miquel Vidal i Guardiola i Joan Comorera en foren els protagonistes (al núm. 52 de **CAU** n'hi ha reproduïts els fragments més importants).

Durant la guerra, la proposta comunista de municipalitzar el sòl urbà (1) (enfront de la sindicació proposada per sectors de la CNT) seria difícilment comprensible sense l'exemple vienès.

Els anys setanta, l'interès per Vie-

na té un origen concret: les traduccions d'arquitectes italians com Carlo Aymonino o Manfredo Tafuri. Així, per exemple, el departament d'urbanística de l'escola d'arquitectura de Barcelona publicà **Austromarxismo y ciudad**, de M. Tafuri (article publicat originàriament a **Contropiano**, 1971). I al núm. 0 de la revista **El carrer de la ciutat** (1977), Beatrice Coromina titula una nota: «La ciudad como vanguardia: aprendiendo todavía de la Viena Roja». I fa unes setmanes, CC.OO. de la construcció ha proposat la municipalització del sòl urbà com a mesura per a sortir de la crisi del sector.

4. La «marxa lenta» al socialisme

La política dels austromarxistes, és a dir, la seva estratègia de «marxa lenta» vers el socialisme, interessà els anys trenta a tothom: Manuel Reventós en la seva **Historia política y económica de la postguerra** (1934) en féu una crítica per la dreta. Alhora, el número 1 d'uns **Cuadernos mensuales** dirigits per Wenceslao Rocas era dedicat a traduir un fullet d'I. Erenburg, **La insurrección austriaca**, on asserïa l'irrealisme de l'experiència.

Els anys setanta, el filó de la transició democràtica al socialisme ha fet girar els ulls vers Gramsci (i vers l'austromarxisme). Algunes traduccions en són la prova directa: Max Adler, **Democracia política y democracia social** (1975); Otto Bauer i altres, **Fascismo y capitalismo** (1972, ambdues a edicions Martínez Roca), i sobretot **La socialdemocracia y la II Internacional** (1976), obra dirigida per Aldo Zanardo, publicada originàriament per l'Institut Giangiacomo Feltrinelli i al nostre país per editorial Avance. No ha estat traduït, però, el original francès no ho fa urgent, un text clau: Y. Bourdet, **Otto Bauer et la révolution** (1968, EDI). La publicació **Taula de Canvi**, des de la seva aparició (setembre 1976), s'ha fet ressò d'aquesta recuperació teòrica (vegeu-ne, per exemple, el núm. 2, dedicat a Catalunya: **socialisme i democràcia**, amb articles de J. Pallach, G. López Raimundo, I. Molas i J. Borja, o la traducció d'un text de F. Marek, «lluïtador de socialisme democràtic i un dels darrers exponents de l'austromarxisme», al núm. 17 (1979).

* A la base d'aquesta «Notícia», hi ha la veu «austromarxisme» d'**Ictineu. Diccionari de les ciències de la societat als Països Catalans** (ss. XVIII-XX), en curs de publicació.

1. Cf. J. Grijalbo i F. Fabregas: **Municipalització de la propietat urbana**, Barcelona, edicions UGT, 223 pp. ●

Vacances a Moscú. Juliol/80

JOCS OLÍMPICS 1980

Reservi ja el seu viatge a l'Olimpiada. Des de 71.050 ptes.

TULSA AGÈNCIA DE VIATGES (GAT. 498)

c/ Padilla, 173, tel. 245 80 00 - Barcelona (13)

**nous
horizons**

125,- PTES.